

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

KLASSIVÕITLUS

№ 7-8 (166-7)

J U U L I

A U G U S T

1 9 3 4

SISUKORD:

	Lhk.
Valgest Eestist.	
<i>R. M.</i> — Mis sihis edasi?	1
<i>L. Looring.</i> — Seisukorrast Eestis ja EKP ülesannetest	5
Võitlusele Pätsi diktatuuri rõõvkäigu vastu!	21
<i>E. Alas.</i> — Faschistlik sunnitöö Eestis	22
<i>J. Reesen.</i> — Pätsi valitsuse maa- ja talurahvapoliitika . . .	24
<i>N. Karotamm.</i> — Kas ajalugu kordub ehk „isesotsid“ 1934. a. väljaandes	32
1914—18 a. a. imperialistliku sõja 20-daks aastapäevaks.	
Kõikide maade töörahvale!	35
<i>N. Timson.</i> — 1914—18. a. a. imperialistliku sõja 20-daks aasta- päevaks	37
Mis sünnib Saksamaal.	
<i>J. Jeruhimovitsh.</i> — Saksamaa 30. juuni sündmuste poliit- line mõte	54
Nõukogude Liidust.	
Partei ja tema keskkomitee otsuste täitmisele	57
Nõukogude Liidu põllumajanduse põlevad päevaküsimused . .	59
Bibliograafia.	
<i>Joh. Reeseni raamatu</i> — Revolutsiooni kandvate jõudude hindamisest Eestis arvustus	61

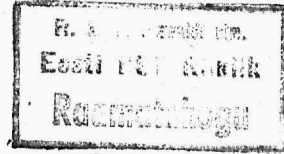
KLASSIVÕITLUS

Nr. 7-8 (166-7)

J u u l i - a u g u s t

1934

VALGEST EESTIST

PE 1491

R. M.

Mis sihis edasi?

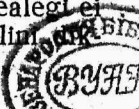
Läheneb 12. september. Ikka sagedamaks muutuvad eesti ajakirjanduses küsimused: mis saab peale 12. septembrit, mis sihis läheb sündmustekäik edasi?

Erilist rahunust avaldavad sotsid, kes peale 12. märtsi sündmusi lehvivate lippudega Pätsi-Laidoneri diktatuuri kaitsele asusid. Sotsid, nagu teisedki kodanlised parteid, kuulutasid Pätsi-Laidoneri diktatuuri demokraatlikuks. Suurimat meelega tundsid sotside juhid Reid, Piiskarid ja Oinad fashistliku Pätsi-diktatuuri maksmapanemisest. Pätsi-Laidoneri diktatuuri fashistlikud sammud päästsid ajutiselt sotside juhid suuremast ajaloolisest paljastamisest. Vabs-fashistide võimuletulek oleks eesti sotsfashiste — Reid, Oinast, Piiskarit j. t. vahenditult paljastanud, kui fashistide abilisi töörahva ridades. Sõnademuina asemel, mida sotside tuusad „Rahva Sõnas“ võitlusest vabadussõjalaste vastu tegid, oleksid nad tegelikult näitama pidanud, kuidas nad suhtuvad fashistide võimusse. Eesti sotsjuudaste seniste tegude põhjal võib kindlalt öelda, et eesti Loebed ja Urichid sedasama oleksid teinud, mida tegid saksa Reid ja Piiskarid. 17. mail 1933. a. kuulutasid saksa sotsid Hitleri parlamendis, et nemand Hitleri poliitikaga solidariseeruvad. Ning kui Hitler selle peale vaatamata sotside partei põrandaalla kihutas, siis jooksis rida seniseid sotside juhte fashistide poole üle. Nende üljooksikute esireas on — endine saksa riigipäeva esimees Loebe ja ametiühingute juht Urich.

Pätsi-Laidoneri poolt ettevõetud fashistlik pööre sündis demokraatia kaitse sildi all. See võimaldab sotside tuusadel veel praegugi demokraatia kaitsest suu täis võtta ning Pätsi-Laidoneri fashistlikku diktatuuri

kaitsta. Nad seletasid ja seletavad töörahvale, et diktatuuri sisseseadmine vaid ajutine hädasamm olnud, et kodanlus normaalse olukorra saabudes jällegi endistele demokraatlikkudele valitsemisviisidele tagasi pöörab. See on kõige jämedam töörahva pettus. Pätsi-Laidoneri diktatuuri maksmapanek ei sündinud selleks, et „normaalsele demokraatlikule“ valitsusele tagasi pöörata, vaid selleks, et kodanluse kõikuvat võimu fashistliku diktatuuri kaudu kindlustada. Kodanlus haarab fashistliku diktatuuri järele sellepärast, et ta enam ei suuda endiselt demokraatlikkude abinõude ja meetoditega valitseda. Fashistlikult diktatuurilt teed tagasi „demokraatiale“ ei ole. Ainuke tee on proletarise revolutsiooni tee. Fashistlikult diktatuurilt viib tööraha tee proletarisele demokraatiale — tööliste ja talurahva valitsusele.

Kuid Pätsi-Laidoneri diktatuur erineb näiliselt sellest fashistlikust diktatuurist, nagu seda kas või vabadussõjalased maksa oleks pannud, ning nagu seda hiljuti Lätis Ulmanis maksa pani. Päts on seni alles jätanud kodanlised parteid, ühes arvatud sotside partei. Ametiühingud töötavad endiste juhtide all edasi, isegi pahempoolseid ametiühinguid on paiguti sulgumata. Päts ise pajatab demokraatiast jne. Kuid ei tohi unustada, et poliitiline arenemine kunagi mingi schablooni järele ei sünni. Niisama nagu iga maa „demokraatia“ teiste maade „demokraatiast“ mõnesuguste isearaldustega erineb, nii erineb ka fashistlik diktatuur. Eesti „demokraatia“ on ta algaastatest peale võrreldes näit. Inglismaa „demokraatiaga“ kõige jõhkram diktatuur olnud. Olukord ja ajaloolise arenemise tingimused on erilised. Pealegi ei või unustada, näiteks, et Mussolini

tatuuri all veel ligi kaks aastat „demokraatlik“ parlament koos käis, sotside partei legaalselt tegutses ja isegi kommunistlikul parteil mõnesugused legaalsed tegevusevõimalused olid. Ka Austrias arenes sündmuste käik sarnaselt. Alles peale aastast võimulolekut kaotas Dollfus parlamendi, ajas sotside partei põrandaalla, likvideeris klassilised ametiühingud jne. Sellepärast ei saa Pätsi-Laidoneri diktatuuri iseloomustades ja hinnates mitte sellest välja minna, mida ta teinud ei ole, vaid sellest, mida ta teinud on ja mida ta tegema saab.

Pätsi-Laidoneri diktatuuri senised sammud kannavad fashistlikku iseloomu, vaatamata kogu „demokraatlikule“ lobale, mida Päts ja sotsid selle diktatuuri katteks levitavad. Ja Pätsi-Laidoneri diktatuuri eelseisvad sammud on suunatud fashistlikus sihis. Kõige selgemat keelt räägivad selle üle hiljutised „Kaja“ kirjutused.

Häbelikult end „Vaatileja“ varjunime tahta peitnud fashistlik ideoloog püüab „Kaja“s 5—7. juulil vastust anda küsimustele, mis sihis areneb Pätsi-Laidoneri diktatuur edasi. Ja tõele au andes peab ütleva, et „Vaatileja“ vastused enam kui selged on. *Täiel aural fashistliku diktatuuri süvendamise sihis edasi!* Nii vastab „Kaja“ kõigile neile, kes „demokraatia“ tagasitulekut peale 12. septembrit ootavad, kui kuuekuune sõjaseaduse ajajärk lõppema peaks.

„Pärast 12. märtsi, kus meie riigielus suur murrang aset leidis, on sellest vähe kõneldud, mis moodi meie nüüd edasi elama hakkame ja kuidas meie oma riigikorralduse edaspidi kujundame,“ kirjutab „Vaatileja“ ning jätkab: „Sellepärast püsibki 12. märtsist saadik küsimus keelel — *mis teed läheme nüüd edasi?* (V. sõrendus) Kas kaotatakse kuue kuu möödumisel kaitseseisukord ja läheb seega juba septembris talvine tants uuesti lahti, või parandame ja korraldame vahepeal veel oma riigikorda...“

Arusaadav, et „Kaja“ anonüüm „naisuguseid aegu, nagu need olid enne 12. märtsi“, enam nähagi ei taha. Ta nõuab 90% rahva nimel, et olukord, nagu ta oli enne 12. märtsi, enam ei korduks. Selleks on aga vaja riigikorra muudatusi ette võtta. Mis sihis tuleks muudatusi teha? Sellele pühendab „Vaatileja“ kolm juhtkirja „Kaja“s.

Riia ajalehe „Segodnja“ teatel kavatsetakse Eestis korporatiivsele riigikorrale üle minna Itaalia eeskujul. Pätsi-Laidoneri ihuleht „Kaja“ seletab selle peale, et valitsuse ringkondades pole korporatiivse riigikorra küsimust üldse kaalutud. Kuid kõik „Kaja“ edaspidised seletused ja ettepanekud, kõik ta arutlused, mis

„Vaatileja“ enda sõnade järele „väljaspoolset ilmet kannavad ja on rohkem teoreetilist laadi“, lähuvad Eestis ka vormilt fashistliku riigikorra loomise sihis ning näitavad autori väga lähedast sidet valitsusega ja tutvust Pätsi-Laidoneri plaanidega.

„Eestlased on oma vaadetelt demokraatlik rahvas“, kirjutab „Vaatileja“. „Meie inimesed nõuavad *kindlat korda ja tugevakäelist valitsust* („Kaja“ sõrendus), kuid see valitsus peab talitama õiglaselt ja mõõdta kõigile ühesuguse mõõdupuuga... Muidugi ka demokraatlik kord võib olla mitmesugune. *Niisugune lodev ja vedel demokraatia, nagu see meil oli enne 12. märtsi, ... seesugune demokraatia meile ei sobi ja selle juure meie enam tagasi pöörata ei taha.* Eesti demokraatia peab olema rajatud kindla korralusele ja ta peab vaba olema poliitilistest parasitidest, ainult siis vastab ta meie rahva tahtmistele.“

Neis paaris lauses on lühidalt kokku võetud Pätsi-Laidoneri plaanid fashistliku diktatuuri süvendamiseks. Eesti fashistlik kodanlus peab tarvilikuks ka nüüd, ligi pool aastat peale märtsi pööret, ikkagi veel demokraatiast rääkida, mille kaitsjadena Päts-Laidoner esinevad. Nad kavatsesed seda demokraatiat koguni edasi arendada, kuid mitte lodeva ning vedela demokraatiana, vaid kindlakäelise valitsusena. Jutud demokraatiast on vaid hulkade petmiseks ja fashistliku korra süvendamise kinnikatmiseks!

Et riigikorda reformeerida ja kindlakäelise demokraatia suunas, s. o. fashistliku diktatuurina riigikorda edasi arendada, selleks seab „Kaja“ terve rea küsimusi üles, mida valitsus lahendama peab.

Kõigepealt nõuab „Kaja“ sõjaseaduse pikendamist. „Kas soovitakse särgisel kaitseseisukorra kaotamist ja endistele oludele tagasiminemist“, küsib „Vaatileja“ ja vastab: „ei mõelda minutitki, vastus on igaühel valmis, *et seda ei tohi teha*“.

On enesestmõistetav, et kaitseseisukorra pikendamine Pätsi-Laidoneri programmi käib. Kommunistlik partei ütles juba märtsis, et Päts-Laidoner, enda diktatuuri maksma pannes, ei mõtlegi sellele, et septembris kaitseseisukorda kaotada. Kaitseseisukord peab fashistlikule diktatuurile selleks abinõuks olema, mille abil surutakse alla töötavad rahvahulgad ning sulutakse suud neil, kes fashistliku diktatuuri vastu üles astuvad.

Sellepärast on siis ka arusaadav, et „Kaja“ juhtkirja autor omale õiguse võtab¹ 90% rahva nimel seletada:

¹ Et töörahvas teda selleks ei volita, seda näitab kas või hiljutine Pärnu sadamatoõlliste jne streik. „Kui inimestelt küsida, missugust riigikorda ja valitsusviisi nad meil edaspidi näha sooviks, siis vastatakse jälle kui ühest suust, *et kõige parem oleks, kui praegune kord jääkski püsima*, sest nüüd olevat rahval kõige parem ja rahulikum elada.“

Milles seisavad siis peale sõjaseisukorra praeguse olukorra paremused, mida „Kaja“ suure suuga kiidab? Kõigepealt poliitiliste organisatsioonide tegevuse keelamises, — eriti teravalt on see sihitud töölisorganisatsioonide vastu, sest politseikomisarid ei annud kuni viimase ajani töölisühisustele luba isegi puhtmajanduslikkude küsimuste arutamiseks koosolekuid kokku kutsuda. Edasi seisab see riigikogu laialisaatmises, valimiste (nii riigikogu kui presidendi valimiste) edasilükkamises, poliitilise võimu koondamises avalikult suurkapitalistide diktatuuri valitsuse käes, sunnitoodekreetide maksmapanemises tööliste vastu jne. Selle olukorra püsimum nõuab „Vaatileja“. See olukord võimaldab kodanlusel faschistliku diktatuuri süvendamist.

Kui praegune kord püsima jääb, kuidas teda siis edasi korraldada, — arutab „Vaatileja“:

„Aga kuidas riigikoguga, kas peaks tema kokku astuma?

Sellele küsimusele vastatakse, et riigikogu võiks ju olla, kui seal tehtaks tõsist tööd. Kui seal aga asjaliku töö asemel hakatakse jälle tegema demagoogiat ja rahvasaadikud tulevad seda ka veel maale jatkama, siis parem ärgu tulgugi riigikogu kokku.“ (Minu sõrendus.)

Nähtavasti seisab „Vaatilejal“ silma ees Hitleri riigipäeva eeskuju: iga kuue kuu tagant kogunevad 500—600 pruun- ja mustasärgimeest Krolli ooperimajasse kaheks tunniks kokku, kuulavad Hitleri kõne ära, võtavad vastu otsuse — kiita kõrgele Hitleri julgust ja lähevad jälle laiali. Hitleri asjalik tööparlament oli koos!

Kuna Päts-Laidoner Eestis faschistliku diktatuuri demokraatia kaitsemise katte all maksma panid, siis on arusaadav, et see diktatuur niisugusest hulkade petmise vahendist, nagu seda on „demokraatlik riigikogu“, „rahva poolt valitud kõrge koda“ jne, jne, lahti ei ütle. Kuid on vaja, et see riigikogu „asjalikku tööd teeks“, s. o. seda teeks, mida Pätsi-Laidoneri diktatuur ette kirjutab. Et sarnase riigikogu „valimisi“ korraldada, selleks on sõjaseadust vaja. Hitler tarvitas koguni riigipäeva-hoone põletamist! Hitler ja Mussolini lasid ainult ühel nimekirjal esineda. Rahval tuli selle nimekirja poolt hääletada. Ja kui miljonid töötavast rahvast nende nimekirjade vastu hääletasid, siis kuulutas faschistlik valitsus nii Itaalias kui ka Saksamaal need faschistliku diktatuuri nimekirjad valituks. Seda teed mööda sammub ka meil Pätsi-Laidoneri kamp.

Juhtumisel, kui aga sarnane riigikogu „valimine“ mõnesugusel põhjusel korda

minema ei peaks, siis on faschistlikul valitsusel vastus valmis: „siis parem ärgu tulgugi riigikogu kokku“.

„Aga kuidas saab siis seadustega, kes siis neid annab“, — küsib „Kaja“ ja ruttab vastama:

„Küll valitsus annab. Egas praegused dekreedid pole halvemad kui riigikogu poolt varem tehtud seadused... See uus lihtsam seaduste andmise viis meeldib rahvale nähtavasti palju enam kui endine pikaldane ja vaearikas seadusandlus riigikogu kaudu.“

See seletus mingeid kommentaare ei vaja. Finanskapitali kõige reaktsioonilikumatele, kõige marurahvuslikumatele ja kõige imperialistlikumatele elementidele, kelle avalikuks terroristlikuks diktatuuriks faschism on, meeldib tõesti „see uus lihtsam seaduste andmise viis“. Siin ei ole vaja mingit lehmakauplemist, ega teiste „saamameestega“ jagamist. Dekreet kirjutatakse alla ja kes sellega nõus ei ole, läheb pokri, koonduslaagrisse, või lüüakse pea maha. Eriti meeldib sarnane „seadusandlus“ faschistlikule kodanlusele võitluses töölisklassi vastu. Milleks jännata näituseks töörahva tegelase Tarkpeaga Pärnus, kohut mõista ja temale võimalust anda veel kohtustki töölistele, kelle eestvedajana ta üles astus, kõneleda. Lihtsam on ta dekreediga Kihnu saarele saata. Kuid jällegi räägib see „Vaatileja“ „väljaspoolne arutus“ selget keelt faschistlikust diktatuurist ja ta süvendamise meetoditest Eestis. Jällegi paljastab see kirjutus sotside juhtide hundijuttu „demokraatiast“.

Järgmise sammuna nõuab „Kaja“ mineval aastal vastuvõetud põhiseaduse muutmist. Juba see põhiseadus kitsendas tunduvalt „seaduslikus“ korras töörahva õigusi. Nüüd leiab „Vaatileja“, et see põhiseadus veelgi liiga avar olla.

„Uus põhiseadus on kahtlemata palju parem kui vana, kuid ka temaski on suuri puudusi... On sellepärast hädavajalik, et riigivanema valimise protseduuri revideeritaks.“

Mis sihis seda revideerimist ette võtta, seda „Kaja“ ei ütle. Kuid ka sõnadeta on selge, et revideerimise vajaduse nõudmise seab faschistlik kodanlus üles kahel põhjusel: esiteks, et töörahval võimalus võtta oma kandidaadiga esineda ja teiseks, et kindlustada Pätsi-Laidoneri poolt püstitatava kandidaadi valimist.

Et seda kindlustada, selleks nõuab „Vaatileja“ „demagoogia pidurdamist“ ja avaliku elu puhastamist kihvtitajatest, poliitilistest parasiitidest jne. „Neist uuendustest võib valitsus suure osa oma võimuga teostada. Ja seda tuleks teha. Seda ootab praegu rahvas ja inimesed on tänulikud valitsus-“

sele, kui see aitab rahu ja korda kindlustada.“ —

Mida see tähendab, sellest me juba rääkisime eespool. „Vaatileja“ arendab tegelikult Pätsi-Laidoneri valitsuse tegevusprogrammi, loob faschistliku diktatuuri süvendamiseks vastavat „rahva meeleolu“. Järeldus, mis neist arutlustest teha võib, on see, et lähemal ajal Pätsi-Laidoneri valitsuse poolt faschistliku diktatuuri süvendamise samme oodata tuleb.

Oma kirjutuste algusel „Vaatileja“ pooleldi nagu eitab, et Pätsi-Laidoneri plaanid Eesti riigikorra täieliku faschiseerimise sihis liiguvad. Kuid peale selle, kui ta riigikogu kaotamise ja dekreetidega valitsemise vajadust põhjendanud, jõuab ta otsusele, et Eestis mingisugune demokraatlik korporativism siiski vajalik oleks — ega's Päts ilma demokraatiata midagi tee, isegi faschismi nimetab ta demokraatlikuks! Seda korporatiivset riigikorda paneb „Vaatileja“ ette avalikõiguslike kutsekodade kaudu korraldada.

„Side valitsuse ja rahva vahel on väga tarvilik asi ja mida tihedam see on, seda parem. Kuidas seda sidet edaspidi korraldada, ka sellele tuleks mõelda. Uue põhiseaduse järele ei tule riigikogu kuue kuu jooksul üldse kokku ja ka muul ajal võib ta töödele vaheaeg tehtud saada, kui riigikogus meeled liiaks ärevile aetakse. Valitsusel on aga vaja sidet pidada rahvaga alatasa, eriti just majanduslike küsimuste otsustamisel. Sellepärast kerikibi küsimus, et kas ei oleks tööpoolest õige tee, kui neist avalikõiguslike kutsekodadest, mis meil juba tegutsevad ja veel kuuluvad asutamisele, moodustatakse mingi ühine nõukogu, kes kaaluks valitsuse majanduskavasid enne kui need maksmata pannakse.“

Kui mõne aasta eest sotsid Pätsi valitsuses kõige ihu ja hingega kutsekodade poolt välja astusid ja ka „tööliiskoja“ loomisega tiined olid, juba siis kommunistlik partei hoiatas töörahvast nende kodade loomise, kui faschistlikule korrale suunatud sammude eest. Nüüd näitab faschistlik kodanlus selgelt, mida ta avalikõiguslike kutsekodadega mõtleb teha. Need kodad peavad faschistliku valitsuse juhtimisel „sidet rahvaga“ looma ja faschistlikku diktatuuri demokraatlike hilpudega katma.

Lõpuks, et pilt oleks veelgi täielikum, „Vaatileja“ võtab sõna parteide, erakon-

dade kohta. Ta leiab, et õieti vaid üks erakond Eestis elujõuline on, ning et ainult selle ühe erakonna olemine õigustatud on. Selleks erakonnaks on põllumeestekogud.

Nagu Itaalias, Saksamaal, Austrias, nii püüab kodanlus ka Eestis ühe partei kätte võimu koguda, ühte parteid, „kel kindel väljakujunenud ilme“ ja kes „riiklikult mõtleb“, riikliku võimu kandjaks teha. Selleks tulevad kõik teised parteid kõrvaldada.

Kokkuvõetult tuleb märkida, et kõik tundemärgid Eestis selget keelt räägivad faschistliku diktatuuri süvendamise plaanidest, mida Pätsi-Laidoneri valitsus arendab. Ei saa juttugi olla „demokraatlikule“ korrale tagasi pööramisest, nagu seda sotsid kuulutavad.

Pätsi-Laidoneri diktatuuri sammud (mis sihitud tööliisklassi vastu) ja käesolevad „Vaatileja“ kirjutused räägivad selget keelt ka sellest, et tööliisklassil ja laiadel töötavatel rahvahulkadel lähemal ajal uut teravamast faschistliku diktatuuri pealetungi oodata tuleb. Ei ole sugugi võimata, et Päts lähemal ajal asub olevate töölisorganisatsioonide likvideerimisele. Selle vastu tuleb töörahval end ette valmistada.

Tööliisklassi ees seisab selles olukorras tähtsam ülesanne: ühist võitlusväerinda luua faschistliku diktatuuri pealetungimise vastu. Tuleb arendada töörahva võitlust ta eluliste nõudmiste eest, palgakõrgenduse ja koosoleku- ning sõnavabaduse eest, töölisorganisatsioonide sulgumise vastu, faschistlike sõjaplaanide vastu.

Võideldes Pätsi-Laidoneri diktatuuri vastu peab kommunistlik partei erilist tähelepanu pöörama ka võitlusele vabsfaschistide vastu, kelle plaane sisulikult Pätsi valitsus praegu teostamas. Vabsfaschistid pole veel sugugi likvideeritud. Neil läks korda ka töötavate rahvahulkade sekka tungida. Sellepärast — võitlus faschismi vastu Eestis on võitlus Pätsi-Laidoneri diktatuuri kui vabsfaschistide vastu. Et Pätsi diktatuuri maksmapanek mitte niivõrd vabsfaschistide vastu ei sündinud kui töörahva vastu, seda näitavad kaks asjaolu: esiteks, et Päts pea kõik arreteeritud vabsid juba vabaks lasi ja teiseks, et Päts tegelikult sama plaani ellu viib, mida vabsid kuulutasid.

L. Looring

Seisukorrast Eestis ja EKP ülesannetest

1. Majandusliku kriisi arenemisest ja revolutsioonilise liikumise kasvust Eestis

„Praegune majanduskriis kapitalistlikudel maadel erineb kõikidest samasugustest kriisidest muuseas selle poolest, et ta on kõige kestvam ja pikalisem,“ rääkis rahvusvahelise proletariaadi suurjuht sm. Stalin ÜK(e)P 17. kongressil.

See iseloomustus on täielikult maksev ka Eestimaa kohta.

Põhijoontes 1930. a. alganud, kapitalismi üldkriisi alusel arenev majanduskriis tegi lõpu kapitalismi ajutisele, osalisele ja kõiguvale stabilisatsioonile ning tõi enesega kaasa suuremaid majanduslikke laastamisi kui 1924. a. detsembri ülestõusu eelne majanduskriis.

Osalise ajutise kapitalistliku stabilisatsiooni jooksul kohandusid teatavasti endise Vene suurriigi jaoks loodud suurtööstuse jäänused Eestimaa oludele, kusjuures see ümberkohandatud tööstus näitas stabiliseerimise ajajärgul osalist tõusu, mis väljendus valmistuse kasvus, töövõljalikuse suurenemises, osalise ratsionaliseerimise läbiviimises, tööliste arvu kasvamises. Neli aastat kestnud kriisi tagajärjel on need osalise stabiliseerimise ajajärgu „saavutused“ kokku varisenud.

Ettekujutuse tagurpidimine kust *tööstuses* annavad järgmised põhiarvud. Suurtööstuse toodang oli: 1924. a. 91 miljoni krooni. 1929. a. — 119, 1930. a. — 113, 1931. a. — 84, 1932. a. — 71 mln. krooni. Tööliste arv suurtööstuses oli: 1924. a. — 29 000, 1929. a. — 32 000, 1930. a. — 31 100, 1931. a. — 28 400, 1932. a. — 22 125.

Kuid seegi arv töölisi ei töötanud täiel määral, vaid paljudel juhtumitel ainult osaliselt, lühendatud töönädalaga, 2—3—5 päeva nädalas, millest tunnistust annab töötundide arvu langus, mis sama aja jooksul veel palju suurem oli kui tööliste arvu langus.

Samasugust laastatud pilti näeme ka *põllumajanduses*.

Osalise kapitalistliku stabiliseerimise tagajärjel oli Eestis teatavasti põllumajandusliku valmistuse osaline kasv, eestkätt karjamajanduse osaline kasv, maareformi tagajärjel loodud suuremad ja tugevamad (hallparunlikud ja jõukad) maapiidamised kindlunesid. Üle nelja aasta kest-

nud põllumajandusliku kriisi tagajärjel on ka need „saavutused“ kokku varisenud.

Tagurpidimine kust põllumajanduses näitavad järgmised põhiarvud.

Põllumajanduse saaduste (põllu- ja karjasaadused kokku) väärtus oli (miljonites kroonides): 1923/24. a. — 169, 1929/30. a. — 223, 1930—31. a. — 260, 1931/32. a. — 180, 1932/33. a. — 134 miljoni krooni.

Põllumajanduse rahalised sissetulekud olid (miljonites kroonides): 1929/30. a. — 113, 1930/31. a. — 101, 1931/32. a. — 75, 1932/33. a. — 50.

Põllumajanduse saaduste väärtuse ja rahaliste sissetulekute ning hindade suureulatuslise languse tagajärjel on ligi poole võrra langenud põllumajanduse tasuvus, kusjuures tasuvuse langus lööb kõige tugevamini kehvikku ja keskmiku pihta, kuna mõisnik, hallparun ning jõukas talupoeg riiklike toetuste, preemiate ja krediitide abil seisukorrast kasu lõikavad. Riiklisi toetusi ja preemiaid on kriisi aastate jooksul mõisnikkudele ja hallparunitele otseskohelel teel jagatud üle 20 miljoni krooni (peale selle odavad laenud jne). Juuremaksetavad võipreemiad ulatavad kuni 40% või turuhinnast.

Samasugust laastatud pilti näeme ka *väliskaubanduses* ja teistel majanduse aladel.

Osalise stabiliseerimise ajajärgul kasvab teatavasti väikekaubandus, saavutati aktiivne väliskaubanduse bilans, kindlunes kroonikurss, kasvab ja tasakaalustus riigieelarve, kõvenesid tööstuse ja põllumajanduse saaduste hinnad. Neli aastat kestnud kriisi tagajärjel on ka need „saavutused“ kokku varisenud.

Väliskaubanduse läbikäik miljonites kroonides oli: 1924. a. — 153,8; 1928. a. — 258,5; 1929. a. — 240,4; 1930. a. — 194,8; 1931. a. — 132,2; 1932. a. — 79,5 miljoni krooni. 1924. aastaga võrreldes oli väikekaubandus 1932. a. 50% võrra langenud, 1928. aastaga võrreldes ligi 70%. 1933. a. oli väikekaubanduse bilans 1932. a. omast rahaliselt natukene suurem (kokku 85 mn. krooni), kuid kuna vahepeal oli sündinud 35-protsendiline kroonikursi allalöömine, siis on see ainult näiline suurenemine, sest üldine kaupade läbikäik 1933. a. on eelmise aasta omast 5,5% väiksem.

Riigieelarve oli miljonites kroonides: 1921. a. (kõige väiksem eelarve enne sta-

bilisatsioon) tulude osas — 62,8, kulude osas — 82,8; 1928/29. a. tulude osas — 96,9, kulude osas — 95,8; 1929/30. a. tulude osas — 95,9, kulude osas — 95,7; 1930/31. a. tulude osas — 97,0, kulude osas 97,0, 1931/32 a. tulude osas — 82,3, kulude osas — 82,3; 1932/33. a. tulude osas 66,1, kulude osas — 68,5; 1933/34. a. tulude osas — 61,9 (tegeliku laekumise kohta 1933/34. a. puuduvad aga alles andmed, kuid kõik asjaolud näitavad, et seda summat kokku ei saada).

Kriis tõi enesega kaasa ennenägemata *hindade languse*. Suurettevõtted katsusid riigi abil (vastava tollipoliitikaga) seda hindade langust tagasi hoida ning sellepärast langesid hinnad eestkätt ja kõigepealt organiseerimatute väikeomanikkude kaupadel ja töösaadustel, nagu talupoegadel, käsitöölistel ja mitmesugustel teistel väikeettevõtjatel. Suurettevõtjate kaupade kõrged hinnad ja väikeomanikkude töösaaduste madalad hinnad löid alla laialiste väikeomanikkude hulkade ostujõu, mis veel enam kõiki hindasid alla surus.

28. juunil 1933. a. viidi läbi *kroonikursi allalõõmine* 35% võrra, kuna kõikide eelmiste ja sellele järgnevate kursialandamisega kroonikurs praegu tegelikult juba ligi 50% võrra endisest madalam on.

Kõik need arvud räägivad sellest, et praegune majanduskriis on sügavam, kui oli 1. dets. ülestõusu eelne majanduskriis.

Kriisi tagajärjel on terve rida vähemtululikke ettevõtteid üldse seisma jäetud või nad on suurtööstuse hulgest kesk- ja väiketööstuse hulka langenud. Põllumajanduses surevad välja üksikud valmistuseharud (nagu linakasvatust).

Suuremate tööstuse ettevõtete kasusid peetakse üleval riiklikkude toetuste ja krediitidega, kunstliku tollipoliitikaga, inflatsioonipoliitikaga. Toetuste ja preemiade abil hoitakse ülal ka mõisnikkude ja hallparunite kasud.

Niisugused on nelja aasta pikkuse kriisi tagajärjed Eesti majanduses.

Miks kannab käesolev kapitalistliku tööstuse kriis niisugust ennenägemata pikka iseloomu ja miks on ta nii ränk, selle kohta andis sm. Stalin sügava marksistlik-leninliku vastuse.

Sm. Stalin rääkis:

„See on seletatav, kõigepealt, sellega, et tööstuskriis on haaranud eranditult kõik kapitalistlikud maad, raskendades ühede maade manööverdämist teiste arvel.

See on seletatav, teiseks, sellega, et tööstuskriis on põlminud kokku agraarkriisiga, mis haaranud eranditult kõik

agraar- ja poolagraarmaad, milline asjaolu pidi tööstuskriisi paratamatalt keerulisemaks tegema ja süvendama.

See on seletatav, kolmandaks, sellega, et agraarkriis selle aja kestel tugevnes ja haaras kõik põllumajanduseharud, siin hulgas karjanduse, viies selle madalamale astmele, masinatelt käsitsi tööle ülemineku, traktori asendamiseni hobusega, kunstväetiste tarvitamise järsu vähendamiseni, aga mõnikord ka sellest täieliku loobumiseni, mis tööstuskriisi veel enam pikale venitas.

See on seletatav, neljandaks, sellega, et tööstuses valitsevad monopoolsed kartellid püüavad kõrgeid kaubahindu alal hoida, — asjaolu, mis kriisi eriti valuliseks teeb ja kaubatagavarade laialivalgumist takistab.

See on seletatav, lõpuks, sellega, — ja see on peamine, — et tööstuskriis löi lökkele kapitalismi *üldise* kriisi tingimistest, kus kapitalismil juba enam ei ole ja ei võigi olla ei põhimistest riikides ega asumaadel ega ärarippumatel maadel seda jõudu ja kindlust, mis tal olid enne sõda ja Oktoobrirevolutsiooni, mil kapitalistlikkude maade tööstus sai imperialistlikult sõjalt päranduseks ettevõtete kroonilise puuduliku koormatuse ja miljonilised töötute armeed, milledest ta pole enam suuteline lahti saama“ (Stalin, aruanne ÜK(e)P 17. kongressil, eestikeelne tõlge, Partei kirjastus).

Üle nelja aasta kestnud hävitava kapitalistliku majanduskriisi kõrval saavad kogu ilma tööliklassi silmis eriti selge väljenduse *sotsialistliku korra määratud paremused Nõukogude Liidus*. N. Liit ei tunne mingit kriisi. N. Liidu tööstus ja põllumajandus arenevad tormiliselt. Põllumajanduse kollektiviseerimisega on võidurikkalt lahendatud sotsialistliku revolutsiooni üks kõige raskem ülesanne. „Kui seal, kapitalistlikudel maadel, ikka veel möllab majanduskriis, siis jätkub N. Liidus tõus nii tööstuse kui ka põllumajanduse alal“ (Stalin, sealsamas). N. Liidus pole enam tööpuudust. Sotsialism on näidanud oma määratusuurt, võrdlematut üleolekut kapitalistlikust korrast, oma võrdlematut paremust. Ta on näidanud, et töötava inimkonna päästmine võib sündida ainult kodanluse kukutamise ja proletariaadi diktaatuuri maksmapanemise kaudu.

Langedes kogu aja, alates 1930. aastast, ja saavutades kõige suurema langusepunkt 1932. a., hakkas tähtsamate kapitalistlikkude maade tööstus 1933. a. veidi paranema ja tõusma. Sellepärast konstateeris

sm. Stalin partei kongressil, et „tähtsamate kapitalistlikkude maade tööstus on nähtavasti juba mööda jõudnud kõige suuremast languspunktist, millele ta 1933. a. kestel enam tagasi ei pöördunud“ (Stalin, sealsamas).

Mida võib ära märkida Eestis?

Kõige suurema languspunkti saavutas kriis Eestis kõikide näitajate järele nähtavasti 1932. a. viimasel poolel ja 1933. a. esimesel poolel. 1933. a. teisest poolest alates võib mõnedes tööstuseharudes ära märkida, nagu näha andmetest, pisikesi paranemisetendense ja väikest tõusu ning 1933. a. viimase poole jooksul ei langed need tööstuseharud sellele tasemele tagasi, kus nad olid 1932. aastal ja 1933. a. esimesel poolel. See teatav pisikene seisukorra paranemine ei haara veel kogu tööstust, kogu majandust, vaid üksikuid tööstuseharusid, nagu puutööstust, tselluloosija paberitööstust, keemiatööstust, kiviõlitööstust, kunstsarvetööstust, ja osaliselt tekstiiltööstust. Eksporteeritud saematerjal tõusis 1933. a. üheksa kuu jooksul 165 meetrini 56 m. vastu 1932. a. samal ajavahemikul. Paberi- ja tselluloositööstuse toodang tõusis 72 156 tonnilt 1932. aastal 73 573 tonnile 1933. aastal. Keemiatööstuses kasvas tööliste arv 645 pealt 861 peale. Üldse on kogu tööstuses tööliste arv 1933. a. viimasel poolel natukene kasvanud.

Muidugi ei ole sellel pisikesel seisukorra paranemisel midagi ühist niisuguse „elavnemisega“ ja kriisist ülepääsemisega, millest räägivad kodanlised ja sotslised ajalehed. Viimased hakkavad juba kisama „tööpuuduse likvideerimisest“ jne. See on muidugi kõige jõhkram pettus. Mõnele sajale töötule tööleidmisega (kusjuures töönaalat lühendatakse ja palkasid alandatakse) ei likvideerita tööpuudust, sest linnades vajab tööd vähemalt 30 000 töolist; maal veel rohkem.

Kuigi asjad nähtavasti natukene paranema hakkavad, ei saa seda asjade seisukorra paranemist Eestis kaugeltki võrrelda isegi sellega, mis on tähtsamatel kapitalistlikkudel maadel. Eestis võiks seda seisukorra paranemist iseloomustada palju nõrgemal ja ebaühtlasemal kujul. Kuid nende nähete ees ei või silmi kinni pigistada.

Mõned katsuvad seda seisukorra paranemist ainult ja ükski sõjalis-inflatsioonilise konjunktuuriga seletada. Kuid see pole mitte päris õige. Sm. Stalin konstateeris partei 17. kongressil, et „oleks jame viga seletada kõike sõjalis-inflatsioonilise konjunktuuriga“. Sõjalis-inflatsiooniline kon-

junktuur ei etenda mitte vähest osa, eriti maades, mis on otsekohe sõjalise ettevalmistuse kolleteks, näit. Jaapanis. Ka Eestis katsuti „elavnemist“ välja kutsuda inflatsiooniliste abinõudega (kroonikursi kukutamine). Ja keemiatööstuse, lennukitehitamise, tekstiiltööstuse aladel võib ka Eestis ära märkida sõjalise ettevalmistuse momenti. Kuid ainuüksi sõjalis-inflatsioonilise konjunktuuriga ei saa seda nähet seletada. „On silmanähtav, et kõrvuti sõjalis-inflatsioonilise konjunktuuriga on siin aset ka kapitalismi sisemiste majanduslikkude jõudude tegevusel“ (Stalin, sealsamas).

Muidugi seda, mis käib tähtsamate kapitalistlikkude maade kohta, ei või tervelt üle kanda näituseks Eestimaa kohta. On selge, et Eestis, kus valmistuslikkude jõudude tasapind madal ja kapitalismi majanduslikud jõud nõrgad, kapitalismi sisemiste majanduslikkude jõudude tegevus palju nõrgem on. Kuid seda tegevust ei või arvestusest välja visata.

Sm. Stalin näitab, kuidas kapitalismil korda on läinud tööstuse seisukorda natukene kergendada.

Kapitalismil läks korda tööstuse seisukorda natukene kergendada tööliste arvel, nende kurnamise süvendamisega ja nende töö intensiivsuse suurendamisega. Edasi sündis see farmerite arvel, nimelt odavate hindade poliitika läbiviimisega farmerite töösaaduste, toitainete ja osalt tooraine jaoks. Lõpuks sündis see asumaade ja majanduslikult nõrkade maade talupoegade arvel, nimelt nende töösaaduste, peasjalikult toorainete ja siis toitainete hindade veel suurema alandamisega.

Tööliste ja talurahva kehvide hulkade arvel, metsiku kurnamise, palkade järjekindla alandamise arvel, põllumajanduse saaduste hindade allalöömise ning tööstussaaduste hindade krummise arvel, on ka Eesti kodanlus saavutanud seda pisikest seisukorra paranemist.

Kuid kas tähendab see seda, et kodanlus on saanud kriisist üle, et tööstus läheb uuele tõusule ja õitsengule?

„Ei, ei tähenda. Igatahes ei ole praegusel ajal niisuguseid andmeid, otsekohe ei või kaudseid, mis räägiksid lähenevast tööstuse tõusust kapitalistlikkudel maadel. Veel enam — kõige järgi otsustades ei võigi niisuguseid andmeid olla, vähemalt lähemal ajal. Ei või olla, sest mõjuvad ju edasi kõik need ebasoodsad tingimised, mis ei lase kapitalistlikkude maade tööstusel kuigivõrd tõsiselt kõrgemale tõusta. Jutt on edasikestvast üldisest kapitalismi kriisist, mille olukorras areneb majandus-

kriis, ettevõtete kroonilisest puudulikust koormatusest, kroonilisest hulgalisest tööpuudusest, tööstusekriisi kokkupõimumisest põllumajanduskriisiga, kuigivõrd tõsise põhikapitali uuendamise püüete puudumine, kuna põhikapitali uuendamine harilikult tõusu algust ette kuulutab jne, jne" (Stalin, sealsamas).

Siit järgneb, et kuigi meil praegu kapitalistlikudel maadel nähtavasti tegemist on üleminekuga kriisi kõige suuremast langusepunktist depressioonile, siis ei tähenda see seda, et siin oleks tegemist hariliku depressiooniga, vaid siin on tegemist „erilist liiki depressiooniga, mis ei vii mitte tööstuse uuele tõusule ja õitsengule, kuid ei pööra teda ka tagasi kõige suuremale langusepunktile“ (Stalin, sealsamas).

On selge, et see erilise rõhuga käib ka Eestimaa kohta, kus kõige muu kõrval tuleb silmas pidada seda, et kapitalismi majanduslikud jõud siin nõrgad on, maa sisemine ostujõud väga kitsas on, võistlusvõime välisturgudel täiesti puudulik jne.

Pikalise majanduskriisi tagajärjel on Eestimaa sisemine seisukord ennenägematult teravnenud.

Neli aastat kestnud majanduskriisi tagajärjel on sündinud töölisklassi vaesemine suures ulatuses. Üle 30 000 linna töölise kannatab kroonilise tööpuuduse all. Vene ilmarliigi jaoks loodud suurtööstuse purunemise tagajärjel ei olnud neil töötutel ka ajutise stabiliseerimise ajajärgul tööd. Pealegi kasvab tööpuudus küla arvel, kus üleliigsed töökaed tarvitamist ei leia. Ennem talvisel hooajal peaaegu kullalt tööta olnud maatöölised on põllumajanduskriisi tagajärjel samuti kroonilisest tööpuudusest haaratud. Pisikene seisukorra paranemine osas tööstuses ei vähendanud tööpuudust. Kodanlise statistika andmete järele, mis seisukorda kaugeliki õiges valguses ei näita, on Eesti töölise „realne“ töötasu kõigest 39% rootsi töölise, 45% inglise töölise ja 23% Ameerika Ühisriikide töölise palgast. Kiutöölise palk on sellejuures ainult 81% üldisest Eesti töölise keskmisest palgast, Rahvusvaheliste andmete järele kulutas tööline kuus oma korteriüüriks: Tsheho-Slovakkias — 20 töötunni tasu, Austrias — 17 töötunni tasu, Saksamaal — 23 töötunni tasu, Inglismaal — 25 töötunni tasu, Eestis — 100 töötunni tasu. Viimaste aastate jooksul on käinud süstemaatiline palkade alandamine nii linnas kui maal. Kroonikursi kukutamine 35% võrra pani selle kõigele krooni pähe. Pärast kroonikursi ku-

utamist on palkade alandamine jatkunud. Sotside toetusel pukkiaidatud Pätsi valitsus viis hiljuti läbi üldise hädaabitöölise näljatasu vähendamise. Kodanlus võtab kõik abinõud tarvitusele, et kriisi raskuseid töölisklassi peale laduda, töölisklassi paljaks rõõvida ning niiviisi oma liigkasu alal hoida. Kõige selle tagajärjel süveneb töölisklassis rahulolematust.

Põllumajanduse saaduste hindade ennenägemata languse (kusjuures tööstussaaduste hinnad võrdlemisi kõrged on), põllumajanduse tasuvuse languse, pangakapitali rõõvpoliitika tagajärjel on *talurahva kehvad ja keskmised kihid nelja-aastase kriisi jooksul põhjani laastatud*. Pooled taludest on pangavõlgadega üle koormatud ning oksjonitega kolitamise abil sunnivad pangad talurahvahulkasid pangakapitalistidele määratud võlaprotsente maksma. Sama metsikult rõhuvad talurahva kehvi kihte võlausaldajad — spekulandid, hallparunid, külakurnajad. Maksujõuetuse tagajärjel on kriisiaastate jooksul mitu tuhat talupoega, eeskätt kehvemaid asunikke oma eluasemetelt minema kihutatud. Kõik põllumajanduse harud on langenud madalamale astmele. „Neli aastat kestnud põllumajanduse kriisi laastasid nõrgajõulised talurahva kihid lõpulikult mitte ainult tähtsamates kapitalistlikudesse riikides, vaid ka — iseäranis — suurriikidest ärarippuvatel ja koloniaalsetel maadel“ (Stalin, sealsamas). On selge, et kõige selle tagajärjeks on ennenägemata rahulolematuse kasv talurahvahulkades.

Samuti nagu töölisklassi ja talurahva kehvad kihtisid, on kriis tabanud ka *linnade mitmesuguseid kehvi kihte, käsitöölisi, väikeomanikke*, kutsudes nende seas esile suure rahulolematuse maksva olukorra.

Rahvahulkade rahulolematuse kasvust ja revolutsioonilise liikumise laine tõusust

Terava majanduskriisi ja kapitali jõhkra pealetungimise tagajärjel on *laialisi rahvahulkasid haaranud suur rahulolematust*. Laiad rahvahulgad ei taha enam kannata maksvat olukorda. Kasvab pettumus kodanlise iseseisvuse vastu.

Kuid esialgu pole see rahvahulkade laialine rahulolematust veel revolutsioonilise liikumise roopaid mõõda läinud, vaid ta leidis väljendust nn. fashistlikus rahvaliidumises. Oleks ekslik arvata, et määratu suured rahvahulgad läksid sellepärast „vab-

side" järele, et nad tahtsid fashistliku diktatuuri maksmapanemist. Nad läksid „vabside“ järele ainult sellepärast, et nad nägid „vabsides“ niisugust parteid, kes lubab valitsevat, rahvahulkade poolt vihatud kildkonda võimu juurest minema kihutada. Ainult selle asjaolu tõttu läksid rahvahulgad „vabside“ järele. Ja sellepärast tuleb näha selles faktis laiade rahvahulkade rahulolematust maksva olukorraga, mida „vabsid“ katsusid muidugi juhtida Eesti suurkodanlusele ja Saksa fashismile kasulikus sihis.

Avaldades suurt rahulolematust maksva olukorra vastu, pole need hulgad seni revolutsioonilise võitluse lipu alla tulnud sellepärast, et töölisklass pole seni suutnud võimsa revolutsioonilise ühise väerinna võitlusega kapitali pealetungimise ja fashismi vastu, rahulolematuid linna ja küla kehvikute ja keskmikkude kihte kaasa tõmmata. Kui töölisklass oleks teostanud otsustavat võitlust kapitali pealetungimise ja fashismi vastu, kui töölisklass oleks teostanud otsustavat võitlust valitseva kildkonna minema kihutamiseks võimu juurest, need rahvahulgad, kes nüüd „vabside“ järele läksid, oleksid tulnud kindlasti töölisklassi järele.

Töölisklassil on seni selle ülesande teostamist raskendanud s.-d. juhtide äraandlik poliitika ning töörahva üldise väerinna lõhkumine s.-d. juhtide poolt. Kui äraandlikul sotsiaaldemokraatial Eestis hulgaline mõju oleks puudunud, kommunistid oleksid juba rahvahulgad igasuguse fashismi ja kodanlise diktatuuri vastu juhtinud.

Kuid vaatamata kõikide nende raskuste peale, mis seotud rahvahulkade võitmisega revolutsiooni lipu alla, *võib Eestis konstateerida kindlat revolutsioonilise liikumise tõusu.*

See leiab väljendust üldises rahvahulkade rahulolematuse kasvus, kodanlise „iseseisvuse“ illusioonide purunemises laiade hulkade silmis, kommunismi ja Nõukogude Liidu mõju kasvus töötavate rahvahulkade seas, töölisklassi pahemalepoole minekus ja aktiivsuse kasvus, töölisklassi ridades, sotsiaaldemokraatia mõju langemises ja s.-d. järele minevate tööliste pahemalepoole minekus.

Tööliste hulkade pahemalepoole minekust ja aktiivsuse tõusust räägib see tungstreigivõitlusele, mis 1933/34. a. jooksul maad on leidnud. Kõikides tööliste kihtides liigub streigivõitluse meeleolu. Tekstiil- ja puutöölised, saeveskite töölised, rätsepad, nahatöölised, merimehed, isegi kraavikaevajad ja maaparandusetöölised

püüavad korduvalt võitlusele. Vaatamata kogu survele, lööb võitlus töötatööliste seas siin ja seal ikka ja jälle lõkkel.

See liikumine oleks võinud juba 1933. a. jooksul omandada suure ulatuse ja panna liikuma kõige laiemad rahvahulgad, *kui mitte s.-d. juhid kõike ei teeks, et kasvavat streigiliikumist kõikide abinõudega nurja ajada.*

Raskus seisab selles, et kommunistlik partei veel kõikides töölisklassi võitlustes iseseisvat juhtimist oma kätte ei suuda võtta.

Kuid kõigi nende raskuste peale vaatamata on objektiivsed tingimused revolutsiooniliseks võitluseks väga soodsad.

„Tormijooksu idee valmib hulkades“, rääkis sm. Stalin.

See iseloomustus on maksev ka Eesti töörahvahulkade meeleolu kohta.

Objektiivsed tingimised revolutsiooniliseks kriisiks Eestis on peaaegu küpsed.

Kogu küsimus seisab nüüd töölisklassi revolutsioonilises jõus, tema eelväe, kommunistliku partei jõus ja tugevuses. Kommunistliku partei tugevusest ja jõust oleb nüüd revolutsiooni organiseerimine ja kättevõitmine.

EKP seisukorrast ja ülesannetest

Kominterni 13. pleenumi otsustest ja ülevalnimetatud Eestimaa seisukorra hindamisest välja minnes tõusevad meie partei ette erilisel suured ülesanded.

Töölisklassi võit ei tule ka kõige paremate tingimiste juures kunagi iseenesest, teda on vaja organiseerida ja kätte võita.

„Revolutsiooni võit ei tule ialgi iseenesest. Teda tuleb ette valmistada ja kätte võita. Teda ette valmistada ja kätte võita võib aga ainult tugev proletaarne, revolutsiooniline partei“ (Stalin, sealsamas).

Sellest marksistlikust, leninlikust, stalinlikust seisukohast välja minnes on vaja *otsustavalt kõvendada võitlust partei võitlusvõime tõstmise eest.* Selle ülesande lahendamises seisab nüüd töölisklassi võidu pant.

Missuguses seisukorras on EKP? Missuguseid saavutusi on meie partei viimase ajajärgu jooksul saanud?

Välja minnes Kominterni viimaste pleenumite otsustest ja EKP kohta eriti käivatelt otsustest, seisab meie partei ees ülesanne: *võidelda õige enamliku poliitilise liini (mis oportunistlike olluste poolt 1928/30. a. moonutatud oli) eest partei töös, kõrvaldada parteiorganisatsioonide töös ette tulnud oportunistlikud vead ja*

töötada Kominterni otsuste alusel välja õige poliitiline liin kogu partei tööks. Kominterni abil on EKP selle ülesande teostanud.

Vastavalt sellele on partei puhastanud oma ridu igasugustest oportunistlikkudest ollustest (trotskistidest, parempoolsetest oportunistidest, leplastest jne), kes Kominterni leninlikku liini moonutasid. Partei on kõvendanud enamlike kaadrite tööerakendamist, kes peavad kindlustama Kominterni liini läbiviimist.

Kõrvuti võitlusega enamliku parteilise liini eest on partei kõvendanud Eestimaa enamliku organisatsiooni *mineviku vigade arvustamist*, tõstes seda arvustamist enamlikele tasapinnale. Revolutsioonide ja sõdade uue voolu eel on sellel töö suur poliitiline tähtsus, sest oma üksikute minevikuvigade enamliku arvustamisega aitab partei ennast kaitsta vigade kordumise eest ja valmis panna uuteks otsustavateks võitlusteks. Selles töös on partei saavutanud rea tagajärgi.

Ühtlasi on partei kõvendanud *rahvusdemokratismi vastast võitlust*. Parema- ja „pahempoolse“ oportunisti ning kontrrevolutsioonilise trotskismi kõrval on rahvusdemokratism ja rahvusdemokratistlik kallak EKP-le üheks suuremaks hädahouks. Praegused rahvusdemokratismi ideede esindajad on ligi 20 aastat Eestimaa enamliku organisatsiooni ja tema jätkaja EKP vastu võitlust pidanud, blokeerides kõikide ja igasuguste oportunistlike vooludega EKP vastu. Praeguses olukorras seisab rahvusdemokratismi osa tegelikult selles et ta aitab kaasa Eesti suurvõimade fashiseerimise poliitikale ning Hitleri agentide plaanidele Eestis, et ta katsub raskendada EKP võitlust ja võita töölisklassilt sõjariistu võitluses fashismi vastu, võitluses igasuguse imperialistliku orjastamise vastu, võitluses N. Liidu kaitseks, võitluses proletaarse revolutsiooni eest Eestis. Sellepärast kujutas rahvusdemokratism EKP jaoks eriti suurt hädahohtu. Sellepärast on partei järjekindlalt kõvendanud võitlust rahvusdemokratismi vastu, tõstes seda võitlust enamliku leppimatuse tasapinnale, paljastades rahvusdemokratismi ideoloogiat, isoleerides teda hulkadest ning mobiiliseerides laiasid hulkaid võitlusele rahvusdemokratismi vastu.

Partei on kõvendanud ideoloogilist tööd *töölise hulkade enamlikeks kasvatamiseks*. Arvestades neid nihkumisi, mis sündinud töölisklassis (on suurenenud nende töölise erikaal, kes suurtest revolutsioonilistest võitlustest läbi ei ole käinud, kelle

tööstaash väiksem, on suurenenud kerge- ja väike-tööstuse ettevõtete töölise erikaal töölisklassis, on suurenenud suurtööstuse pikast koolist läbikäimata töölise erikaal, on suurenenud väikekodanliste mõjutamise hädahoht, kuna töölisklass palju suuremal määral väikekodanlastest ollustest piiratud on jne), omandab see ideoloogilise kasvatustöö kõvendamine erilise tähtsuse. Selle töö kõvendamine on sündinud peaaegu kogu parteilise kirjanduse väljaandmise suurendamise kaudu.

Lahutamata ühenduses võitlusega Kominterni enamliku liini eest partei töös on sündinud *partei organisatsiooni kindlustamine*. On laiunenud ja kõvenenud partei keskmiste juhtivate lülide võrk (raoonikomiteed), millel kõige suurem tähtsus parteiorganisatsioonide võrgu loomiseks, laiendamiseks ja kõvendamiseks vabrikutes, tehastes ja küladel. Raoonikomiteede võrgu laiendamine ja kõvendamine oli tähtis lüli, millest partei kinni haaras, et oma organisatsiooni laiendada ja hulkadele lähemale minna. Tagajärjed on näha. On laiunenud organisatsioonide võrk, on laiunenud sidemete võrk, on kasvanud parteilikkmete arv, on tõmmatud parteisse värskeid võitlustahtelisi töölisi, on loodud sidemeid niisuguste töölisega, kes seni võitlusest kõrval seisid.

On olemas juba üksikuid niisuguseid organisatsioone, keda teistele eeskujuks võib seada. Niisuguseks organisatsiooniks on kahtlemata *Jaan Kreuksi nimeline EKP raiooni organisatsioon*. Milles seisavad Jaan Kreuksi nimelise organisatsiooni saavutused?

Jaan Kreuksi nim. raiooniorganisatsioon on juba tuntaval määral oskanud tungida värsketesse, seni liikumisest kõrval seisnud töölisest hulkadesse, on laiendanud algorganisatsioonide võrku, laiendanud sidemete võrku, teinud suurt tööd töörahva hulkade poliitiliseks kasvatuseks oma raonis jne. Jaan Kreuksi nim. raioon näitab, missugused suured töötamise võimalused seisavad iga partei ja noorteühingu organisatsiooni ees.

Jaan Kreuksi nim. raioon annab järjekindlalt välja oma häälekandjat „Külaproletaarlast“, mis paljundatud nende lihtsate võimalustega, mis kohapeal saada- val on. Häälekandja valgustab tähtsamaid poliitilisi sündmusi, populariseerib N. Liidu sotsialismi ehitustöö saavutusi ning pühen- dab suure osa ruumi oma ümbruskonna maa-, metsa-, kraavitöölise, kehvikute, keskmikkude, käsitöölise elu ja töötingi- miste, kurnamise, kõrgete maksude jne.

käsitamisele ja paljastamisele. Olukorras, kus keskkohas väljaantud kirjanduse levitamise suurte raskustega seotud, omandab niisugune raiooni ajaleht määratu suure tähtsuse, varustades oma ümbruse töölisi ja talupoegi kommunistliku ajakirjandusega. „Külaproletaarlast“ on seni ilmunud 12. numbrit. Puuduseks seni „Külaprol.“ oli, et partei töö küsimusi raiooni organisatsiooni ulatuses sugugi ehk õige vähe käsitati. Rakukestele saadetud ringkirjas lubab raioonikomitee nüüd seda puudust kõrvaldada.

Jaan Kreuksi nim. raioonil on terve rida rakukesi ja sidemeid kohtadel. Ragoonikomitee peab tihedat sidet nendega — isiklise läbikäimise, konkreetsete kirjalikkude juhtnõuude saatmise jne kaudu, lubades edaspidi üldiseid parteirakukeste tegevust juhtivaid kirjutusi ka „Külaproletaarlast“ veergudel avaldama hakata.

Rakukese tegevuse konkreetne juhtimine algab otsekohe rakukese loomisega. See on väga tarvilik. Uute parteiliikmete poliitiline tasapind on madal ja parteilise töö organiseerimist tuleb alata kõige pisematest üksikasjadest. Vastasel korral muutub rakukene passiivseks ja võib laguneda. Vaja on rakukestele alalist abi anda. Ragoonikomitee aitab rakukestele konkreetset tööplaani välja töötada, mida rakukene vastavalt kohalistele tingimustele tegema peab. Sellejuures soovib raioonikomitee omavahelist sidet rakukese liikmete vahel niiviisi korraldada, et „teil ei pruugiks alaliselt ninapidi koos olla, tihti üksteise pool käia jne, kuid ühtlasi ka nii, et teie alaliselt kõige tihedamas ühenduses üksteisega oleksite, et teil oleks alaliselt võimalus kõige kiiremas korras üksteisega kokku saada, kui asi seda peaks nõudma“ (raioonikomitee juhtnõuudest rakukesele nr. 3).

Uuele loodud rakukesele nr. 3 soovib raioonikomitee näituseks järgmisi ülesandeid:

Rakukene peab parteile järjesti uusi sidemeid juure võitma. Sidemeid vaja otsida igalt poolt, kuhu aga parteiliikme tutvus ulatab. Kõik sidemed peavad tingimata kindlad, ustavad ja igakülgsest järeleproovitud olema. Üldiseks hüdüsõnaks värbimistööks olgu: iga seltsimees peab lähema aja jooksul vähemalt ühe kindla sideme juure võitma.

Selle ülesande kõrval pööratakse kohe järgmisena tähelepanu kaadrite ettevalmistamise peale, niisuguste kaadrite ettevalmistamise peale, kes iseseisvalt kohtadel rakukese ulatuses üldiste partei juhtnõu-

ride alusel iseseisvalt tööd võiksid teha. Sel eesmärgil soovib raioonikomitee välja valida paremaid seltsimehi (kas või üks-kaks) ning hakata neid ette valmistama iseseisvaks tööks.

Edasi soovitatakse pidada sidet ja luua sidemeid niisuguste inimestega, kes praegusel silmapilgul ei taha tegevusse astuda või keda mõnesugustel põhjustel tegevusse tõmmata ei saa, kuid kes otsustaval võitluse silmapilgul valmis on meiega ühes tulema. Ragoonikomitee kriipsutab õigusega alla, et niisuguseid töölisi, kehvikuid, käsitöölisi jne leidub igal pool. Vaja on neid tundma õppida, alaliselt silmas pidada, nendega sõbralikke vahekordi luua, nende juures kokkusaamise puhul poliitilisi küsimusi arutada jne.

Ühtlasi tehakse rakukesele ülesandeks otsida ja kasvatada niisuguseid inimesi, keda võiks kasutada legaalses liikumises.

Rakukesele soovitatakse konkreetset päevakorrale võtta ka noortehingu rakukese loomise küsimus.

Niisuguseid küsimusi soovib raioonikomitee rakukesele organiseerimistöö alal oma tööplaani võtta.

Kihutus- ja selgitustöö alal soovib raioonikomitee rakukesele adinõusid tarvitusele võtta, et võimalikult suurel arvul keskkomitee ja raioonikomiteede väljaandeid levitada. Selleks soovitatakse sidemeid hulgast leida tublimaid seltsimehi, kes oma ümber looksid paari-kolme liikmelise levitajate rühma, kes teeks tegemist ainult kirjanduse levitamisega.

Rakukesele pannakse ette ka omalt poolt käitsi kirjutatud ja kohalikkude paljundamise abinõudega paljundatud lendlehti, üleskutseid, seinalehti jne välja anda. Partei hääl kandmiseks veel laiematesse hulkadesse on see tingimata tarvilik. Selle juures juhitakse eriti tähelepanu selle peale, et kohalikkude lendlehtede, seinalehtede jne levitamise ja ülesseadmisega peab olema väga ettevaatlik, et mitte rakukese asukohta ja ta liikmeid paljastada. Muuseas on üheks konspireerimise abinõuks see, et rakukene ei nimeta väljaandes oma asukohta, vaid kirjutab oma väljaannetele näit. niiviisi alla: EKP Jaan Kreuksi nim. raiooni organisatsiooni rakukene nr. 3.

Kihutustööks soovitatakse eriti ära kasutada isiklisi kokkupuutumisi tööliste, käsitöölise, sulaste, kehvikute ja keskmikkudega, selgitades neile N. Liidu vastast sõjahädaohtu, Pätsi-Laidoneri fashistliku diktatuuri töörahva vaenulist poliitikat, s.-d. juhtide äraandmist, propageerides nõukogude võimude programmi jne.

Majanduslise võitluse alal, mis üks kõige tähtsamatest parteiorganisatsioonide ülesannetest, soovib raioonikomitee rakukestele alata kõige lihtsamatest asjadest. Arutada omavahel läbi kohaliste sulaste, käsitöölise, väikemaapidajate olukord ja töötada partei üldiste nõudmiste alusel välja üksikud konkreetset nõudmised ja siis asuda mitmesuguste võitlusvormide organiseerimisele.

Niisugused ülesanded seab raioonikomitee uue rakukese ette. Niisugune konkreetne ülesannete ülesseadmine aitab rakukesele algusest peale leida neid lülisid, millest tal kinni tuleb hakata. Kuigi selles juhtnõoris on veel üldiseid kohti (majandusliku võitluse küsimusi näituseks tuleks konkreetsemalt üles seada; rakukene tuleks konkreetset juhutada mõne niisuguse võitluseülesande kallale, mis kogu maa ehk raiooni ulatusel käesoleval silmapilgul aktuaalne on, näit. maatööliste võitlusküsimused, kehvikute liikumine jne), on ta meie raioonikomiteede töös suur samm edasi ja näitab, et raioonikomitee mõtleb konkreetset selle üle, missuguseid konkreetseid ülesandeid ühe või teise rakukese ette seada, millest ühes või teises rakukeses alata. See aitab rakukest algusest peale võitlusvõimeliseks muuta.

Puuduseks juhtnõoris on see, et reformistlikkudes ametiühingutes ja teistes kohapealsetes hulgalistes organisatsioonides töötamise küsimus välja on jäetud. See küsimus on meie parteile praegu nii tähtis, et iga parteilise, iga rakukene algusest peale reformistlikkudes ametiühingutes tööd peab tegema. Seal leidub töölisi, kellest meie liikumine palju uut jõudu juure võib saada. Ja teiseks on selge, et ilma s.-d. hulgalise mõju purustamiseta ei suuda töölisklass oma ees seisvaid ülesandeid täita. Juhtnõoris oleks tulnud otsukohe selle peale tähelepanu juhtida, missugustes kohalistes reformistlikkudes ühingutes tööd tuleb teha.

On selge, et konkreetse juhtimise ja küsimuste alalise läbitöötamise tagajärjel on ka rakukeste tegevus aktiivne. See on eriti tähtis. Selles seisab partei jõud. Selle kaudu seotakse partei kõige tihedamini hulkaadega. Jaan Kreuksi nim. raionis võib ära märkida juba üksikuid rakukesi, mida teistele eeskujuks võib seada.

Kõikide raionis asuvate aktiivsete oluste väljaselgitamise ja tööerakendamise, julge, aktiivse tegevuse, enesealgatuse, rakukeste ja sidemete töö konkreetse juhtimise alusel on Jaan Kreuksi nim. raioni-

organisatsioon muutunud üheks tugevaks organisatsiooniks meie parteis.

Ja see näitab, et meil on soodsad eeldused kõikide raiooniorganisatsioonide töö tõstmiseks.

Neid saavutusi organisatsioonilises töös on partei muuseas sellega kätte saanud, et ta on *mitmekesistanud ja süstemaatiliselt ümber korraldanud (vastavalt muutunud olukorrale) kõiki oma töötamise, sidepidamise jne meetode*. Töötamise meetodite alaline ümberkorraldamine on väga tähtis. See aitab kõigepealt kaitsta meie organisatsiooni vaenlase vastu. Isegi siis, kui üks või teine meetod vastasele teatavaks polnud saanud, tuleb juba aegsasti selle peale mõelda, kuidas mõneajalise töötamise järele meetode, vastavalt uutele kogemustele, ümber korraldada.

Arvestades neid nihkumisi, mis sündinud töölisklassis, seisib partei ülesanne selles, et *muuta ja parandada kaadrite väljavahetust ja kasvatamist, et kõvendada kaadrite enamlist järeelproovimist* poliitilises võitluses partei ja Kominterni liini eest, sest et väikekodanliste ja oportunistlikkude mõjude suurenemise tagajärjel töölisklassi üksikutes osades ja seega ka partei üksikutes osades, tekkis eriline tarvidus ideoloogiliselt ja poliitiliselt tugevate enamliste kaadrite järele, kes väikekodanlastele mõjudele järele ei annaks, revolutsiooni väljavaateid Eestis silmist ei kaotaks, kodanlusele alla ei vannuks, vaid enamliku järjekindlusega nende hädaohutude vastu võitleks ja liikumist edasi viiks. Uute kaadrite kasvatamise töös on partei juba saavutanud mõningaid tagajärgi, kuigi need alles väga puudulikud on.

Eriti suure tähtsusega meie parteile oli ja on *võitlus provokatsiooni vastu*, sest pärast 1. dets. ülestõusu ajajärku viis kodanlus ja sotsiaaldemokraatia oma taktikas pöörde läbi, võttes revolutsioonilise tööliselikumise lõhkumiseks tarvitusele rea uusi võitlusmeetode (hulgalise provokatsiooni). Süstemaatilise provokatsioonivastase võitlusega ning provokaatorite konkreetse paljastamisega ja väljakihutamisega töölisteorganisatsioonidest ja parteist on partei suurendanud kogu töölisklassi ja partei valvelolekut provokatsiooni vastu. On kadumas provokatsiooni allahindamise meeolud. Provokaatoritel pole enam kerge karistamatult oma lõhkumistööd teha. Ja paljastatud provokaatorite hale saatus ning kogu töörahva viha alla sattumine on hoiatuseks igaühele, kes mõtleb enesemüümise teele asuda. See ei tähenda muidugi, et silmapilgukski tuleks

nõrgendada revolutsioonilist valvelolekut ja võitlust provokatsiooni vastu.

Ja lõpuks on partei mõningaid tagajärgi saanud *pahempoolsete legaalsete töölise-organisatsioonide* oportunistilise liini vastu võitlemise ja selle liini parandamise alal.

Enamlise liini väljatöötamine kogu partei tööks, organisatsioonide võrgu laiendamine ja kõvendamine, töötamisemeetodite ümberkorraldamine jne kõneleb sellest, et meie partei on käesolevaks ajajärguks juba sellest *kriisist üle saamas*, mille olemasolu meie parteis konstateeris Kominterni poliitsekretariaat.

Muidugi on parteis veel terve rida suuri *nõrkuseid ja puuduseid ning mahajäämine revolutsioonilise liikumise temposdest*. Sm. Stalini juhtnõorist välja minnes, et ainult tugev partei suudab revolutsiooni organiseerida, tuleb enamliku järjekindlusega neid nõrkuseid ja puudusi välja selgitada ning nende kõrvaldamise eest võidelda. See on tugeva partei loomise eelduseks.

Tuntavad nõrkused tulevad ikka ilmsiks hulgalises töös. Parteioorganisatsioonid ei suuda igal pool töölisklassi majanduslike ja poliitiliste väljaastumiste etteotsa tõusta. Tõsi, kommunistid ja meie partei poolehoidjad näitavad kõikides võitlustes kõige suuremat aktiivsust üles. Tõsi, läinud aastal oli üksikuid streikisi ja tööliste väljaastumisi, mis olid otsekohe alguse saanud kommunistide tegevusest. Oli võitlusi, mida kommunistid juhtisid. Kuid üldine puudus seisab selles, et ettevõtetes asuvad parteioorganisatsioonid, üksikud kommunistid ja meie partei poolehoidjad ei suuda juhtimist kindlasti oma kätte võtta, juhtimist vormeerida ja võitlust lõpuni juhtida. Läinud aastal tuli ette palju nähtusi, kus just kommunistide kihutustöö tagajärjel paljude tööstuseharude töölise seas (tekstiiltöölised, merimehed, rätsepad jne) oli streigi meeleolu suur, kuid kommunistid ei suutnud töölisi järjekindlale võitlusele viia, mille tagajärjel sotsdem. juhtidel korda läks juba alguses streikisi nurja ajada (tekstiiltöölised, merimehed jne). See ülesanne on raske, kuid teda on vaja, maksu mis maksab, lahendada.

Hulgalise töö nõrkus on suurel määral sellega seletatav, et *parteiorganisatsioonide ja üksikute parteiliikmete aktiivsus, enesealgatus ja isetegevus väike on*. Parteiorganisatsioonid ja -liikmed ei tööta niisuguse aktiivsusega, nagu tarvilik ja nagu see tõesti võimalik oleks. Raiooniorganisatsioonid on meil terve rida, aga

mitte kõiki neid ei iseloomusta niisugune aktiivsus, nagu Jaan Kreuksi nim. organisatsiooni. Olemasolevaid võimalusi ei kasutata niiviisi ära, nagu vaja. Võimalusi töötamiseks on igalpool. Ikka veel peetakse kinni vaatest, et töötada tuleb ainult siis, kui keskkohast saadud juhtnõor. Parteiliikmete arv on üldiselt tuntavalt kasvanud ja partei sidemeid leidub igalpool. Kuid jällegi on aktiivsuse puudumine see, mis ei lase seda parteiliikmete hulka niisuguste tagajärgedega esineda ja niisugust efekti saavutada, nagu see võimalik oleks.

Teiseks on hulgalise töö nõrkus sellega seletatav, et meie parteioorganisatsioonide ja parteiliikmete töö *reformistlikkudes ametiühingutes täiesti nõrk on*. Partei liikmete ja poolehoidjate seas liiguvad ringi väärvaated, et üks õige revolutsionäär peab reformistlikkudest ametiühingutest eemale hoidma kui katkust. S.-d. juhtide poliitikaga rahulolematud töölisel jäävad aga selle tõttu ilma revolutsioonilise juhtimiseta. Ometi leidub just reformistlikkudes ametiühingutes palju töölisi, keda on võimalik meie parteidesse tõmmata ja meie kaadrit suuresti laiendada. Kui meie oleme võitnud omale mõju reformistlikkudes ametiühingutes, on hulgalise võitluse organiseerimine kergem.

Kolmandaks räägib puudulikkust hulgalisest tööst see, et *sidemete ja organisatsioonide võrk just vabrikutes ja tehastes nõrgem on*. Tõsi, kodanlus on katsumud revolutsioonilisi töölisi kõikide abinõudega vabrikutest ja tehastest välja kihutada. Aga siiski ei ole vabrikud ja tehased meie poolehoidjatest tühjad. Meie poolehoidjaid leidub igalpool. Seda tõendab kas või see fakt, et s.-d. ametiühingutes, kus asub palju tööl olevaid töölisi, on rahulolematust s.-d. juhtide vastu suur ja poolehoid meile silmanähtav. Kui muidu ei saa vabrikutest ja tehastest revolutsioonilisi töölisi kätte, siis on vaja minna reformistlikkudesse ametiühingutesse ja vaadata, mis sugused töölised seal meie poole hoiavad.

Uute kaadrite kasvatamine on kõige peale vaatamata alles puudulik. Edaspidine partei võitlusvõime kiire kasv oleneb nüüd täiesti sellest, kui parteil korda läheb kaadrite kasvatamist kiiresti laiendada. Ja siin on vaja julgeid ning otsustavaid samme. Igat tegelikust tööst välja paistma hakkavat tegelast on vaja suuremate ülesannete täitmiseks ümber kasvatada.

Partei tööd hulkade mobiliseerimisel on raskendanud üksikud *oportunistlikud moonutused, ühise väerinna taktika küsimuses, mis* kommunistide tegevuses, eeskätt

legaalses ühisuses, ette on tulnud. Mitte kõik ei saanud Kominterni ja EKP ühise väerinna taktikast aru. Ja sellepärast on ühise väerinna taktika tarvitamisel kohtadel rida vigu tehtud. Kui EKP ühenduses Hitleri võimuletulekuga Saksamaal ja fashismi hädaohu järsu kasvuga Eestis 1933. a. märtsis Eesti sots. parteile ja E. Töölisühingute Keskliidule ettepaneku tegi ühise väerinna loomiseks ja teatavate konkreetsete nõudmiste eest võitlemiseks, siis said paljud tegelased, eriti legaalses ametiühingutes, asjast niiviisi aru, et EKP on s. d. juhtidele kõik nende patud andeks annud ja et nüüd tuleb igal tingimisel ESTP ja Keskliidu juhtidega kokku leppida. Nilsuguse sammu astusid pahempoolsed tekstiiltöölised ametiühingud ja käitisvanemad, kes Keskliidu juhtidega, nende poolt ettepanud tingimistel ühise väerinna sõlmisid tekstiiltöölise üldstreigi läbiviimiseks. Tagajärg on teada. Keskliidu juhid vedasid pahempoolseid ühisusi ninapidi ja ajasid streigi nurja. Ka mitmel pool mujal tuli samasuguseid vigu ette. Teisest küljest leidub inimesi, kes pärast seda, kui s. d. partei EKP ühise väerinna ettepanekust ära ütles, räägivad, et „sotsidega ei tule üldse tegemist teha“. Kusjuures „sotside“ hulka, kellega „üldse tegemist ei tule teha“, kuuluvad ka s. d. järel minevad töölised. Need ühise väerinna taktika moonutamised nii paremalt kui ka „pahemalt“ poolt aitasid parteil raskendada s. d. järele minevate töölise mobiliseerimist võitlusele fashismi vastu. Samuti tuli ilmsiks oportunistlikke vaateid, mis vanade kodanliste parteide fashiseerimist alla hindasid.

Missugused ülesanded järgnevad rahvusvahelise ja Eestimaa seisukorra hinnangust ning Kominterni 13. pleenumi otsustest EKP-le?

Kominterni 13. täiskogu rõhutab:

„Üleilmsel revolutsioonilise kriisi valmimise tingimustes, mil kodanlus katsub oma diktatuuri kindlustamise huvides hulkade käärimist, rahulolematust ja viha *fashismi* ja sõja teele juhtida, seisab kommunistide pealesanne selles, et juhtida hulgalist liikumist võitlusele kurnajate klasside diktatuuri kukutamise eest.“

Oma diktatuuri kindlustamise huvides katsub ka Eesti kodanlus hulkade rahulolematust fashismi ja sõja teele juhtida. Päts ja Laidoner panid juba Eestis fashistilise diktatuuri maksma.

Eesti kommunistide pealesanne seisab selles, et Pätsi-Laidoneri fashistlikku diktatuuri kukutada ja proletariaadi

diktatuuri, nõukogude valitsust maksma panna.

See on ainukene väljapääs linna ja maa töörahvale näljast, kurnamisest, kriisist, fashismist ja terrorist. Muud väljapääsu ei ole.

15. aastat kodanluse „demokraatlikku“ diktatuuri Eestis on näidanud, et kodanline demokraatia ei anna töörahvale peale nälja, kurnamise, kriisi, terrori ja fashismi mitte midagi. Sotsiaalfashistid rääkisid, et kodanlike demokraatia kaudu läheb tee sotsialismile. Tegelikult viis kodanline demokraatia Eestis fashistlikule diktatuurile.

Fashistlik diktatuur Itaalias, Saksamaal, Poolas jne on näidanud, et fashism ei anna töölisele ja talupoegadele peale kõige jõhkrama kurnamise, nälja ja terrori mitte midagi.

Mis annab töörahvale nõukogudevõim, selle eeskujuks on Nõukogude Liit. Nõukogude Liidu eeskuju näitab, et ainukene väljapääs töörahvale on kodanluse kukutamine ja proletariaadi diktatuuri maksmapanemine.

„Kommunistliku Internatsionaali peahüüdsõna on — nõukogude võim“, kriiputas alla Kominterni 13. täiskogu.

Selle peahüüdsõna eest peab võitlema ka iga Eesti kommunist.

Kõik revolutsiooni vaenlased, alates fashistidest ning lõpetades s. d. juhtidega, trotskistidega, rahvusdemokraatidega, parem- ja „pahempoolsete“ oportunistidega, katsuvad kõigi abinõudega tumestada revolutsioonilise võitluse väljavaateid ning kujutada seisukorda Eesti tööliiklasi jaoks lootusetuna. Nad räägivad kontrevolutsioonilisest seisukorrast. Nad räägivad, et kodanline maaseadus olevat Eestis likvideerinud igasugused väljavaated revolutsiooniks jne. Kommunistid peavad igal pool kõige otsustavamalt võitlema revolutsiooni väljavaadete tumestajate vastu ning näitama rahvusvahelise proletarse revolutsiooni avaraid väljavaateid. See on eriti tähtis Eestis, kus revolutsiooni vaenlased katsuvad spekuloida Eesti tööliiklasi vähearvulikkusega ning võtta tööliiklasi usku oma revolutsioonilisse jõusse. Kommunistid peavad näitama, et fashism ei suuda kodanlust päästa. Fashism katsub küll raskendada ja takistada revolutsioonilise võitluse tempot. Kuid teisest küljest kiirendab ta kogu oma poliitikaga revolutsioonilist arenemist. Kommunistid peavad näitama, et Eesti tööliiklasi on kõik jõud ja võimalused kodanluse diktatuuri kukutamiseks ja nõukogude võimu maksmapanemiseks.

Kuid selle juures peavad kommunistid purustama igasugused pettelootused, nagu tuleks revolutsioon iseenesest, ilma visa võitluse ja tööta. Kommunistid peavad näitama, *et tööliklass võib kodanlust kukutada ja nõukogude võimu maksma panna ainult kõige visama revolutsioonilise võitluse tagajärjel*. See tähendab, et kommunistid peavad võitma *tööliklassi enamus* revolutsiooni lipu alla, peavad sel teel moodustama revolutsioonilise armee nõukogudevõimu eest võitlemiseks. See tähendab, et kommunistid peavad süstemaatiliselt propageerima ning visalt ette valmistama hulgalist poliitilist streiki, *üldstreiki*.

Võitluses hulkade mobiliseerimise eest revolutsiooni lipu alla omandab määratu suure tähtsuse *võitlus faschismi ja tema ideoloogia vastu*. Faschism — olgu Pätsi-Laidoneri faschistliku diktatuuri või „vabside“ näol — katsub määratu pettuse ja vale abil rahulolematuid hulkasid oma mõju alla võita. Oma jõhkral töörahvale pealetungimise programmi katsub Pätsi diktatuur maskeerida „tööpuuduse kaotamise“, majandusliku seisukorra parandamise, talurahvale abiandmise, faschismi vastu võitlemise, „demokraatia“ kaitsemise jne hüüdsõnadega. Kommunistid peavad kõige otsustavamalt Pätsi-Laidoneri diktatuuri tõelist nägu paljastama. Sama otsustavalt on vaja paljastada vabsfaschismi petlikku „programmi“. Eriti Itaalia, Saksa, Poola jne faschismi kogemuste abil on vaja näidata, mida annab faschism Eesti töörahvale.

Sama suure tähtsuse võitluses hulkade mobiliseerimise eest revolutsiooni lipu alla omandab *sotsiaaldemokraatia kriisist väljapääsu „programmi“ paljastamine*. Pärast seda, kui kõik senised s. d. pettusemanöövrid kokku on langenud, katuvad s. d. juhid leida uusi manöövreid oma pankrotti läinud poliitika päästmiseks ja hulkade kinnihoidmiseks oma mõju all. Nad sepitsevad „uusi kriisist väljapääsemise programmeid“. Tööstusekontrolli sisseadmise, pankade ja mõnede ettevõtete riigistamise, „plaanimajanduse“, hindadereguleerimise, „teise maaseaduse“ jne kaudu olevat võimalik kriisist, näljast, kurnamisest välja pääseda ja sotsialismi maksma panna. See on endise pettuse jätkamine „uute“ abinõudega. Tegelikult ei ole need s. d. „uued programmid“ muud kui katsed kodanlist korda päästa ja lappida, katsed pankrottiminevaid ettevõtteid töörahva kulul üleval pidada. Tegelikult on need „uued programmid“ faschismi toetamise ja revolutsiooni vastu võitlemise programmid.

S. d. juhtide „uued programmid“ ei päästa töörahvast samuti näljast, kurnamisest, kriisist, faschismist ja sõjast, nagu ei päästnud nende vanad, pankrotti jäänud programmid.

Ainukene programm, mis päästab tööliklassi ja talurahvahulgad kriisist, kurnamisest, faschismist ja sõjast, on *kommunistliku partei programm*. Seda programmi peavad kommunistid kõige laiematesse hulkadesse, iga töölise, teenija, käsitöölise, kehvikuga ja keskmiku, väikemaomaniku, merimehe, sõduri ja madruse juure kandma ning näitama, miks ainult see programm töötavat rahvast päästa võib. Pätsi-Laidoneri diktatuuri, „vabside“ ja s. d. juhtide „programmid“ ei suuda töörahvast päästa sellepärast, et need on *kapitalismi päästmise ja alalhoidmise programmid, kapitalistide liigkasu alalhoidmise programmid, töörahva kurnamise ja rõhumise, faschismi ja sõja programmid*. Kommunistilise partei programm suudab sellepärast kogu töötavat rahvast päästa, et see on *kapitalismi kukutamise ja sotsialismi maksmapanemise programm, uue ühiskonna ehitamise programm, kus pole töörahva kurnamist ja faschismi*. Selle programmi elavaks eeskujuks on Nõukogude Liit. EKP programmi teostamine annab Eesti tööliklassile ja talurahvale sedasama, mida on saavutanud N. Liidu töölised ja talupojad oma komm. partei programmi teostamisest. Iga kommunist peab konkreetselt näitama, mida Eesti nõukogude valitsus Eesti töörahvale annab. Nõukogudevõim kaotab tööpuuduse. Töölisel ei tarvitse enam hirmu tunda homse päeva eest. Nõukogudevõim parandab süstemaatiliselt töötingimisi, paneb maksma täielise sotsiaalse kindlustuse, lühendab tööpäeva, annab töölistele korralikud korterid, seab sisse täielise maksuta arstiabi jne. Ta kaotab kehvikute ja keskmikkude rängad maksud ja kohustused ning tühistab nende võlad, varustab maata ja vähesemaaga kehvikuid ja väikemaapidajaid maaga, toetab kõigiti kehvikuid ning annab igasugust abi talupoegade kooperatiividele ja ühismaapidamistele. Ta avab kõikide koolide ukSED tööliste ja talurahva noorsoole, loob töörahva noorsoole tõelised õppimise võimalused, paneb aluse kultuuri ja teaduse määratusuurele tõusule jne. Ainult nõukogude valitsus kindlustab rahva määratule enamusele, töörahvale, tõelise demokraatia, kuna vali diktatuur on sihitud kurnajate vastu.

Revolutsioonilisel teel kriisist väljapääsemise programmi konkreetselt valgusta-

mist ja propageerimist on vaja siduda Eesti töölisklassi revolutsioonilise võitluse üksikute mineviku vigade enamliku arvestamisega. Meie vaenlased katsuvad neid vigu selleks ära kasutada, et tumestada revolutsiooni väljavaateid Eestis ja laimata kommunistlikku parteid. Kommunistid peavad enamliku järjekindlusega näitama, et need üksikud vead (maaküsimuses, sõjariistus ülestõusu organiseerimises), mis komm. partei võitluses ette tulnud, ei räägi mitte revolutsiooni vastu, vaid räägivad sellest, et õige enamliku poliitika juures töölisklassi võit kodanluse üle täiesti võimalik on. Oma vigade enamlik arvustamine aitab töölisklassile revolutsiooni väljavaateid selgitada ja võidurikka proletarise revolutsiooni teed näidata.

Võideldes revolutsioonilisel teel kriisist väljapääsu eest, võideldes fashismi vastu, peab töölisklass kõige vihasemat võitlust pidama imperialistliku sõja vastu, Nõukogude Liidu kaitsemise eest. Sest „kodanlus tahab pidurdada kapitalismi hukkamist kuritegelise imperialistliku sõja abil ja kontrevolutsioonilise sõjakälguga võidurikka sotsialismi maa vastu. Rahvusvahelise kommunismi suur ajalooline ülesanne seisab selles, et mobiliseerida laiasid hulkasid sõja vastu juba sõja eel ning sel teel kiirendada kapitalismi hukkamist. Ainult enamline võitlus enne sõda revolutsiooni võidu eest võib kindlustada revolutsiooni võitu ühenduses sõjaga“ (Kominterni 13. pleenumi põhilauseid).

Paljud vähemteadlikud töölised arvavad, et töölisklassi võit Eestis võib tulla ainult sõja kaudu. See on eksitus. Mitte seda ei pea töölised ootama, kuni Eesti kodanlus ühes imperialistlikkude suurriikidega algab avantüristlik sõda N. Liidu vastu ja selles sõjas tingimata oma pea purustab, vaid töölisklassi ülesanne seisab selles, et takistada niisugust Eesti kodanluse kuritegelist sõda N. Liidu vastu, et kukutada kodanlust juba enne proletarise revolutsiooni teel, kui ta jõuab seda kuritegelist sõda alata. Et kodanlust kukutada juba enne sõda, et takistada teda kuritegelist sõda algamast ehk et kukutada kodanlust ühenduses selle sõjaga, on tarvis juba täna, iga päev, võidelda selle eest, et muuta imperialistlikku sõda kodusõjaks kodanluse vastu ning koondada oma jõudsid kodanluse sõjamasina sõlmpunktidesse. Tähtsamad sõlmpunktid, kuhu Eesti kommunistid peavad koondama oma jõud, on maa- ja merivägi, sõjalised ettevõtted (arsenal, lennukite ja muu sõjalise varustuse ehituse tööstused), transport

(seal hulgas eestkätt tähtsamad sõjastrateegiliste raudteede sõlmpunktid, kust kaudu sünnib sõjavägede, varustuse jne saatmine väerinna), sõjalise tähtsusega sadamad, laevastik (mis sõja puhul saab vedama varustust, interventide sõjavägesid jne). Meie sõjavastane agitatsioon on nõrk. Iga kommunist peab andma kogu oma jõu, et seda kõvendada. Eestkätt on vaja teha palju suuremat kihutustööd sõjaväes, paljastada kontrevolutsioonilise sõja ettevalmistamist N. Liidu vastu. Ja kõrvuti sellega on juba praegu vaja praktiliselt organiseerida hulgalist tegevust, et näituseks sõjaväe varustuse vedu kinni pidada, takistada Eesti laevade kasutamist sõjaväe varustuse veoks Kaugesse Idasse — Jaapani imperialistidele. Ka Eesti kommunistid peavad kõik oma jõud andma Hiina nõukogude kaitseks.

Samuti peavad Eesti kommunistid andma kõik oma jõud Saksa proletariaadi toetuseks, sest „Saksamaa proletariaadi võit tähendaks proletarise revolutsiooni võitu kogu Euroopas“ (Knorin).

Nende põhiülesannete teostamine nõuab EKP-lt, kõikidelt Eesti kommunistidelt partei hulgalise töö otsustavat ümberkorraldamist ja selle töö raskuspunkti kandmist ettevõtetesse ja ametiühingutesse. EKP-l, mis võrsunud Vene enamluse programmi- lise, taktiliste ja organisatsiooniliste seadete kõige otsekohesema mõju all, ei puudu suured kogemused töötamiseks ettevõtetes ja ametiühingutes. Selle kohta on olemas palju näiteid. Kuid mõõdu- nud aastatel, ühenduses organisatsioonilise kriisiga parteis, pahempoolsete ametiühingute nõrgenemisega ja reformistlike ametiühingute arvulise suurenemisega pärast 1. dets. ülestõusu, osalise stabiliseerimise ajajärgul, on EKP seisukohad ja hulgaline töö ettevõtetes ja ametiühingutes nõrgaks jäänud. Töölisklassi enamuse võitmine revolutsiooni lipu alla, võitlus sõja ja fashismi vastu, N. Liidu kaitsemine nõuab kõige tungivamalt kommunistide töö kandmist ettevõtetesse ja ametiühingutesse, kus juures peatähelepanu ja peajõud tulevad koondada tähtsamatesse ettevõtetesse (nagu tekstiiltööstus, puutööstus, põlevkivitööstus, laevandus, transport, keemiatööstus, nahatööstus, põllutöö jne) ja tähtsamatesse ametiühingutesse.

Kommunistid peavad igalpool ettevõtetes hulkadele arusaadaval keelel paljastama kodanluse pealetungimist ja organiseerima ning juhtima hulgalist võitlust, esitama nõudmisi, protestisid, korraldama meelevaldusi, streikisid ning muid

hulgalisi väljaastumisi, propageerima üldstreiki. Tingimised selle ülesande teostamiseks on soodsad, sest töölised tungivad võitlusele kurnamise ja näljapalkade vastu, kuna s.-d. juhivad seda võitlust nurja ajavad. Selles olukorras on kommunistidel kõik võimalused näidata, et ainult nemad on ainukesed tõelised võitlejad kapitali peale tungimise vastu, et ainult nemad tahavad igat tööliste võitlust võiduni viia, et ainult nemad näitavad väljapääsu kriisist, kurnamisest ja faschismist. Kõige suuremat rõhku on vaja panna selle peale, et meie *agitatsiooni ja ajakirjanduse keel* oleks hulkaadele arusaadav ja hulkade poole pööratud.

Ametiühingutes töötamise küsimus tuleb kõige suurema teravuse ja konkreetsusega üles seada. Küsimus seisab praegu nii: kui kommunistid ei pööra kõige tõsisemat tähelepanu reformistlikes ametiühingutes töötamise peale, siis pole neil võimalik tööliklassi enamust võita, pole võimalik tõelist hulgalist võitlust organiseerida, pole võimalik ettevõtetes uusi poolehoidjaid võita, pole võimalik neid ülesandeid teostada, mis lähenev revolutsioonide ja sõdade voor kommunistide peale paneb. Tuleb silmas pidada, et Eestis on ametiühingliku liikumise alal terve rida nihkumisi sündinud. Metsiku valge terrori, provokatsiooni ja meie organisatsioonilise nõrkuse tagajärjel läks kodanlusel ja sotsiaaldemokraatial korda pahempoolseid ametiühinguid neilt tugevatelt seisukohtadelt välja tõrjuda, kus nad varem asusid. Pahempoolsetest ametiühingutest on ainult mõned üksikud Tallinnas järel jäänud ja needki on väga väiksearvulised ja nõrgad. Suur enamik ühingutest asub reformistide käes. Niisuguse seisukorra juures on kommunistid ametiühingutesse organiseeritud töolistest täiesti eraldatud, kui nad mitte reformistlikkusesse ühingutesse ei astu. Ja sellepärast ei tohi enam silmapilgugi niisuguse seisukorraga leppida, et kommunistid ainult räägivad reformistlikkuses ühingutes töötamise tarvidusest, nüüd on vaja konkreetseid abinõusid tarvitusele võtta, et seda tööd teha.

Mida peavad tegema kommunistid?

Seal, kus on pahempoolsed ametiühingud, peavad kommunistid kogu jõuga võitlema ühingute kõvendamise eest. Seal, kus pole pahempoolseid ühinguid ja on ainult reformistlikke ühinguid, seal ei tule kommunistidel ja revolutsioonilistel töolistel praegusel võitluseastmel uusi pahempoolseid ühinguid asutada, sest need ähvardavad jääda töolistest eraldatud sek-

tideks; *selle asemel tuleb astuda reformistlikkusesse ühingutesse ja seal tööd teha tööliste oma poole võitmiseks*. Seal, kus pahempoolsete ühingute kõrval on olemas ka paralleelsed reformistlikud ühingud, tuleb kõrvuti pahempoolsete ühingute kõvendamisega kogu jõud paralleelsetesse reformistlikkusesse ühingutesse koondada, et neis revolutsioonilist tööd teha, sest ilma niisuguse tööta ei ole võimalik ka pahempoolsete ühingute kõvendamine. Sellest ei taha pahempoolsete ametiühingute tegelased ikka veel aru saada.

Kommunistid ja revolutsioonilised töölised peavad reformistlikkuses ühingutes järjekindlalt paljastama s.-d. juhtide äraandlikku poliitikat, peavad näitama, et see programm, mida E. Tööliühingute Kesklüüdi juhivad esitavad kriisist väljapääsemise programmi (riikline kontroll tööstuse üle, kapitalistlik „plaanimajandus“ jne) ei päästa tööliklassi mitte kriisist, näljast ja kurnamisest, vaid on kapitalismi päästmise programm. Kommunistid peavad kõige suurema visadusega selgitama revolutsioonilisel teel kriisist väljapääsemise programmi. Nad peavad näitama, et töölised võivad oma seisukorda parandada ainult revolutsioonilise võitluse teel, ühise väerinna kaudu. Kommunistid ja revolutsioonilised töölised peavad võitlema selle eest, et võita reformistlikkuses ühingutes igat valitavat kohta revolutsiooniliste tööliste kätte, et võita terveid ühingute juhatusi ja ühinguid revolutsiooniliste tööliste kätte ja muuta neid seega võitluseorganisatsioonideks. Ei tule lasta provotseerida ennast ühestki s.-d. juhtide võttest, vaid teha tööd kõige suurema visaduse ja järjekindlusega.

Aeg on otsekohe alustada seda tööd kõige konkreetsemalt ja plaanikindlamalt. Iga partei liige ja poolehoidja on kohustatud astuma reformistlikkusesse ühingutesse ja seal töötama. Raiooni organisatsioonid peavad omandama üksikasjaliku ülevaate oma raionis asuvatest reformistlikkudest ühingutest ning konkreetselt ära märkima inimesed, kes missugusesse ühingusse peab astuma. Vaja on õppida põhjalikult tundma ühingute seisukorda ja sellele vastavalt andma süstemaatilisi juhtnõude, mida partei liikmed ja poolehoidjad peavad tegema. Eriti Jaan Kreuksi nim. raioon peaks sel alal teistele eeskuju andma. Kus partei liikmel või poolehoidjal mõnesugusel põhjusel võimalik pole reformistlikku ühingusse astuda, seal tuleb kõige peale vaatamata ühingu liikmetega sidemeid luua ja neid oma poole võita.

Pahempoolsed ametiühingud peavad vähemalt — kui nad rohkem ei suuda teha — s.-d. poolt paralleelselt loodud reformistlikkudes ühingutes tööd tegema, et neid tõmmata ühisele võitlusele töölisklassi huvide eest.

Võimalused töötamiseks reformistlikkudes ühingutes (ja ka teistes hulgalistes s.-d. organisatsioonides, nagu spordiorganisatsioonid jne) on praegu kõige soodsamad. Rahulolematuse s.-d. juhtide poliitikaga on võimsalt kasvanud. On ainult tarvilik kõige suurema energiaga neid võimalusi kasutada.

Kõrvuti hulgalise tööga ettevõtetes ja reformistlikkudes ametiühingutes tuleb kõike jõude pingutada meie seisukohtade alalhoidmiseks ja kindlustamiseks *töötute seas*. Töötute ühist väerinda katsusid möödunud talvel lõhkuda nii sotsiaalfaschistid kui ka faschistid. Mõlemad organiseerisid oma iseseisvaid „töötute komiteesid“, et seega killustada töötute ühist jõudu võitluseks nälja vastu. Tagajärjed on näha. Möödunud talvel ei suutnud töötud esineda niisuguse jõuna, nagu varemalt. Sellepärast on vaja anda vastulõök faschistide, vabside ja s.-d. juhtide katsetele töötute liikumist purustada. Töötuid on vaja korraldada võitlusele Pätsi diktatuuri „tööpuuduse kaotamise“ plaani vastu, mis on töötute näljutamise, sundusliku töö ja kogu töölisklassi palkade alandamise plaan; tööraamatute sisseadmise vastu; kõikidele töötutele töö andmise, ühekordse toetuse ja tööpuuduse vastu kindlustamise eest.

Võitlus kodanluse kukutamise ja nõukogudevõimu maksmapanemise eest seab kõige teravamalt üles *talurahva seas töötamise küsimuse*. Võimuvõtmise ülesannet ei suuda töölisklass ilma kehvade talurahva hulkade toetuseta teostada. Võimalused töötamiseks külas on meile samuti praegu soodsad. Metsiku rõhumise, raskete maksude, maa puudumise jne tagajärjel on rahulolematuse kehvemates talurahva kihtides suur. Kodanlus toetab töörahva kulul ainult 10—15 tuhandet mõisnikku, suurmaapidajat ja hallparunit. Maatöölise, maatameeste ja kehvikute ning keskmikkude rahulolematuse vaigistamiseks teevad kodanlus ja s.-d. juhid petlikku kõmu „teisest maaseadusest“. Tegelikult ei anna „teine maaseadus“ kehvade talurahva hulkadele ning linna ja maa töötutele mitte midagi. See on veel suurem pettus, kui oli „esimene maaseadus“. Pääsimine seisab ainult nõukogudevõimu maaprogrammis. „Teise maaseadusele“ tuleb vastu seada nõukogude võimu maaprogrammi.

Mõisnikkudele ja hallparunitele juuremaksetavad preemiad ja toetused maha, võidelda kriisi abiandmise eest kehvikutele ja keskmikkudele. Töötegemiseks külas tuleb eestkätt ära kasutada niisuguseid punkte, nagu reformistlikud ühingud, kus meie poolehoidjad energilist tööd peavad tegema. Talurahva hulkade võitluse arendamiseks tuleb luua *talupoegade komiteesid*, sulastest, kehvikutest ja poolproletaarlastest.

Põhjaliku pöörde peavad kõik parteiorganisatsioonid tegema *naiste seas* töötamise alal. Igal pool on vaja tegevusse rakendada naistöölisi ja talunaisterahvaid, valmistades neist ette tegelasi, kes võiksid sõja puhul mehi asendada.

Tähtsa küsimusena EKP ees seisab *noorteühingu töö jaluleseadmise*. Viimaste aastate raskuste tagajärjel on noorteühingu töö suuresti langenud. Ühenduses parteiorganisatsiooni kõvenemisega on nüüd võimalused noorteühingu organisatsiooni jaluleseadmiseks ja töölerakendamiseks. See ülesanne seisab tungivalt kõikide parteiorganisatsioonide ees.

Hulkade võitmine proletaarse revolutsiooni lipu alla võib sündida ainult kõige otsustavamal võitluses *kodanluse sotsiaalse peatoe sotsiaaldemokraatia vastu*. ESTP elab kriisi üle ja laguneb. Kuid oleks ekslik arvata, et s.-d. lagunemine võiks minna iseenesest. S.-d. juhid vingerdavad ja manööverdavad, et oma mõju alal hoida ja hulkade pahemaleminekut takistada. S.-d. mõju võib saada purustatud ainult kõige otsustavamal võitluses. Meie võitlus s.-d. vastu ei seisa veel kaugelki tarvilises kõrguses. Niisuguse häbistava äraandmise fakte, nagu Saksa, Austria, Läti jne s.-d. äraandmised, tuleb mitu korda rohkem s.-d. juhtide paljastamiseks ära kasutada, kui seda seni tehtud. Mitte vähem fakte ei paku Eesti s.-d. juhtide äraandlik tegevus. Ajakirjanduses, suusõnalisel kihutuses, s.-d. hulgaliste organisatsioonide koosolekutel jne — igal pool on vaja seda teha.

S.-d. järele minevaid töölisi on vaja *ühise väerinna taktika abil* revolutsioonilise võitluse poole võita. Ka ühise väerinna taktika tarvitamisega pole kõik korras. Oportunistlikud ollused kipuvad kokkuleppeid looma s.-d. ladvikutega, diskrediteerides nii viisi ühise väerinna taktikat. „Pahempoolsed“ oportunistid saboteerivad ühise väerinna taktika tarvitamist ning ei taha teha tööd s.-d. tööliste võitmiseks. Ülesanne seisab selles, et võideldes ühise väerinna taktika moonutamise vastu, teostada vastu s.-d. juhtide tahtmist ühist väerinda s.-d. töolistega.

Kõikide nende ülesannete teostamise põhitähtsuseks on *partei ja tema võitlusvõime*. Sm. Stalin rääkis, et ainult tugev partei suudab revolutsiooni kätte võita ja organiseerida. Partei organisatsioonilisest tööst oleneb kõikide ülesannete täitmise —.

Sm. Stalin rääkis ÜK(e)P 17. kongressil: „Mõned arvavad, et pruugib ainult partei õige liin välja töötada, ta kõigile kuuldavalt välja kuulutada, ta üldiste teeside ja resolutsioonide näol kirja panna ja ühel häälel läbi hääletada, ja võit tuleks isenesest, niioelda isevoolu korras. See on muidugi vale. See on suur eksitus. Nii võivad mõelda ainult parandamatud bürokraadid ja kantseleikoid. Võit ei tule kunagi ise, — teda harilikult võidetakse kätte. Head resolutsioonid ja deklaratsioonid partei pealiini eest — see on alles asja algus, sest nad tähendavad ainult soovi võita, mitte aga võitu ennast. Pärast seda, kui õige liin antud, pärast seda, kui küsimuse õige lahendus on antud, oleneb asja edu organisatsioonilisest tööst, võitluse organiseerimisest parteiliini elluviimise eest, õige inimese valikust, juhtivate organite otsuste täitmise järelvaatusest. Ilma selleta võivad partei õige liin ja õiged otsused tõsist kahju saada. Veel enam: pärast seda, kui õige poliitiline liin on antud, otsustab organisatsiooniline töö kõik, siin hulgas ka poliitilise liini enese saatuse, — tema täitmise või läbikukkumise.“

See sm. Stalini juhtnõör näitab, missugune otsustav tähtsus on organisatsioonilisel tööl. Organisatsiooniline töö ei tohi partei poliitilise liini nõudmistest maha jääda. Organisatsioonilise juhtimise tasapind peab saama tõstetud poliitilise juhtimise tasapinnani. Organisatsiooniline töö peab kindlustama poliitiliste loosungite ja partei otsuste praktilist elluviimist.

Missugused küsimused seisavad, Kominterni 13. täiskogu ja sm. Stalini juhtnõõridest välja minnes, siin meie partei ees?

Nüüd, pärast seda, kui meie oleme suutnud luua terve rea tugipunkte, parteiorganisatsiooni ülesehitamiseks (raioonikomiteed, võrdlemisi laialdane sidemete võrk jne), seisab ülesanne selles, et parteiorganisatsiooni otsustavalt laiendada rakukeste loomise teel vabrikutesse, tehasesse, ettevõtetesse, raudteedele, laevadele, küladesse, sõja- ja meriväkke. Selle ülesande teostamine on nüüd konkreetselt täiesti võimalik, sest nüüd on meil olemas aparadi võrk, kes seda teha võib. Üksikutest partei liigetest ja sidemetest, mis olemas, tuleb raioonikomiteedel raku-

kesed moodustada. Luues parteilisi sidemeid ja rakukesti igal pool, kus meie inimesi olemas, ei tule ühtlasi silmast lasta põhiseadet, et suurem tähelepanu ja suurem jõud tuleb koondada tähtsamatesse ettevõtetesse ja punktidesse. Niisugused tähtsamad ettevõtted ja punktid on tekstiiltööstus, puutööstus, põlevkivikaevandused, kaubalaevastik, raudteed, metallitööstus, toiduainetetööstus jne. Kõrge on Eestis maaproletariaadi erikaal, sellepärast on parteirakukeste loomisel külas eriti suur tähtsus, valides sellejuures eestkätt välja tihedama põllutööliste kihiga raioonid. Rakukeste ja sidemete loomisest sõja- ja meriväkke peavad ühesuguse jõuga osa võtma kõik organisatsioonid. Parteiorganisatsiooni laiendamist tuleb teostada julgelt, otsides uusi, värskeid, võitlustahtelisi töölisi.

Ilma *keskmiste juhtivate lülide* (linna- ja raioonikomiteed) võrgu loomiseta jäävad kõik otsused parteiorganisatsiooni laiendamiseks ja kõvendamiseks paberile. Sellepärast tuleb endise jõuga jätkata keskmiste juhtivate lülide võrgu süstemaatilist loomist seal, kus see seni puudub. Sellejuures tuleb seda võrku niisugusest vaatepunktist välja minnes luua, et haarata eestkätt tähtsamaid ettevõtete raioonisid ja punktisid ning niisuguseid maakohtasid, kus maatööliste kiht tihe. Edasi ei tule silmist lasta ka kehvema talurahva raioonisid. See on tähtsam lüli, mis aitab parteil hulkade juure minna ja laiade hulkadega sidemeid luua.

Parteiorganisatsiooni laiendamiseks ja kõvendamiseks on vaja palju *julgelt ja otsustavamalt organisatsiooniliselt ära kasutada* selle mõju tagajärgi, mida meie hulgalises liikumises oleme saavutanud, s. o. töölisi ja põllutöölisi, poolproletaarlast ja kehviku, kes mitmesuguses hulgalises revolutsioonilises tegevuses (streikivõitlus, valimiskihutustöö, töötamine reformistlikes ametiühingutes jne) aktiivsete võitlejatena esile kerkinud, on vaja julgelt ja otsustavalt meie parteisse tõmmata, proovides midagi enne järele nende ustavust ja ausust revolutsioonilise liikumise asjale. Eriti tähelepanu on vaja juhtida nende tööliste parteisse tõmbamise peale, kes seni s.-d. järele läksid, kuid nüüd s.-d. poliitikast täielikult pettunud on ning kommunistide poliitika õigeks tunnustavad. Kui meie räägime, et partei laieneb ja kõveneb organisatsiooniliselt revolutsioonilises võitluses, siis tähendab see just seda, et vaja võitluse käigus üleskerkinud inimesi parteisse tõmmata, saa-

vutatud mõju organisatsiooniliselt kindlustada.

Partei võitlusvõime tõstmiseks on vaja tõsta iga üksiku parteiliikme ja parteiorganisatsiooni aktiivsust. Üheks suuremaks nõrkuseks on just aktiivsuse, isetegevuse enesealgatuse puudumine parteiliikmete ja organisatsioonide juures. Sellepärast tuleb nõuda igalt parteiliikmelt ja poolehoidjalt kõige suuremat aktiivsust, isetegevust ja enesealgatust. Iseenesest mõistetavalt on selle juures tarvilik igale parteiliikmele ja organisatsioonile tema ülesanded paremini kätte juhatada. Kuid iga parteiliige peab õppima tundma partei üldiseid otsuseid ning teostama neid alati kohalistele tingimistele vastavalt iseseisvalt, mitte ootama jäädes ülevalt poolt tulevaid juhtnõude.

Kitsas koht, mis võib muutuda takistuseks kogu partei tööle, on *uute kaadrite kasvatamise ja tööerakendamise küsimus*. Kaadrite kasvatamise uut moodi ülesseadmisel on mõningaid saavutusi, kuid kõik see on vähe. Uute kaadrite kasvatamist peab mitmekordselt suurendama. Sellest oleneb asja edu. Iga parteiorgan ülevalt alla ja alt üles peab sellega tege mist tegema ning — alates individuaalsest õppesest ja lõppedes kursustega ning koolidega — inimesi tööks ette valmistama.

Keskkomitee võttis selle juures juhiseks Lenini geniaalse mõtte selle üle, et peamine organisatsioonilises töös on — *inimeste väljavaliik ja täitmise kontrollimine* — rääkis sm. Stalin ÜK(e)P 17. kongressi ÜK(e)P keskkomitee tegevuse kohta. *Inimeste väljavaliik ja täitmise kontrollimine* on sama tähtis igale kommunistlikele parteile kapitalistlikele maadel. Vaja on leida iga ülesande jaoks niisuguseid inimesi, kes kõige paremini seda ülesannet täita suudavad. Nende inimeste ümberpaigutamisega, kes oma ülesannetele ei vasta, ei tule silmapilku kiigi kõhelda. Sama otsustava tähtsusega on ka täitmise kontrollimine. Vähe on juhtnõude anda, vaja on kõige suurema tähelepanuga selle järele valvata ja kontrollida, kas otsus tõesti täideti. Ainult siis võib töö tagajärgi olla.

Tähtis organisatsioonilise töö tõstmisel on võitlusekäigus saadud *organisatsioonilise töö kogemuste ja meetodite süstemaatiline läbikatsumine, muutmine, täiendamine ja süvendamine*, sest võttes aluseks enamaluse organisatsioonilised põhiprintsiibid (vabrik, tehas, ettevõtte on töötamise keskpunkt), tuleb võitluse käigus leida ja süstematiseerida neid orgtöö vorme ja meetode, mis antud olukorrale ja võitluse astmele kõige paremini vastavad.

Tähtsaks tingimuseks meie organisatsioonide kindlustamisel on ja jääb endiselt *kõige otsustavam võitlus provokatsioonide vastu*. Ilma kõige suurema valvelolekuta, provokaatorite paljastamiseta ning väljakihutamiseteta ei pääse ükski organisatsioon edasi. Meie oleme saanud rea tagajärgi provokatsiooni vastases võitluses, kuid tuleb silmas pidada, et vaenlane katsub leida uusi võtteid ja viise oma lõhkumistööks. Sellepärast oleks ekslik, kui meie jatkaksime oma võitlust endiste abinõudega ja ei otsiks uusi abinõusid vaenlase võtete purustamiseks.

Võitlus provokatsiooni vastu on lahutamata ühenduses *konspiratsiooni* alalise kõvendamise ja ümberkorraldamisega. Ka konspiratsiooni alal pole universaalseid reegleid, mis igasuguste tingimuste ja olukordade jaoks kõlbaksid. Konspiratsioon peab olema paenduv ja sõjakas, arvestama igasuguseid olukorra ja tingimiste muutusi. Konspiratsioon peab kindlustama illegaalse ja poollegaalise või legaalse töö arukat ühendamist.

Partei kindlustab kõikide oma ülesannete teostamist siis, kui ta peab süstemaatiliselt *võitlust parempoolsuse kallaku kui peahädaohu, rahvusdemokratismi, kontrrevolutsioonilise trotskismi ja igasuguse „pahempoolse“ ning nendega leppivate meeleolude vastu, Kominterni liini eest, Marxi-Lenini-Stalini õpetuse puhtuse eest*. Kõik oportunistlikud voolud katsuvad võita tööliiklasklassilt usku oma jõusse, tumestada revolutsiooni väljavaateid, lobisevad ühes sotsiaalfaschistidega kontrrevolutsioonilisest seisukorrast, annavad kodanlusele vaimlisi sõjariistu võitluseks komm. partei vastu. Eestkätt suurt hädaohu kujutab enesest endiselt rahvusdemokratism (Palvadre-Vöölmanni grupp), mis on tähtsaks sõjariistaks kodanluse käes Eestimaa fashiseerimisel ning nõukogude-vastase interventsiiooni ettevalmistamisel. Eriti tähtis on võidelda sabassõrkimise ja revolutsioonilise liikumise tempodest mahajäämise vastu. Samuti peab erksalt valvel olema igasuguse ettejooksmise vastu.

Käesolev olukord nõuab igalt kommunistilt enamlist tegutsemise kunsti. *Selleks õpetab Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini teooria*.

„KITK täiskogu kohustab kõiki Kommunistliku Internatsionaali sektsioonisid olema valvel iga sündmuste pöörangu puhul ja kaotamata mitte ühtegi minutit, rakendama kõik jõud proletariaadi revolutsiooniliseks ettevalmistuseks eelseisvateks otsustavateks võitlusteks võimu eest.“

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Võitlusele Pätsi diktatuuri röövkäigu vastu¹

Tallinna töölistele ja töötutele!

Pätsi-Laidoneri faschistlik diktatuur korraldab ennenägemata jõhkrat pealetungimist kogu tööliklassi vastu.

See pealetungimine sünnib nüüd „tööpuuduse vastu võitlemise“ sildi all. „Tööpuuduse kaotamise plaan“ pole muud midagi kui nälja ja palkadealandamise plaan.

„Tööpuuduse kaotamise plaan“ seisab selles, et 1000—2000 töötut tahetakse sunduslikult küladesse hallparunite juure tööle saata, kusjuures riik maksaks niisugustele töölistele $\frac{2}{3}$ „palgast“, hallparun — $\frac{1}{3}$. 3000 töötut tahetakse sunduslikult saata kraavikaevamise, maaparanduse, sõjateede ehitamise jne töödele. Mõned sajad lubatakse paigutada ettevõtetesse. Kokku oleks seega tegemist 4000—5000 töötut „töölepaigutamise“ga. Ülejäänud osa töötutest, nimelt töötute rõhuv enamus, kirjutatakse lihtsalt tööborsidelt maha. Nimelt ulatab talvisel ajal töötute arv üle 100000.

Kõik see ei ole midagi muud, kui tööpuuduse „lahendamine“ *Hitleri ja Eesti „vabside“ retsepti järele*. Hitler kihutas niisamuti sajad tuhanded töötud külakurnajate juure sunnitööle, teine osa saadeti sõjateede ehitustööle, kolmas osakene mahutati peasjalikult sõjatööstusesse ja neljas — kõige suurem osa — kirjutati lihtsalt tööborsidelt maha. Sellega pidi olema tööpuudus lahendatud. Tegelikult muudeti töötute ja kogu tööliklassi olukord ennenägemata raskeks.

Sedasama teeb ka Päts. Mõnel tuhandel töötul, keda sunduslikult tööle saadetakse, ei ole muud loota, kui oma seisukorra veel suuremat halvenemist. Hallparunid saavad neid kõige jõhkralt röövima ja kurnama. Kraavikaevajad, teede ehitajad, maaparandajad ei suuda saadava „palgaga“ ennastki üleval pidada, nende perekonnad jäävad täiesti nälga. Korterita, korraliku toiduta ja riietuseta — saavad nende töötingimused võrduma sunnitööliste töötingimustele. Neil aga, keda tööborsidelt maha kirjutatakse, pole isegi enam praeguseid näruseid hädaabitöid saada. Juba praegu teeb kodanline ajakirjandus selle osa töötute vastu jõhkrat kihutustööd, et õigustada neilt igasuguste elamisvõimaluste äravõtmist.

Kuid see pole mitte üks pealetungimine töötutele. See on jõhker faschistlik pealetungimine kogu tööliklassile. Suurendades mõnekümne inimese võrra tööliste arvu, saavad ettevõtjad kõikide tööliste palkasid alla lööma, põhjendades seda sellega, et juurevõetavatele töölistele tasumaksmiseks on vaja alandada kõikide tööliste palkasid. Mõnekümne inimese töölevõtmisega ei kaotata tööpuudust, järelikult on see ainult kogu tööliklassi palkade allalöömise abinõu. Kümnete tuhandete töötute mahakirjutamisega tööborsidelt suureneb veel enam tööotsijate arv vabrikute väravate taga. Tuhande töötut saatmine hallparunite juure tööle, kusjuures hallparun maksab töötule ainult $\frac{1}{3}$ osa „palgast“, võimaldab kõikide maatööliste palkade allasurumist selle $\frac{1}{3}$ tasapinnale. Teiseks tähendab linna tööliste maale saatmine üldist tööpuuduse teravnemist külas, seda enam, et tööpuudus Eestis ei suurenenud mitte ükski endise suurtööstuse lagunemise tagajärjel, vaid süveneb küla arvel, kus olemasolevad töökäed tarvitamist ei leia.

Seega on Pätsi valitsuse „tööpuuduse kaotamise plaan“ *röövkäik kogu Eesti tööliklassi vastu*.

Selle plaaniga teostab Päts faschistidevabside programmi. „Vabsid“ tahtsid tööpuudust just niisuguse plaani järele kaotada.

Pätsi diktatuuri „tööpuuduse kaotamise plaani“ *toetavad aktiivselt sotsiaaldemokraatlikud juhid*.

Tööliklass peab kõige otsustavamalt selle röövkäigu vastu välja astuma. Eestkätt Tallinna töölistes ja töötutes, kui Eestimaa tööliklassi suurem väesalk, peavad selle röövplaani vastu esimesena võitlust algama.

Meie hüüdsõna on:

Maha Pätsi valitsuse „tööpuuduse kaotamise plaan“, mis on töötute näljutamise ning linna- ja maatööliste palgaalandamise plaan!

Kõigile töötutele tööd ja leiba! Palkade kõrgendamise eest! Ainult nõukogudevõim päästab töörahva tööpuudusest ja näljast!

Eestimaa Kommunistliku Partei

Tallinna Komitee

¹ EKP Tallinna komitee lendleht. — Toim.

E. Alas

Faschistlik sunnitöö Eestis

20. juunil s. a. pani Pätsi faschistliku diktatuuri valitsus dekreedil teel maksuma faschistliku sunnitöö seaduse, mis oma iseloomult on pea täpne koopia Hitleri sunnitööseadusest ning mille eesmärk on muuta Eesti tööliklassi sunnitöölisteks, kes faschistlike kubjaste kepi all pooldeldi ilma palgata kapitaliste orjama peavad.

See sunnitööseadus käsitab nelja küsimust: a) tööbörside korraldust, b) avalikkude tööde korraldust, c) hädaabitööde korraldust ja d) sunduslike töid ning töölaagreid (sunnitöölaagrid). Esimeses osas määratakse kindlaks, et tööbörsidel võivad end registreerida töötud kahel eesmärgil — vahetalituse ja töösaamise eesmärgil. Esimesel juhtumil nõutakse, et töötut, keda tööbörsil registreeritakse, peab vähemalt kaks kuud kohapeal elanud olema, teisel juhtumil — *kaks aastat*. Nii siis sulutakse sunnitöödekreediga tööbörside ukseid enamjao töötute eest, sest vaevalt saab töötut, kes alaliselt tööotsimise eesmärgil ühest kohast teise rändab, kaht aastat ühe koha peal elada. Et aga neidki töötuid, kes tööbörsidele pääsevad, sundida ükskõik missuguse palga eest tööle minema, näeb dekreet ette, et igaüks, kellele tööbörš pakub tööd, peab pakutud tööd vastu võtma. Vastasel korral kustutatakse töötut tööbörsi nimekirjast ning teda võidakse saata sunnitöölaagrisse. Ära öelda võib ainult „mõjuvatel põhjustel“, mõjuvate põhjuste kindlaksmääramine antakse aga faschistliku valitsuse hooleks. Missugused need mõjuvad põhjused saavad olema, võib juba igaüks arvata. Igatahes mitte see, et pakutud tööd juures kõige jõhkramalt madalat palka makstakse ning töolist kõige häbemamatamalt kurnatakse, et seal üldse kõige elementaarsemadki inimlikud tingimused puuduvad.

Seaduse teine osa määrab kindlaks avalikkude tööde korralduse. Avalikkudeks töödeks nimetatakse riiklike või omavalitsuslike töid, millede jaoks tööbörsidelt välja valitakse erilise kaader 1000—2000 inimest. Need muudetakse juba otsekohe sunnitöölisteks, sest neist töödest äraütlemine toob endaga viibimata kaasa sunnitöölaagrisse saatmise ning igasugusest tööst aastate viisi ilmajätmise. Avalikkudel töodel töötavatele töölistele maksetakse palka faschistliku riigi äranägemise järele, töölistel on keelatud kõrgemat palka nõuda,

rääkimata juba igasugusest palgavõitlusest, mille eest sunnitöö ootab. Avalikkude tööde tööliste palgast peetakse sunnivii sil kinni iga kuu üks kuuendik. See osa maksetakse välja alles pärast 8 kuu möödumist. Sellest palgast peab töötut ennast ja oma perekonda toitma ülejäänud nelja kuu jooksul aastas, mille jooksul tal isegi tööbörsil registreerimise õigus ära võetakse, rääkimata tööle minekust, kui ta seda oma algatusel kuidagi leida võiks. Niiviisi „lahendab“ faschistlik valitsus tööpuudust sellega, et pisikese osa, 1000—2000 töötut sunduslikus korras tööle paneb sõjastrateegiliste teede ning muude ettevõtete ehitamiseks, makstes neile näljapalka ning võttes neilt igasugused õigused.

Dekreedil kolmandas osas räägitakse hädaabitöödest. See osa on nii uduselt vormuleeritud, et paremgi tahtmise juures raske on aru saada, mida sellega kätte tahetakse saada. Igatahes on siin nähtavasti jutt sellest, et peale 1000—2000 alalise avaliku tööliste veel mõnele sajale töötule samasugustel tingimistel tööd antakse, nagu avalikkudel töödelgi. Tööde normid hädaabitöödel, samuti ka tööpalga määrab kindlaks teedeminister. Hädaabitöölistel ei kuulu haigekassade alla, seega on nad ilma jäetud igasugusest haiguste vastu kindlustusest.

Dekreedil neljas osa paneb krooni pähe kogu sellele sunnitööseadusele. Selles osas määratakse kindlaks sunnitööle saatmise kord ning nende tööde sisemine korraldus. Sunnitöö on karistus neile, kes tööd vastu ei võta või keda avalikkude tööde kaadrist välja heidetakse. Ühesõnaga, sunnitööga karistatakse kõiki, kes enda õiguste eest julgevad seista, kes kas või vähemalgi määral faschistliku sunnitöö korralduse vastu rahulolematust avaldavad. Sunnitööle saatmise otsuse teevad rahukohtunikud, kas kohtuotsusega või lihtsalt käskotsusega. Sunnitöö teostatakse erilistes töölaagrites, kus valitseb kõige jõhkram vangimaja distsipliin, äärmiselt jõhker õigusega olek ning kurnamine. Tööpäeva pikkus on 10 tundi, lõunavaheajaga kaasa arvamata. Ühes lõunavaheajaga kestab tööaeg 11½ tundi. Sunnitöölistel puudub õigus pidada kirjavahetust, lugeda ajalehti ning osa võtta lõbustustest, peale selle, mis ette nähtud töölaagri kodukorras ja töölaagri juhatuse lubatud. Sunnitööline on kohustatud „olema viisakas ja

sõnakuulelik ülemuse vastu“, ei tohi „sõna ega teoga ülemusele vastu hakata“ jne. Ühesõnaga, töölaagris on töötul ainult üks õigus: nurisemata kõige raskemat ja kurnavamata tööd teha, mille eest maksetakse sandikopikaid. Neistki sandikopikatest ei saa sunnitööline kätte rohkem kui 25%, kuna ülejäänud osa lubatakse välja maksta alles pärast töölaagrist lahkumist. Kuid sedagi võib saada ainult see, kes ülemusele vastu ei hakka, kes ennast nurisemata piinata laseb. Kes aga faschistliku sunnitöö ahelaid nurisemata kanda ei taha, võib kogu oma tööpalga kaotada, sest distsiplinaarkaristuse hulgas on muu seas ette nähtud punkt, mille järele töölaagri ülem 50% palgast maha võib arvata, s. o. poole töölise palgast faschistliku riigi kasuks konfiskeerida. Peale selle võib töölaagri juhataja nii kõrged töönormid määrata, et tööline üldse palka ei saa (võib neilegi sunnitöönormidele, mille ulatust seadus küll ette ei näe, kuid mis igatahes kõige kõrgemad saavad olema, 25% juure lisada). Distiplinaarkaristusena näeb seadus ette veel: 1) meelelahutustest osavõtu keeldu ja 2) kartserisse paigutamist kuni kolme päevani. Töölaagrist lahkumine on keelatud. Põgenemise katseid võib laagri juhatus sõjariistus jõuga takistada. Töölaagrist põgenenud tööline tuakse laagrisse tagasi politseiga ning aeg, mis töölisel enne põgenemist laagris ära oldud, läheb kaduma, s. o. töölisel tuleb oma sunnitööd otsast peale hakata.

Keda saadab faschistlik valitsus töölaagrisse? Eestkätt saadab ta sinna kõik revolutsioonilised töötud, kes töötute ja tööliste olukorra parandamise eest võitlust peavad ning seda võitlust organiseerivad. Sinna saadetakse kõik töötud, kes faschistliku sunnitöö korra, tööliklassi kõige metsikuma kurnamise ja õigusetu oleku vastu vähemalgi määral rahulolematust avaldavad. Faschistliku sunnitöö seadus on seega faschismi terrori ja tööliklassi revolutsiooniliku liikumise metsiku mahasurumise seadus. Ja niisugusena tuleb seda Eesti tööliklassil käsitada.

Faschistlik sunnitöö seadus on kõige jõhkram ja metsikum faschismi pealetungimine mitte üksi töötutele, vaid kogu tööliklassile, kogu töörahvale Eestis. Selle seadusega tahab faschistlik valitsus muuta töötud sunnitöölisteks, ning alla suruda ka töötavate tööliste niigi juba näljapalka — sunnitöö tasemele. Selle seadusega tahab faschistlik valitsus tegelikult keelu alla panna igasuguse tööliste palgavõitluse, seda kõige metsikumate

abinõudega maha surudes ning sunnitööle saates kõiki, kes palgavõitlust alustada julgevad.

Pätsu faschistliku diktatuuri valitsus nimetab oma sunnitöö seadust „töökorralduse seaduseks“ ning „tööpuuduse kaotamise viisaastakuks“. Demagoogiliselt lubab ta lõpu teha tööpuudusele ning sellega kaaskäivatele viletsustele.

Milline see tööpuuduse likvideerimine on, seda näeme samasest seadusest ning neist sammudest, mis Pätsu valitsus juba ette võtnud. Faschistlik diktatuur pole suuteline likvideerima tööpuudust, ta pole suuteline seda pehmendamagi. Tööpuuduse likvideerib ainult tööliklass seega, *kui ta faschistliku kodanluse terroridiktatuuri kukutab ja maksma paneb proletariaadi diktatuuri, tööliste ja talurahva nõukogude valitsuse*. Seda tõsiasi pole praegu enam tarvis tõendama hakata, seda tõendab kõige paremini ja selgemini Nõukogude Liidu eeskuju. Faschistlik diktatuur on kodanluse kõige tagurlicsem, kõige metsikum, avalik diktatuur ja tema eesmärgiks on tööliklassi revolutsioonilise võitluse kõige metsikum mahasurumine, tööliklassi ja kogu töörahva kurnamise teel kapitalile suuremate kasude kindlustamine.

Pätsu faschistliku diktatuuri valitsus teostab sisulikult praegu faschistlikkude „vabadussõjalaste“ programmi. Faschistlik sunnitöö seadus on üks osa sellest programmist. See on saksa faschismi tegevuseprogramm Eesti oludes. Milleni on aga viinud saksa faschism saksa töörahva, on praegu, pärast poolteiseaastast Hitleri võimalolekut selgesti näha. Nälg, viletsus, metsik terror, sunnitöö, äärmuseni viidud õigusetu olek, tööliklassi ja kogu töörahva paremate jõudude jõe tapmine jne.

Pätsu valitsuse „tööpuuduse likvideerimise kava“ ja faschistlik sunnitööseadus taotleavad peamiselt toetust linna ja maa kodanlusele, nende paremate kurnamisvõimaluste loomist. Sunnitöö seaduses on ette nähtud riikliku toetuse andmine neile kapitalistidele, kes mõne töölise rohkem tööle võtavad. Järelikult saavad kapitalistid siin kahekordset kasu. Mõninga uue töölise töölevõtmise puhul alandavad nad teiste tööliste palkasid, põhjendades seda sellega, et vaja „toetada“ töötuid, — ning saavad veel lisaks riigi poolt toetust. Maakodanlusele annab Pätsu faschistlik diktatuur otsekohest toetust seega, et kavatseb saata umbes 2000 töötut sunnivõitluse maale hallparunite juure tööle, kusjuures riik maksab töölistele $\frac{2}{3}$ palgast ja hallparun ise ainult $\frac{1}{3}$. Arusaadav, et hallparunid seda selleks kasu-

tavad, et maatööliste palkasid üldse alla suruda just selle ülejäänud $\frac{1}{3}$ tasemele. Tööpuudust see aga ei vähenda karva-väärtki, vaid vastuoksa, süvendab seda veel enam eriti maal. Maal on tööpuudus niigi kohutavalt suur ning süveneb mitte üksi olemasolevate maatööliste tööta jäämisega, vaid samuti ka õige suurel määral talurahva pauperiseerumisega ja proletariseerumisega. Tuhandetelt kehvtalu-poegadelt ning ka keskmikkudelt rõõviv pangakapital nende maa ja varandusenukused ning muudab nad proletaarlasteks, kes aga oma tööjõudu müüa ei saa, sest seda tööd pole kusagilt saada. Hallparunitele maksuta tööjõu andmine töötute sunniivilisil maale saatmisega muudab maatööliste olukorra veelgi mitukorda raskemaks.

Seega on Pätsi sunnitööseadused ning tema „tööpuuduse likvideerimise kava“ rõõvkäik kogu tööliklassi, kogu töörahva vastu. Seda rõõvkäiku toetavad aktiivselt sotsiaaldemokraatlikud juhid, kes Pätsi faschistlikku diktatuuri kõigiti toetavad ning teda hulkade ees ülistavad. Sotsiaaldemokraatia juhid kannavad täiel määral vastutust selle sunnitöökorra eest, mida teostab praegu Pätsi faschistliku diktatuuri valitsus. Nemad on süüdi selles, et faschistlik diktatuur Eestis võimule sai tulla, sest kogu oma poliitikaga on nad kogu Eesti kodanlisse vabariigi olemasoleku aja jooksul toetanud kodanluse diktatuuri, kilustanud ja lõhkunud tööliklassi, nõrgendanud tema võitlusevõimet, ära andnud tema huvid ning takistanud tema võitlust kodanluse vastu, pidades võitlust revolutsiooniliste tööliste, kommunistide vastu. Ja praegu takistavad nad tööliste võitlust faschistliku sunnitöö, faschistliku rõõvkäigu vastu.

Ainult Eestimaa Kommunistlik partei on korraldanud ja korraldab võitlust faschistliku rõõvkäigu vastu, faschistliku diktatuuri vastu üldse. Praegu, mil Pätsi faschistlik diktatuur kõige jõnkramat rõõvkäiku

korraldab töörahva vastu, on kommunistliku partei, kõigi kommunistide ees eriti teravalt ülesanne korraldada kõige energilisemat võitlust selle rõõvkäigu tagasilöömiseks ühise väerinna alusel all hulkades.

Kommunistliku partei hüüdsõna on: „Maha faschistlik sunnitööseadus, kõigile töötutele tööd ja leiba! Palkade kõrgendamise eest! Mitte ükski töötu ei lähe faschistlikku sunnitöölaagrisse! Massiline vastuhakkumine sunnitöölaagrisse saatmise vastu! Samal ajal aga, kui faschistlikul kodanlusel korda läheb osa töötuid sunnitöölaagritesse saata, lähevad sinna ka revolutsioonilised töötud, et sunnitöölaagrites seespool revolutsioonilist võitlust korraldada faschistliku sunnitöö vastu. Selle taktika alusel peavad kõik revolutsioonilised töölised kõige energilisemalt võitlema ja võitlust korraldama, koondades sellele võitlusele ühises väerinnas kõik töölised, nende ilmavaate ja parteisse kuuluvuse peale vaatamata. Need töölised, kes senini sotsiaaldemokraatlikkude juhtide mõju all olnud, on valmis võitlema faschismi jõhkra pealetungimise vastu, nad pole rahul oma juhtide äraandliku poliitikaga. Revolutsioonilised töölised peavad looma kõige tihedama sideme sotsiaaldemokraatide mõju all olevate töölistega ja neid tõmbama ühisele võitlusele. Et see ühine võitlus tagajärgi annab, näitavad kõige paremini viimase aja streigid Narvas ja Pärnus. Seal võitlesid kõik töölised ühises väerinnas kapitali vastu ja selle võitlusega suutsid nad mitte ükski tagasi lüüa kapitali pealetungimise, vaid saavutasid ka palga kõrgendamise.

Ühise revolutsioonilise võitlusega faschistliku sunnitöö vastu suudavad töölised purustada ka faschistliku sunnitöö ahelad, kukutada faschistliku diktatuuri üldse ja maksta panna proletariaadi diktatuuri, nõukogudevõimu, sest ainult selles seisab töörahva pääsetee jäljast, viletsusest ja kurnamisest.

Joh. Reesen

Pätsi vaitsuse maa- ja talurahva-programm

Pätsi-Laidoneri faschistlik diktatuur, mis 12. märtsil s. a. maksmata pandi, on väikse kildkonna — „finanskapitali kõige tagurilisemate, kõige marurahvuslike ja kõige imperialistlike oolluste avalik terroridiktatuur“. Olles suurkapitalistide kõige

tagurilisemate kihtide võimuvalitsus, teostades finanskapitali poliitikat ja kaitses pankurite, borsemeeste, vabrikantide, suurärimeeste ja suurmaapidajate — mõisnikkude ning hallparunite huvisid, püüab Pätsi valitsus samal ajal sotsiaalse demagoogia

abil, mitmesuguste „reformide“ teostamise sildi all, sellele diktatuurile massilist baasi luua. See on talle tarvilik, esiteks, selleks, et neid hulkasid, kes varem Sirk-Larka vab-faschistide järel läksid, oma poole tõmmata, ja, teiseks, selleks, et lisaks neile ka uusi hulkasid katsuda kodanluse väevõimu kindlustamiseks ära kasutada.

Abinõusid, mille kaudu ja mille abil eesti faschistlik kodanlus oma väevõimu kindlustamiseks uusi liitlasi ja toetajaid tahab võita, mille abil ta oma hulgalist baasi kavatses laiendada, on terve rida. Käesolevas artiklis käsitame peamiselt ainult neid, mis seoses on Pätsi valitsuse maa- ja talurahva-programmiga. Nende küsimuste hulka kuulub:

esiteks: „tööpuuduse kaotamise küsimus“ seoses tööturu ümberkorraldamisega ja töötute maale juhtimisega, ühest küljest, ning asunduspoliitika teostamisega, teisest küljest;

teiseks, võlgadega talude päästmine laenu ümberkorraldamise teel ning terve rea soodsustute loomise teel jõukale talurahvale ja mõisnikkudele linna ning maatõõrahva kurnamise suurendamise arvel;

kolmandaks, talurahva maksude ümberkorraldamine ehk n. n. „reformid“ maksude alal;

neljandaks, põllumajanduse saaduste turustamise küsimus seoses turustafavate saaduste eest parema hinna saamise, turustamise kulude vähendamise ja põllumajanduse arenemise sihi äramääramisega.

Kõigi nende põhiprobleemidega on seotud veel terve rida teisi küsimusi, mida käsitame ainult möödaminnes, seoses põhiprobleemide analüüsiga.

I. „Tööpuuduse kaotamise küsimus“

„Tööpuuduse kaotamise“ loosung on Pätsi valitsuse maa- ja talurahva-programmi üheks põhipunktiks. Selle probleemi lahendamiseks olevat valitsusel kaks kava — üks lähema aja tarvis, teine kaugema tuleviku jaoks.

Esimese kava järgi nähti ette „uus suund“ tööbõrside tegevuses. Nagu nüüd selgunud, seisab see „uus suund“, kodanlise ajakirjanduse teatel, esiteks selles, et muuta tööbõrsid vahetalituse kontoriteks kõikidele isikutele, kes soovivad tööd oma erialal, või tahavad vahetada olemasolevat tööd uue vastu; teiseks selles, et olla niisuguste töötute registreerimise kohaks, kes tööd vajavad, kuid ise ei ole suutelised seda leidma.

Neid ülesandeid teostatakse seoses töötute registreerimise piiramisega tööbõrsidel. Kodanlised lehed kinnitavad, et edaspidi kavatsetakse tööle võtta ainult neid töötuid, kel puudub sissetulek varandusest, või muudest allikatest ning kes elanud tööbõrsi tegevuse piirkonnas vähemalt kaks aastat. Sellega tahetavat ära hoida valgu-mast tööbõrsidele neid, kellel töö leidmine eriti vajaline ei olevat (ettevõtjad, maa-peremehed ja nende perekonna liikmed jne). Kuid kõik need korraldused pole mitte niivõrd juhitud nende olluste vastu, kes linnades elavad, vaid maatõõrahva linna valgumise ärahoidmiseks, sest viimase kümne aasta kestel on linna elanikkonna arv just maa arvel suurenenud. Nüüd tahetakse sellele lõpp teha. Selleks ongi ette nähtud töötute registreerimise piiramine tööbõrsidel. Selleks nõutaksegi, et töötul poleks mingit sissetulekut varandustest ning muudest allikatest, nagu seda osalt on maalapiga poolproletaarlasel oma pisimajapidamisest ja käsitöölisel käsitööst. Neid „varandusega“ inimesi nüüdsest peale tööbõrsidel enam ei registreeritavat. Maal on aga neid pisi- ja väikeomanikke kümned ja kümned tuhanded, kes samuti kui linnatöölisedki tööpuuduse all kannatavad, sest põllumajandus ei suuda neile alaliselt tööd kindlustada, et sellest end võiks elatada. Sellepärast otsivadki nad kõrvalteenistust metsatöõdel, ehitustöõdel, linnades ja mujal. Nüüd on Pätsi valitsus nendel maatõõrahva kihtidel linnas töö käimise võimaluse ära võtnud. Sellega tahetakse maatõõrahvas muuta täielikult hallparunite tööorjadeks, hallparunite alalisteks sunnitööliseks, sest peale maatöö pole neil mujal võimalik tööd saada. Veel enam: linnad lubatakse töötutest tühjaks teha ja töötud maale tööle saata.

Pätsi valitsuse häälekandja „Kaja“ kirjutab sel puhul, et „meil on küllalt kaalutud ja kavasid tehtud, kuid ikka ja alati on otsusele jõutud, et *ainus võimalus tööpuuduse kaotamiseks on meil see, kui juhime inimesed maale ja paneme nad maad harima ja ise endile ülalpidamist teenima*“¹.

Selles „Kaja“ kirjutuses on ülipalju demagoogiat, pettust ja luiskamist, sest „Kaja“ lubab panna kõik tööta inimesed „maad harima ja ise enesele ülalpidamist teenima“. Seda Päts teha ei suuda. Ta ei suuda anda töötutele tööd. Seda esiteks. Ja teiseks, „Kaja“ tahab selle kirjutusega pettekujutlusi luua, et need, kes maale saadetakse, saavad maad, muutuvad põlluharivateks,

¹ „Kaja“, 25. III 34. a. „Suured ülesanded ootavad“.

kes ise enesele ülalpidamist teenivad. Lisaks sellele tuuakse veel „Asundustegevuse viisaastak“, mis peab kujutama enesest asunduspoliitika teostamise viieaasta plaani. Pätsi valitsuse poolt on selleks välja töötatud ja maksma pandud erilised „Asundustegevuse korraldamise määrused“, kus asunduspoliitika teostamiseks on moodustatud asunduskomisjon, mis asundustegevust järgmiselt arendama saavat:

„1) muretseb asundamiseks kõlbulisi maid, teostab nende planeerimistööd ja vajaduse korral tarvilises ulatuses teede ehitamist, maaparandust ning hoonestamist, ning müüb need maad ühes päraldistega edasi kas juurelõigetena juba olemasolevatele väikekohtadele asunduskohtadena eluaseteks, iseseisva majapidamise asutamiseks või maakohtadena ühiskondlikuks, tööstuslikuks, kaubanduslikuks või heategevaks otstarbeks;

2) soodustab väikemaapidamise asutamist ja korraldamist:

a) laenude andmisega maa ostmiseks uute iseseisvate väikemaapidamiste täiendamiseks ning käesoleva määruse alusel asutatud asunduskohtade või juurelõigetega suurendatud väikekohtade maade parandamiseks, hoonestamiseks või majapidamise sisseadmiseks;

b) toetuse andmisega eespooltähendatud maakohtadel uudismaade ülesharimiseks“¹.

Asundustegevust juhib asunduskomisjon, mis koosneb viiest liikmest, kelledest kolm määrab põllutööministeerium, ühe — Eesti Maapanga juhatus ja ühe Põllutöökoja juhatus.

Selle komisjoni ülesandeks on muuseuma maasaajate valik. Vaatame, kes saavad siis selle seaduse alusel asunduskomisjoni poolt maasaajateks valitud. Asundustegevuse korraldamise määruse §§ 33 ja 36 annavad selle küsimuse peale järgmise vastuse:

„§ 33. Iseseisvaid majapidamisi või juurelõikeid annab välja asunduskomisjon rendi- või ostuõiguse alusel maasoovijatele Eesti Vabariigi kodanikkudele. Maasaaja peab vastama järgmistele nõuetele:

- 1) et ta on õiguse- ja teguvõimne;
- 2) et temal ei ole varem perekonna ülalpidamiseks vajalist maad omanduseks;
- 3) et tema pole maakoha kasutamise või omanduse õigust varem kaotanud lohaka põllumajapidamise või kergemeelsete eluviiside pärast;

4) et tema omab põllumajandusliku inventari või selle muretsemiseks tarviliku varanduse ning kogemusi ja vilumust talumajapidamiseks;

5) et juurelõike soovijal on niipalju varandust, või sarnane ametioskus, et ta suudab endale kohal ülalpidamist saada;

6) et juurelõike soovijal endal pole enne kasutamiseks säärast maapidamist, mis võimaldab keskmisele perekonnale tööjõu otstarbekohast ärakasutamist ning seni oma valdusel olevat maakohta on majandanud heaperemehe hoolega.

§ 36. Maasaajate valikul peetakse silmas esimeses joones nende oskust tegelikus põllutöös kui ka nende majanduslikke võimeid.

Sellejuures võetakse arvesse kõigepealt maapidamisevõimelised maata perekonnad, kes seni asundataval maakohal ülalpidamist said, kas rentnikkudena, väikemaapidajatena või töölistena, vastavalt nende majandusele ja majanduslikule kandejõule“¹.

See väljavõte asundustegevuse korraldamise määrusest näitab ja kinnitab küllalt selgelt, et need „maamehed ja vähesemaaga perekonnad“, keda asunduskomisjon maasaajateks valib, peavad olema kõigepealt õigus- ja teguvõimsad inimesed, kel olemas põllumajanduslik inventar, või selle muretsemiseks tarvilik varandus, kel peab olema kogemusi ja vilumust talumajapidamiseks, kel olemas juba niipalju varandust või sarnane ametioskus, et ta suudab endale kohal ülespidamist saada, kel on oskust tegelikus põllutöös kui ka majanduslikke võimeid ja majanduslikku kandejõudu.

Kas linnast maale saadetavatel töötatöölistel ning maal asuvatel maatameestel — põllu- ja metsatöölistel ning poolproletaarlastel — on seda inventari või varandust ehk kogemusi ja vilumust ning majanduslikke võimeid ja kandejõudu heaperemehe hoolega talu majapidamiseks, et enesele kohal ülalpidamist võiks saada?

Linna „vurledel“, nagu seda hallparunid linnatöölisi sõimavad, ei puudu mitte ainult oskust tegelikuks põllutööks ja kõik ülesloetud vooresed ning majanduslikud jõukuse tundemärgid maasaamiseks, vaid ka hallparunite usaldus, kes neid heameelega vastu võtta ei taha, sest kes teab misuguseid „vurlesid“, „vargapoisse“, „põletajaid“, „rüüstajaid“, kommuniste-ässitajaid jne sealt kaela saadetakse. See viha hallparunite hulgas oli niivõrd suur, et teedeministeerium oli sunnitud avalikult seletama oma avalikkude tööde osakonna di-

¹ „Riigi Teataja“ nr. 32, 1934. a., art. 284 „Asundustegevuse korraldamise määrus“, lhk. 615.

¹ Sealsamas, lhk. 619.

rektori K. Zereni kaudu, et „töbörsi juhatajatele on antud vahelkaltituse alal õigus registreerimata jätta mittesobivaid isikuid (kohtult varguse jne, loe ka poliitika jne, eest karistatud isikud). Viimane kitsendus on tähtis tööliste paigutamisel põllutöödele talupidajate usalduse võitmiseks tööbörside vastu. Töötu registreerimisel tööbörsil nõutakse viimaselt andmeid tema isiku ja tema endise tegevuse kohta, mida tarbekorral tööbörsi juhataja poolt kontrollitakse, ja mis võimaldaksid saada selge pildi ka töötu töökõlbulikkuse ja kutseoskuse kohta“¹.

Vähe sellest. „Tööbörside ja riiklikkude ning ühiskondlikkude tööde korraldamise seadus“ annab valitsusele õiguse „põllu- ja metsamajandusvõime tõstmiseks“ mitte ainult töötuid maale saata, vaid ka „määrata töökorralduse erifondi krediitidest toetust või anda laenu põllupidajatele, kui need võtavad tööbörsil registreeritud töötutest oma talupidamistesse juure uusi palgalisi tööjõude lisaks senistele — undismaade harimiseks ja muudeks otstarveteks“².

Seega on täitsa selge, et linna töötuid ei saadeta maale mitte selleks, et neid seal maaharivateks muuta, vaid nad saavad endist kujutama ainult „uusi palgalisi tööjõude lisaks senistele“ ning neid saab kasutatud uudismaade harimiseks, see tähendab — tööjõuks soode ja rabade kuivatamisel, kändude juurimisel ja kraavide kaevamisel. See on raske töö. See on sunnitöö. Sest „iga registreeritud töötu on kohustatud vastu võtma tööpakkumist. Kui ta põhjendamatult keeldub tööst või tööl olles rikub töökorda või distsipliini (palka juure nõuab, streigib jne — J. R.), võidakse ta kohtu otsusel sunniviisil saata töölaagrisse. Töölaager peab niisugused töötõrkujad harjutama korrale ja tööle“³.

Need vangilaagrite taolised sunnitöölaagrid (vaata selle kohta sm. E. Alasi artiklit käesolevas „Klvtl.“ numbris. — Toim.) asutatakse suuremate asundustööde piirkonda, kus neid töölisi võib sunniviisil odava tööjõuna suuremate soode ja rabade kuivendamise ja maaparandamise töödel kasutada. Nendele lisaks soovitab „Kaja“ ka vangide tööjõudu kasutada.

Ta kirjutab:

„Vanglates vedeleb hulk tööjõulisi mehi. Ausad kodanikud peavad vaeva nägema ja tööd tegema, et neid seal üleval pidada.

Samal ajal oleks aga meie riigis niipalju korraldada, kui ainult tegijaid oleks.

Võtame näiteks maa. See on täis soid ja rabasid. Kui palju siin jatkuks kraave kaevata ja maad kuivatada. Tervetele inim põvedele on siin tööd. Ning kõik see oleks loov kultuurtöö. Kuid pole tegijaid. Töötud ei taha linnadest maale minna ja nendega läheks ka soode harimine liig kalliks. Vangid aga istuvad patareis ja vahivad läbi akna merele, kuidas seal paadid liuglevad.

Ometi oleks meil soode ja rabade kuivatamise töö vangidele kui loodud. Nende abil võiks meie iga aasta hulga maaparanduse-tööd ära teha“¹.

Agiteerides vangide tööjõu kasutamist soode ja rabade kuivatamiseks, toob „Kaja“ eeskujuks paar näidet, kuidas seda teevad fashistid — Hitler ja Mussolini. „Kaja“ seletab, et Hitleri valitsus olevat koostanud kava 50 000 hektarilise turbasoo kuivatamiseks, mis 10 aasta kestel kõiki saksa elektrijõujaamu turbaga suudab varustada. Hiljem võivat sellele endisele soole asundada 2300 asunikuperekonda. Mussolini olevat veel suurema töö korda saatnud. Ta olevat Rooma linna lähedal asuva Pontini soo, mille pindala on 75 000 ha, lokkavateks viljaväljadeks muutnud.

Hitleri ja Mussolini loorberid ei anna Pätsile rahu. Eestis olevat küll ja küll suuri soid ja rabasid, mida töötute ja vangide odava tööjõu abil lokkavateks viljaväljadeks võivat muuta. Ja Pätsi valitsuse poolt antud tööbörside ümberkorraldamise dekreet näebki ette registreeritud töötute tööle rakendamise üheks tähtsamaks võtteks „avalikkude tööde tööliste kaadri“ loomise, mille ellukutsumisega saaks tööle rakendatud paar-kolm tuhat töolist. Kaadri tööliste abil olevat võimalik „esimeses järjekorras läbi viia suuremaid töid, kus üksikutele töödele saavat rakendada sada ehk rohkem töolist, et suuremate gruppidega töötamisel saavutada produktiivsemaid tulemusi. Töötute paigutamine avalikkude tööde kaadrisse aitaks õige tunduvalt pehmenendada tööbörsidel valitsevat tööõudmispinget, nagu töötute maale juhtimise võimaldaminegi“².

Sellest „Kaja“ kirjutusest lehkab vastu hitlerfashistliku sunnitöö organiseerimise vaim. Omapärasus seisab siin vast ehk selles, et Hitler kasutab suurel määral ka vangide tööjõudu. Päts aga muudab sunnitöö oma töölaagrites tähtsamaks töövor-

¹ „Kaja“, 28. VI 1934. a.

² „Kaja“, 21. VI 1934. a.

³ „Kaja“, 21. VI 34. a.

¹ „Kaja“, 28. VI 34. a. „Vangidele rohkem tööd“.

² „Kaja“, 21. VI 1934. a.

miks, mis põhjened türmiseadustel. Selleks kasutatakse ära kõik tööpörsidel registreeritud töötud, keda kas hallparunite juures või avalikkude tööde tööliste töölaagrites või sunniviisil loodud töölaagrites tööle rakendatakse.

Kõik need inimesed saadetakse aga linnast välja — maale, peamiselt teede parandamise, soode ja rabade kuivatamise ja muude maaparandustööde peale. Nad muutuvad sõna otsekoheses mõttes Pätsi-Laidoneri „vabariigi“ sunnitöolisteks, kel pea samad „õigused“ kui vangidel ja kellede kogu töövaev läheb kurnajate kassasse.

Seda nägime ka asundustegevuse korraldamise määruse sisust, mille põhjal kõik nende tööorjade poolt ülesharitud maad, kas iseseisvate majapidamistena või juureloigetena antakse välja rendi- või ostuõiguse alusel jõukatele inventari ja varandusega maasaajatele. Töötud linnast kui ka maalt kõlbavad ainult tööorjadeks, sest maad, mida nemad üles harivad ja põllupidamiseks kõlblikuks teevad, lähevad põllutööstusministri N. Taltsi seletuse järele jõukate põllupidajate „teistele ja kolmandatele poegadele“, sest nagu „Kajast“ näha, seletas Talts, et „asundamise läbi võimaldatakse põllupidajate teistele ja kolmandatele poegadele töö- ja elamiskoha leidmist maal ning hoitakse maarahva ülemäärast linna valgumist“¹.

Kuid sellest ministri seletusest selgub ka, et arvestades kõigi võimalustega võib asunduskohtade loomiseks kasutada 35 000 ha riigimaad, millest võimalik luua 1934. a. — 125 krunti, 1935. a. — 600, 1936. a. — 575, 1937. a. — 450 ja 1938. a. — 450 krunti, kokku 2200 kohta.

Asunduskomisjoni kaasabil võidavat 1935. a. alates sellele lisaks uusi kohti riigimaadel ja ostetavatel talumaadel 1935. a. — 200, 1936. a. — 100, 1937. ja 1938. a. a. — 100 kohta juure luua. Nii siis, 1935.—1938. a. a. on võimalik riigi- ja ostetavatel talumaadel juure luua ainult 400 kohta.

Põllutööstusministriumi andmetel tulevat juba 1936. a. asundusmaast puudus. Selle puudujäägi katteks tulevat emba-kumba, kas määrata veel riigi metsamaid asundamiseks või asuda eratalude lahustükkide korraldamisele, muretsedes selleks võimalusi seaduseandlikul teel. Minister eelistab viimast, s. o. talude n.n. ebatootvate maade ehk metsikute või poolmetsikute

heina- ja karjamaade kultiveerimist, millede pindala olevat ligi 800 000 ha. Neil talumaadel tulevat läbi viia maakuivatamise ja pinnaülesharimise tööd ning omnikuga kokkuleppe mittesaamise korral asundusettevõttele äramüümise asjus tuleks need maad põllutööstusministri Taltsi arvates sunduslikult võõrandada õiglase tasu eest¹.

See põllutööstusministri seletus asunduspoliitika teostamisest lähematel aastatel kutsus ostutalude hallparunite ja jõukamate talupoegade hulgas esile rahulolematuse nende maa püha-eromaduse õiguse kallalekippumise üle, mille peale põllutööstusministrium oli sunnitud andma täiendava seletuse asunduskava kohta. Nagu sellest seletusest selgub, „talumaade võõrandamist ei tule“, sest „põllutööstusministrium on kaugel sellest, et asuda talumaade riigistamisele, kuna jutt võib olla sunduslikkude maakorralduse ühingute loomisest, kusjuures võimalus peaks olema maakorralduse huvides vajalikke piirikorraldusi läbi viia“².

On selge, et põllutööstusministrium pidi oma esialgsetest „talude n.n. ebatootvate maade, s. o. metsikute või poolmetsikute heina- ja karjamaade“ võõrandamisest loobuma ning pirduma ainult „sunduslikkude maakorralduse ühingute loomisega ühenduses vajalikkude piirikorralduste läbiviimisega“.

Seega jäävad asunduskava teostamisel riigimaade reservi ainult metsa- ja soomaad. Metsamaade ülesharimiseks pole peale „Metsaseaduse“ maksamahakkamist (vaata „Riigi Teataja“ nr. 45, art. 398, lhk. 841) kuigi suuri väljavaateid, sest metsaseadus pidurdab metsamaade pindala edaspidist vähendamist. Riigitagavaramaade fondi suurrendamiseks jääb üle seega peaasjalikult soode ja rabade kuivatamise võimalus, kui meie ei arvesta piiratud võimalusi võlastunud eramaade ja endiste riigimaade ning asundustalude kokkuostmises. Tõelikkus on aga hoopis midagi muud, kui kodanluse kõiksugu plaanid ja nende teostamise võimalused. Kuid ka võimalused on iseenesest õige kitsad. Asundustegevuse viisaastakus märgitakse ära, et ühe asunduskoha asutamise keskmiseks kuluks on 2200 krooni, mis riigi ettevõttel ja kaasabil rajatavate asunduskohtade asutamiseks iga aasta 2 mln. krooni kapitali nõuab. Uudismaade asundamise ergutamiseks seab „Kaja“ üles

¹ „Kaja“, 18. VI 1934. a. „Asundustegevuse viis-aastak“

¹ „Kaja“ 18. VI 1934. a. „Asundustegevuse viis-aastak.“

² „Kaja“, 21. VI 34. a.

nõudmise, et peale riikliste toetussummade, milliseid asundustegevuse korraldamise määruse § 60 põhjal võib määrata kuni 50% tegelikkudest maaülesharimise kuludest, kuid mitte enam kui 80 krooni toetussaja poolt ülesharitud iga hektari kohta, maksta uudismaaharijatele veel preemiaid iga ülesharitud hektari pealt. Sel puhul tulefatakse linna suurbodanluse poolt meele Pikavere soos ülesharitud kuri-kuulsat miljonlise sauna lugu, mis näitab, et osa kodanlusest kaunis umbusklikult asundustegevuse viisaastaku tagajärgedesse suhtub.

Nagu neist faktidest selgub, ei unusta Pätsi valitsuse maaprogramm, mida teostatakse „tööpuuduse kaotamise“ ja „asundustegevuse viisaastaku“ teostamise sildi all, eesti mõisnikkude ja hallparunite huvivid. *Pätsi valitsuse maaprogramm on mõisnikkude ja hallparunite majapidamiste odava tööjõuga varustamise programm linna töötatöölise maale juhtimise teel ja maatöölise linnadesse valgumise tõkestamise abil. Pätsi valitsuse maaprogramm, ehk n. n. „asundustegevuse viisaastak“, on hallparunite ja jõukate talupoegade teiste ja kolmandate poegade maaga varustamise programm, maaga, mida sunnitöö ja riikliste toetussummade abil kõlbuliseks põllumaaks muudetakse. Seesugune on Pätsi valitsuse maaprogramm lähema aja peale, mida tahetakse teostada ühenduses „tööpuuduse kaotamise“ kavadega.*

Teine osa sellest programmist on kaugema tuleviku plaan ja tahtvat tööpuuduse põhjuseid ära kaotada. Mis kodanlus tööpuuduse põhjuste all mõtleb, see jäetakse targu ütlemata. Kuid kodanliste ajalehtede kirjutustest on näha, et tööpuudus olevat sellepärast olemas, et inimesed ei taha tööd teha, põgenevad maalt linnadesse, et seal ilma tööta logeleda, tööbõrsede kaudu kergelt toetust saada jne, jne. Seesugune jabur seletus on algusest lõpuni lora. Tööpuudus on kapitalistlik korras paratamatu nähe. Kapitalistlik valmistuseviis loob endale ise töötute tagavaraväe. Teisiti ei saa kapitalistlik valmistus arenedagi. Peale ilmasõda kapitalismi üldkriisi ajajärgul on tööpuudus muutunud kroonikaliseks, alaliseks. Suured hulgad töölisi ei leia enam kunagi vabrikutes tööd kodanlises korras.

1929—1932. a. a. kriis, mis arenes kapitalismi süsteemi kriisi alusel, suurendas ennekuulmatult tööpuudust. Tööpuudus kasvab ka maal masinate tungimise tagajärjel põllumajandusse, ja kõigepealt agraarkriisi taga-

järjel, mis maarahva ületihenemise ehk n. n. agraar-ületihenemise eriti teravaks ajab. See on kapitalismi arenemise tagajärg põllumajanduses. Maatööraahva hulgad — põllutöölised ning poolproletaarsed maalapiga töölised, kui ka väikemaapidajad — kehv- ja kesktaluvoja perekonnaliikmed ei leia maal tarvilikku tööd ja ülalpidamist ning põgenevad maalt ära. Kodanlus püüab tööjõudu sel teel maal kinni pidada, et annab maatöölisele tüki maad eluasemeks, aia- ja kartulimaaks, ning loob neile osalt ka lehmapidamise võimalused, mille eest kibedal tööajal hallparunile vastav arv tööpäevi tuleb teha. Kuid seegi ei kergenda maatööraahva elujärge, vaid raskendab, sest olles maa küljes kinni, ei saa nad omale paremaid töövõimalusi otsida ei linnades, alevites ega ka naabrivaldades, vaid on sunnitud selle tagajärjel isegi maaandja hallparuni poolt pakutavad kõige halvemad tööttingimused vastu võtma. Suurem osa aastast hallparun aga nende maalapiga põllutöölise tööjõudu ei kasuta. Sellepärast on nad sunnitud enese ja oma perekonna ülalpidamiseks kõrvalteenistust otsima, mida aga mitte alati kaugeltki tarvilisel määral pole leida ja mis ka kuigi suurt teenistust ei kindlusta. Kõige selle tagajärjel tekib maal varjatud tööpuudus, mis maatööraahva elu väga raskeks teeb, teda tema elukohast välja kihutab otsima tööd metsa- ja ehitustöö aladel, linnades jne, jne. Pätsi valitsuse „tööturu ümberkorraldamise“ poliitika teeb tõkkes tööjõu vabale liikumisele ühest kohast teise, surub maatööraahva lõpulikult mõisniku ja hallparuni meelevalla alla ning seab ülesandeks isegi uute maalapiga põllutöölise eluasemete juureloomise, eesmärgiga valmistuskulusid põllumajanduses tööpalkade allasurumise arvel vähendada ja maatööraahva kurnamise suurendamise teel kriisist väljapääsuteed leida.

2. Võlgadega talude „päästmine“

Pätsi valitsuse maa- ja talurahva programmi teiseks tähtsamaks punktiks on talude võlgade korraldamine ehk n. n. võlgadega talude „päästmine“. Selle küsimuse lahendamise sildi all tõestab finanskapital oma programmi, mis võlastunud talude enamuse temast täitsa ärarippuvaks teeb, ning talle selle osa talurahva laialdased kurnamisevõimalused kindlustab. Kuid fashistlik kodanlus ei taha seda kuidagi välja paista lasta, vaid püüab esineda isegi „talurahva päästjana“. See on aga demagoogiline võte võlgade tagajärjel vilet-

susse langenud talupoegade petmiseks, nagu saaks ja tahaks finanskapitali tege- lased Pätsi valitsusega ja Maapanga juha- tusega eesotsas võlastunud kehv- ja kesk- miktalupoegade talusid päästa. 1932. a. toimepandud talude võlakoorma uurimise- ankeedi andmed kinnitasid, et Eestis on ligi 53 000 võlastunud talu üldise võlasum- maga 115 mln. krooni ehk 57 mln. kuld- rubla väärtuses, mis nende võlastunud ta- lude varanduse väärtusest 36—50% välja teeb. Eriti raskeks osutus võlakoorem väike- ja kesktalupoegadel, kelle sissetu- lek on niivõrd väike, et majapidamise häda- tarvilikkegi väljaminekuid kinni ei kata.

1932. a. ankeedi andmete põhjal on kuni 10 ha talumajapidamistes 56,2% kõi- gist võlastunud taludest, nagu seda ko- danline statistika iseloomustab, suur ja väga suur võlakoorem 10—12 hektaristel talumajapidamistel — 49,7%, 20—30 ha taludel — 47,8%, 30—50 ha — 38,4% ja üle 50 ha — 37,2%. See võlakoorem on niivõrd suur, et suur osa talusid ei suuda teda harilikul teel tasuda ning on sunni- tud kas uusi laenusid tegema, või oma varandusest osa võlgade katteks realisee- rima. Nende talude hulgas on Maapanga arvates isegi 1500 niisugust majapidamist, mille võlakoorem on üle 100% majapida- mise väärtusest.

Eesti tõusikkodanlus on viimasel ajal, kriisiaastail, korduvalt katseid teinud võ- lastunud talusid, eeskätt muidugi jõukate ning hallparunite majapidamisi, abistada. Esimene katse sellel alal tehti 1930. a. põllutöoministri Keremi algatusel, mil ta- hetati Maapangale õigus anda 6% obli- gatsioonide väljaandmiseks 20 mln. krooni eest 33 a. kestvusega hüpoteekkrediidina. Kava elluviimiseks ei leitud aga raha, ja ta jäi elluviimata. Nurjus ka teine katse, mida samal ajal põllumeestekogude poolt algatati. Põllumajanduse kriisi süvenedes ja teravnedes võeti küsimus 1931. a. uuesti päevakorda põllutöoministri A. Jür- mani esitamisel, seekord juba kolme sea- duse eelnõu näol korraga. Esimene neist oli Eesti Maapanga 8% ümberlaenusta- mise võlakirjade väljaandmise seadus, mis ka vastu võeti. Nagu näeme on finanskapi- tali kasuahnus aasta jooksul kasvanud 20% võrra. Teised seaduse-eelnõud — põl- lumajanduse laenude korraldamise seaduse eelnõu ja põllupidajate akordi seaduse eelnõu jäid aga vastu võtmata.

Mõni kuu hiljem kerkisid päevakorrale veel põllupidajatele moratooriumi andmise ja raudvara seadused ning viimasena võeti möödunud aastal vastu põllupidajate lühi-

ajaliste laenude pikaajalisteks ümberkor- raldamise seadus.

Mida on nende seaduste maksmapane- kuga saavutatud?

Esimese seaduse kohta kirjutab „Päeva- leht“, et Maapanga andmetel ei ole põl- lumehed maksvat Eesti Maapanga 8% pantkirjade väljaandmise seadust peaaegu sugugi kasutanud ja vastavaid pantkirju Maapank praegu ei trükigi enam, kuna laenu määramine selle seaduse järele praegu täiesti on seismas¹.

Teist seadust, s. o. maksvat moratooriumi seadust on kasutatud ka võrdlemisi väga vähe. „Kaja“ kirjutab majandusministeeriumi laenudebüro kokkuvõtete põhjal, et aprillist 1932. a. kuni 1934. a. alguseni on moratooriumipalveid sisse antud 1987 põl- lupidaja poolt 6 457 000 krooni suuruses. Kuni 1. jaanuarini 1934. a. on saanud mo- ratooriumi 432 põllupidajat 1 348 000 krooni suuruses, 237 palvet on ilma käiku and- mata tagasi lükatud, rahuldamata on jäe- tud 745 palvet 2,37 mln. kroonilise võla- summaga, kuna ülejäänud palvete läbi- vaatamine alles pooleli on².

Raudvara kaitseseaduse kasutamise kohta polevat statistikat peetud, kuid olevat teada, et seda seadust on kasutatud ohtrasti.

Viimane ümberlaenustamise seadus pidi olema põllumeestele päästerõngaks. Seda seadust on kasutatud veidi suuremal mää- ral. Kuni 1. aprillini 1934. a. oli 6979 talupidajat avaldanud Maapangale soovi oma lühiajaliste võlgade ümberkorralda- miseks. Seniste kokkuvõtete põhjal (kuni 1. aprillini 1934. a.) oli eravõlgu ümberlae- nustamiseks üles antud 13,44 mln. krooni suuruses. Üldisest ülesantud võlasummast soovivat ümberlaenustamist võlaga kuni 1000 krooni — 3,8%, 1000—2000 kr. — 11,1%, 2000—4000 kr. — 28,9%, 4000—6000 kr. — 19,3%, 6000—8000 kr. — 11,0%, 8000—10 000 kr. 7,7% ja üle 10 000 kr. 18,2%.

„Päevaleht“ kirjutab sel puhul, et „väi- ketalundeid, s. o. kuni 20 ha suurusega on üldse soovinud ümberlaenustamist 25%. Kuid selle liigi talundid näitavad kõik suurt võlastumise-astet. Umbes kolman- dikkü neist võiks pidada koormavusega alla 100% talundi väärtusest, ülejäänud osa näib olevat koormatud rohkemal määral“³ (meie sõrendus — J. R.).

¹ „Päevaleht“ 14. II. 1934. a., nr. 44 „Põllumeeste võlgade probleem“.

² „Kaja“ 6. 1934. a. ja „Päevaleht“ 14. II 1934. a. ja 28. I 1934. a.

³ „Päevaleht“ 25. I 1934. a.

See „Päevalehe“ kirjutus on väga iseloomustav ja nimelt selles mõttes, et ta kinnitab veel kord marksistide põhiväidet väikevalmistuse väljatõrjumisest suurvalmistuse poolt, sest kui kaks kolmandikku võlastunud väikemajapidamisi on koormatud üle 100% võlakoormaga, seega suhteliselt palju rohkem kui teised talumajapidamiste rühmad, siis tähendab see seda, et väikemajapidamised ei suuda kapitalistliku turu tingimustes, kapitalistliku krediidisüsteemi raamides jne suurmajapidamisega võistelda, sest krediit pole neile majapidamistele mitte toetuseks, vaid nende põhjakiskumise vahendiks. See on ka arusaadav, sest väikekaubavalmistajate müügisaaduste osa kogu nende majanduse toodangust on väga piiratud, nad saavad oma saaduste eest palju halvemat hinda, kui suurtalude ja mõisate majapidamised, kes müügi organiseerimise ja valmistuskulude vähendamise arvel kasulikumalt ja odavamalt võivad müüa, kui keskmised ja väiketalud, kus tihtilugu mingit kasu ei saada, kus tihtilugu isegi töö end ära ei tasu.

Võlgade suhtes veidi paremas seisukorras on n. n. „normaal talud“, ehk kesktalurahva majapidamised. Neist olevat pooled alla 100% võlakoormatusega, kuna poolte võlakoorem ületab 100% väärtusest. Ka seesugune seisukord pole palju parem väikemaapidajate omast. Suuremate talude, ehk n. n. täistalude ja suurtalude võlakoormast võiks esimestel 70%, teistel 79% ümberlaenustamisele tulla.

Kui võrrelda ümberlaenustamist soovivaid talusid nende pindala järele, siis on ümberlaenustamist soovinud talusid suurega kuni 10 ha — 9,5%, 10—20 ha — 18,9%, 20—30 ha — 21,9%, 30—50 ha — 27,4% ja üle 50 ha — 22,3%. Seega kasutavad ümberlaenustamist suuremalt osalt jõukad ja kulaklised (hallparunite) majapidamised.

Ümberlaenustamisele kuuluv lühiajaliste laenude võlgade koormatus on talumajapidamistes 39—40 mln. krooni, millisest summast langeb Maapangale panditud talude peale üksipäini 24,03 mln. krooni ehk 60% kogu lühiajaliste eralaenude võlasmumast. Sama vahetõrja näitab ka ümberlaenustamisel ülesantud võla kogusumma, 11,8 mln. krooni, ja sellest pankadele kuuluva võlasumma, 6,7 mln. kr., vahetõrja, mis moodustab 56,7%. Siit järgneb, et Maapank on juba suurema osa võlastunud talusid oma kontrolli alla võtnud. See aga tähendab finanskapitali mõju kasvamist põllumajanduses. Terve rida

fakte kõneleb selgelt sellest, et finanskapitali mõju põllumajanduses järjesti ja kiiresti suureneb. Seega pole siis ka ümberlaenustamise seadus põllumajanduse arengu seisukohast vaadates annud kuigi suuri tulemusi. Kapitalistlikus korras põllumajandus oleneb oma arenemises linnast, kõigepealt tööstusest. Linn viib küla oma järel, hoiab teda mitmekesiste vahendite abil oma mõju all. Finanskapital kurnab põllumajandust kõige jõhkralt. Võlgadega talude päästmise ajalugu ja selle tagajärjed tõendavad seda selgemalt. Isegi osa kodanlisi majandusteadlasi ei suuda seda enam varjata, vaid on sunnitud tunnistama, et ümberlaenustamine pole põllupidajate seisukorda kergendanud, vaid veel enam raskendanud.

„Päevaleht“ kirjutab selle kohta, et „nii ei ole põllumees oma võlga esimese 3 aasta jooksul mitte vähendanud, vaid suurendanud, samuti esimesel 3 aastal, eriti esimesel aastal ei tee see seadus põllumehele mingit kergendust, vaid raskendab veel olukorda sel teel, et põllumehele, kui ta soovib Maapanga alla oma laenu viia, vähemalt 100 kr. sularaha iga silmapilk käepärast peab olema“.

Siit võib veelgi kord näha, et pangad kapitalistliku süsteemi alusel kaitsevad finanskapitali kildkonna huviseid ja oskavad seda teha niisuguse sildi all nagu aitaksid nad talurahvast, tegelikult haaravad nad aga kõigi nende ümberlaenustamise ja teiste n. n. toetuslaenude ja seaduste abil maa kui ühe tähtsama valmistuse abinõu oma kätte, oma kontrolli alla. 1933. a. lõpul oli Maapanga pantlaenude kindlustuseks panditud 6438 talu pindalaga 269 342,6 ha, mis talumajapidamiste üldisest pindalast 8,7% välja teeb.

Praegu on kodanlus jällegi päevakorda võtnud võlgadega talude päästmise loosungi. Seekord aga juba ülelaenustunud talude päästmise küsimuse. Kui senise ümberlaenustamise sedausega 23. maist 1933. a. korraldati nende talude võlad, mis ei ületa üle 100% taluhindeväärtusest ning nende talude võlad Maapanga alla viimiseiga pikaajalisteks muudeti (30 a. kestvusega) ja sel teel osa talusid oksjonihäämri alt ajutiselt pääsis, siis nõutakse nüüd Maapanga direktori V. Johansoniga algatusel ka ülelaenustunud talude „päästmist“, „aitamist“. Niisuguste jõukate ja hallparunlike talude arv aga ei ole üle 1500 majapidamise. Neist võivat päästa korralikumaid

ülevõlastunud talusid umbes 700 majapidamist. Selle kava järele viiakse kuni 100%-ni talu väärtusest ulatav võlg Maa-panga alla ümberlaenustamise korras. Ühe talu hindeväärtuse ulatav võlaosa muudetakse aga sunduslikult pikaajaliseks (25 aasta peale). Arusaadav, et need 700 talu on äravalitud hallparunite suurталуд.

Kõigist ülaltoodust järgneb, et pangahärrade mõju eesti põllumajanduses suureneb. Kuid suurkapital ei haara tegelikult talumaid ise oma kätte, ehk teeb seda vähesel määral. Ta ei lase neid isegi hävineda, vaid püüab neid teataval määral alal hoida „iseseisvate“ üksustena selleks, et neid majanduslikult oma kontrolli all hoides (ümberlaenustamise teel jne) veel

enam kurnata ning talurahvast välja imeda kõik mahlad. See asjaolu kutsub esile veel suuremal määral kui seni talurahva põhihulkade vaesenemise, nende ostujõu langemise ning veeretab seega uusi raskusi põllumajanduse kriisi likvideerimise teele.

Seesugune on Pätsi valitsuse agraarprogrammi sisu võlgadega talude „päästmise“ alal. On selge, et see programm teenib peamiselt monopoolse suurkapitali huvidis, andes samal ajal mõningaid soodustusi mõisnikkudele ja hallparunitele ning jõukale talurahvale, et neid fashistliku diktatuuri tugesid maal toetada ning nende kaudu ja nende abil ka kesk- ja väiketalurahva hulka oma tagavaraväeks muuta.

(Järgneb.)

N. Karotamm

Kas ajalugu kordub ehk „isesotsid“ 1934. a. väljaandes

Kordub. See tähendab, muidugi, mitte täpselt, mitte igakord ning igalpool. Sest muutub ju ühiskonna arenedes olukord, muutuvad tingimused, muutuvad inimesedki. Kuid on siiski silmapilke ja nähteid ühiskonna arenemise eriaegadel, mis üksteist peajoonetes meele tuletavad, mis üldjoontes lubavad nende võrdluses teatud roobasjooni tõmmata. Selle aluseks on see, et ühesugused põhjused annavad ühesuguseid tagajärgi.

Kas ei tuleta eesti praeguste „vasemsotside“ (Nigol Andresen ja kompanii) tegevus meelde kurikuulsaid „isesotse“, kes umbes tosina aastate eest tegutsesid? Kas ei tuleta praeguste „vasemsotside“ tekkimise tingimused teatud määral meelde „isesotside“ sünniaegu?! Arvan, et jah. Isesotsid olid tosina aastate eest eesti sotsiaaldemokraatia vasem, kõige petlikumaid ja äraandlikumaid manöövreid ning „rrevolutsioonilisi“ sõnakõlke tegev tiib. Selle tiiva ülesanne oli revolutsioonilise liikumise tõusu olukorras sotsiaaldemokraatia (õieti — kodanluse) mõju alt äraminevaid töölisklassi tagasi hoida Eestimaa Kommunistliku Partei mõju ja juhtimise alla minemast. Isesotsid püüdsid endid kujutada sotsiaaldemokraatia ja kommunistide „vahepealse“ organisatsioonina, kes neist mõlemaist „kõrgemal seisab“. Tegelikult aga ei olnud isesotside partei midagi muud kui sotsiaaldemokraatia pahem tiib, kelle

ajalooliseks ülesandeks oli — kodanluse huvides takistada eesti töölisklassi ja kehvatalurahva hulki minemast proletarse revolutsiooni teele.

Nigol Andreseni ja kompanii „Marksistlik tööraha“ partei (selleks tahab ta nähtavasti saada) peab täitma praeguses olukorras sama ülesannet, mida täitsid isesotsid tosina aastate eest, — ta peab ikka rohkem ja rohkem *pahemalepoole nihkuvaid sotsfashismi mõju alt vabanevaid töölisklassi pealtnäha „pahempoolse“ sõnamulina ja lööklausete abil sotsfashismi (ja seega kodanluse) küttes kinni hoidma, neid takistama EKP mõju ja juhtimise alla (s.o. proletarse revolutsiooni teele) minemast.*

Mis sai isesotsidest? Tuusad (Piiskarid, Freibergid, Gustavsonid j.t.) läksid tagasi sinna haisevasse sotslikku mädasohu, kust nad pärit olid. Tõeliselt pahempoolsed töölised aga läksid üle EKP poole. Niisugune oli sündmuste areng ja teisiti ta ei saanudki olla. Kas kommunismi poolt või vastu, kas sotsismi (ja kodanluse) poolt või vastu — nii oli küsimus. Ja „kahe tooli vahel“ istuda püüdev isesotside partei hävines. Täpsemalt, EKP purustas ta klassivõitluse arengu raudses käigus.

Mis saab Nigol Andreseni „vasemsotsidest“? Eesti ja rahvusvahelise tööliikumise kogemuste najal pole seda kuigi raske peajoonetes ette näha: *tuusad lähedavad lõppude-lõpuks tagasi Rei-Asti-Piis-*

*kari-Joonase-Johanson*i mustkollasesse sotsiaalfaschistlikku laagrisse, kuna tõeliselt pahempoolsed, revolutsioonilised töölised (nii palju või vähe kui neid ka ei ole praegu „vasemsotside“ mõju all) tulevad EKP, proletaarsete revolutsiooni lipu alla, asuvad tõelisele võitlusele Nõukogude Eesti eest.

„Iseseisvate“ sotsialistide (isesotside) manöövrid ja juudasetöö ei suutnud takistada 1. detsembri sõjariistus ülestõusu tulekut. Andreseni „pahempoolsete“ sotsiaalfaschistide manöövrid ei suuda ka praegu takistada seda, et eesti proletariaat varem ehk hiljem hävitab kapitalistliku korra Eestis sõjariistus jõul.

Nii see oli ja saab olema üldjoontes, kuigi sündmuste konkreetsemas käigus siin vägagi palju erinevusi on ning saab olema.

Käesoleva aasta veebruaris kirjutasime meie vt. „Klassivõitlus“ nr. 2 (161) eesti sotsiaalfaschistide 8. kongressi puhul, et eesti sotsiaalfaschism (sotsiaaldemokraatia) läbi elab ideoloogilist ja organisatsioonilist kriisi, veel enam — lagunemist. Oletasime võimalust, et „vasemsotsid“ (Andresen j.t.) lähevad uue partei asutamisele peale kokkupõrget parempoolsete sotsfaschistidega Tartu kongressil, kuigi sel silmapilgul selle võimaluse teostamine näis väheusutavana, — klassivastuolud ei olnud veel niivõrd teravnend, töölise sotsfaschistide juurest äraminek ja pahemalepoole nihkumine veel niivõrd hoogne, et sotsiaaldemokraatia oma mõju alalhoidmiseks oleks sunnitud olnud uut parteid asutama. Pätsi avaliku faschistliku diktatuuri maksmapanek ja see, et eesti sotsiaaldemokraatia seda faschistlikku diktatuuri ihust ja hingest toetab (kui... demokraatiat!!) — see suurendas ja süvendas töörahvahulkade rahulolematust, pahemalepoole nihkumist, sotsfaschistide mõju alt lahkumist ja EKP poole tulekut (mõistagi, et EKP tegevus kõiges selles sotsfaschistide mõju langemises töörahva hulkades mitte väikest osa ei mänginud ega mängi). Selles olukorras olid „vasemsotsid“ sunnitud (Pätsi-Rei huvides!) agaramalt tegutsema.

Mai keskel N. Andresen astus eesti sotsiaaldemokraatlikust parteist välja. Ja kohe peale seda, 18. mail, otsustas ka s.-d. partei keskkomitee N. Andreseni parteist välja heita „erakonna distsipliini õõnestava ja parteid teotava tegevuse pärast“. Hiljem astusid Andresen, Jõeäär, Unt s.-d. riigikogu rühmast välja ning asutasid seal n.n. „Marksistliku töörahva“ rühma. Ka Tallinna linnavolikogus lahkudi s.-d. rühmast.

Need on eesti „vasemsotside“ esimesed sammud „paremsotsidest“ organisatsiooniliseks lahkulöömiseks. Need on õieti Andreseni ja kompanii esimesed sammud uue „pahempoolse“ sotsfaschistliku partei asutamiseks.

Ega härra Andresen ise olegi nii innukas uut parteid asutama. Teda sunnib seda tegema rohkem asjade arenemise objektiivne, temast endast mitteolenev käik. Tõelise olukorra vassimine ja vastuolude hiiglasügavuse kinnimätsimine on see, kui „Rahva Sõna“ asja püüab kujutada nii, nagu oleks Andreseni ja kompanii tegevus kõik vaid nende isiklike omaduste, boheemilikkude kalduvuste tagajärg. Mitte isiklike iseloomuomadustes ei seisa siin asi (kuigi ka nende tähtsust eitada ei saa), vaid neis ühiskondlikes asjaoludes, milledest juba rääkisime. Andresen isiklikult saab uue partei loomistki võimalikult tagasi hoidma, ta saab püüdma võimalikult leplikumalt läbi saada „vanasotsidega“ — Reiga-Astiga ja teistega. Seda näitab peale Andreseni kogu mineviku ka see õiendus, mille ta hiljuti „Rahva Sõnale“ saatis ja milles ta räägib, et „Rahva Sõna“ süüdistused tema (s.o. Andreseni) kohta selles, et ta olla demokraatia vastu ning „otsekohe võitluse“ (s.o. väljastpoolt parlamenti) jne poolt — on alusetu. Tema polla seda kunagi rääkinud ega kirjutatud. Mis puutuvat aga sellesse, et II internatsionaal ja Komintern pidavat otsima koostöövõimalusi, siis polla selles ju midagi paha, sest seda pooldavat isegi Otto Bauer. Härra Nigol Andreseni endagi sõnade järgi tuleb välja, et tal „paremsotsidega“ mingisuguseid põhimõttelisi lahkuminekuid ei ole. Ka kõige hoolikamal vaatlusel ei näe meie Andreseni „mäejutlustes“ mingisuguseid „uusi tõdesid“, ei näe sellepärast, et neid ei ole. Andresen kilkab kulunud lööklauseid „revolutsioonilisest taktikast“, kuid ei lausu targu sõnagi, missugune see taktika siis tegelikult on või saab olema. Andreseni „revolutsioonilist taktikat“ (tingimata hanejalgades!) tunneb eesti töölisklass juba küllalt hästi — see on „pahempoolse“ sotsiaalfaschisti pealtnäha „revolutsiooniline“ lõualakutamine, mille varjul tegelikult sohielu elatakse Rei-Asti ja kompaniiga.

Andresen-Jõeääre ja Rei-Asti vahel ei ole põhimõttelisi lahkuminekuid. Nad kõik täidavad ühiselt seda ülesannet, et olla praegusel ajajärgul eesti kodanluse sotsiaalseks peatoeks. Ühed teevad seda avalikumalt, teised (Andresen ja Ko) veidi maskeeritumalt. Kuid miks räägib

„Rahva Sõna“, et N. Andresen juba kolm aastat olla „pidanud kõige vastutustundetumat, demagoogilisemat ja separatismi kasvatavamat võitlust sotsialistliku partei vastu“? Freiberg-Ast sõimavad Andreseni sellepärast, et ta ei suuda töölisi enam küllalt hästi sotsfachtide mõju all hoida, et kaudselt kaasa on aidanud rahulolematuse suurenemisele sotsiaaldemokraatlikus peres. „Rahva Sõna“ viha ei ole mitte sihitud niivõrd N. Andreseni kui tema kaaslaste vastu, ehk õigemini—nende pahempoolsete tööliste vastu, kes sotsfachtistidele selja keeravad. Asjata kurjustab „Rahva Sõna“ (ehk „Solgi Sõna“) kellegi J. Rebase peale, kes „vasemsotside“ ajakirjas („Sotsialistlik Võitlus“) olla kirjutanud sotsialistile lubamata asju (isegi diktatuurist jne). Asjata sellepärast, et tole J. Rebase kirjutused „Sotsialistlikus Võitluses“ ei küüni kaugemale austromarksisti „pahempoolitsemisest“, erindes N. Andreseni väimusunnitustest kohati vast ainult hoolikama marksistitseva maskeerimisega. Sõnakõlkumad ilma revolutsiooniliste tegude teradeta—see iseloomustab Andresenit-Rebast ja teist „vasemsotse“ või „pahempoolseid“ sotsfachtiste.

Iseloomulik „aja tähis“ on see, et „Rahva Sõna“ on sunnitud ütleva töölistele: „Ärgem tehkem ränka eksitust hinnangus. Ei ole ometi vähematki põhjust arvata, et N. Andresen ühes oma sõpradega kõige tagasihoidlikumalgi määral oleksid kommunistid, et neil sisuliselt midagi tegemist oleks kommunismiga“ (9. juunil k. a.). Ärge arvake, et Andresenid-Rebased on kommunistid, et neil kommunismi maikugi man on—räägib „Rahva Sõna“. See sotsliku sõlgitoru karjatus näitab seda, kui suuron pahemale poole nihkumine töölistehulkades, kui hoogsalt kasvab kommunistide, EKP mõju tööliste seas. See näitab seda, et pahemale poole nihkuvates töölistekihtides, kes veel kommunismini ei ole jõudnud, „vasemsotse“ Andresenit ja kompaniid osalt peetakse mingiks tõepoolset revolutsiooniliseks võitlejaterühmaks, või koguni kommunistideks. Ja siin peitub „vasemsotsismi“ kõigesuurem *hüdaoht* praegusel silmapilgul, — selles, et teatud töölistehulgad Andresenit tõiseks revolutsionääriks pidades ajutiseks tema õnge lähevad ja seega tõeliselt klassivõitluse teelt kõrvale juhitakse. N. Andreseni pidamine kommunistiks on *ränk eksisamm*. Selles on „Rahva Sõnal“ õigus. N. Andresen ei ole mingi kommunist, samuti ka teisedki „vasemsotside“ *tuusad*. Nad on nahksetest nahksemad sotsiaalfachtistid, kes töölisti

oma libeda keelega petavad, et neid Pätsi-Rei mõrda viia, või seal mõrras hoida. Et Andresen töölistklassi tõelise revolutsioonilise võitluse takistaja, lõhkuja, eitaja on, seda näitab peale kõige muu iseäranis selgesti tema ülalpidamine EKP *ühise väerinna ettepanekute* puhul, kus ta *ühes* Astide ja Freibergidega need ettepanekud *tagasi lükkas*. Oleks Nigol Andresen ja teised „pahempoolsed“ sotsid olnud tõelised tööliste huvide eest võitlejad, siis oleks nad kõhklemata jalamaid asunud töölistklassi ühise väerinna loomisele EKP poolt ülesseatud tingimuste alusel. Kuid nad ei teinud seda, sest nad on ju — sotsfachtistid, kuigi „pahempoolsed“. *Selle asemel, et töölistklassi ühist väerinda luua võitluseks fachtismi vastu, asub Nigol Andresen oma kambaga eesti töölistliikumise veel suuremale lõhkumisele* oma „Marksistliku töörahva“ rühma asutamisega. Lõhkuda, takistada tekkimast eesti töölistklassi ühist väerinda võitluseks Pätsi fachtistliku diktatuuri ja üldse kodanluse vastu ja seega eesti tööliste ning kogu eesti töörahva veel kindlamini needimine fachtistliku diktatuuri kättesse — see on N. Andreseni ja Ko „pahempooluse“ *tegelikk* sisu ja otstarve, hoolimata vast mõne nende härrade isiklistest „vagadest soovidest“.

Nigol Andresenil ja kompaniil on, muide, veel võimalusi töölistehulkade ees *tõeliselt ja tegelikult* näidata, kui võrd tõeliselt nad vaatavad proletariaadi vabastamise peale kurnajate ikkest, kui võrd tõsiselt nad vaatavad oma väljaantud vekslite lunastamise peale („revolutsiooniline taktika“, „diktatuur“ jne). *Eesti revolutsioonilised töölisted peavad nõudma N. Andresenilt ja Ko-lt selget vastust selle kohta (vastust sõnas ja kõigepealt teos), kas on nad fachtismi poolt või vastu, kas töölistklassi revolutsioonilise ühise väerinna poolt või vastu, kas sotsfachtismi poolt või vastu, kas Nõukogude Liidu poolt või vastu. Kas poolt või vastu, kas ei või ja. Eesti töölisted ei lase endid Andreseni ja Ko manöövritest eksiteele viia. Neil on isesotside aegsed kogemused veel küllalt selgelt mees. Nad tunnevad ka rahvusvahelise töölistliikumise kogemusi selles küsimuses (Brockway Inglismaal, Seidewitz Saksamaal j. t.).*

Sotsiaaldemokraatia lagunemine Eestis väljendab eesti kapitalismi vastuolude kiirenevat teravnemist. Ta väljendab klassivastuolude teravnemist, töörahvahulkade rahulolematuse kasvu, *revolutsioonilise liikumise tõusu*. Eesti sotsiaalfachtism teeb

suuri jõupingutusi selleks, et oma mõju all hoida osakestki seni ta järgi käinud töölisti. Ka fashistlik kodanlus teeb laialt ulatuslikku tööd selleks, et liikveleasunud väikekodanliste hulkade rahulolematust ja aktiivsust hoida kapitalismi raamides, kasutada seda oma huvides (igasugused isamaalised paraaditamised, parema põlve lubadused jne). Sotsfaschistide mõju lan gemist töörahva hulkades *peab* kodanlus püüdma asendada oma otsekohe mõju laiendamisega hulkades, eestkätt väikeko danlistes rahvakihtides, sest ilma niisuguse hulgalise aluseta kodanluse diktatuur kuigi kaua püsida ei saa. Eesti kodanlusel ja sotsfa schismil võib siin ajutisi edusamme olla. Kodanluse ja sotsfaschismi mõju lange mine hulkades ei toimu ühetasaselt, ega iseendast. Subjektiivsel teguril (EKP töö!) on siin esmajärguline tähtsus. Kuid arene mise väljavaated näitavad kindlasti seda, et lõppudelõpuks *voidab ja peab võitma Eestis kommunism*. Eesti kapitalismi vastu olude teravnemine saab teritama ka võitlust eesti kodanluse enda ridades. Prae gune näiline „üksmeel“ kodanluse ridades Pätsi diktatuuri hegemoonia all on vaid

vaikus enne tormi. See on „vaikus“ *teravnemate kokkupõrgete eel eesti kodan luse enda ridades*. Seegi asjaolu saab tööliste võitlust Eestis soodustama.

Sotsiaalfaschismi vastases võitluses eesti revolutsioonilistel töölistel on praegusel silmapilgul *peahoop vaja juhtida N. Andreseni ja Ko vastu*, kusjuures silmapil gukski ei tohi nõrgendada võitlust Rei-Asti-Piiskari-Freibergi-Gustavsoni-Johansonijoonase j. t. vastu (nn. parempoolne sotsfaschism ja „vahepealne“). Vastuoksa, seda võitlust peab veel enam *kõvendama*. Koos sellega peab paljastama kõige laialisemate töörahvahulkade ees *Pätsi fa schistliku diktatuurisõnu* ja tegusid, samuti ka „*vabadussõjalasi*“. Väga hädaohtlik enesepete oleks arvata, et vabsfaschism Eestis likvideeritud on (likvideeritud kas või hanejalgadeski). „Vabside“ poolt on võimalikud paljudki „üllatused“.

Ainult enamliku *ühise väerinna* taktika, relva enamliselt tarvitades, suudab EKP isoleerida tööliklassi ja muu töörahva hulkadest sotsiaalfaschismi ja igatsorti faschismi ning viia proletaarse revolutsiooni Eestis võidule.

1914—18. a. a. IMPERIALISTLIKU SÕJA 20-daks AASTAPÄEVAKS

Kõikide maade töörahvale!¹

Töölised, kogu linna ja maa töörahvas!

Noored ja naised!

Läheneb verise imperialistliku ilmasõja 20. aastapäev. Läheneb päev, mil imperialistlikud sõjaparteid kavatsevad alustada uut ja veel hirmsamat rahvaste tapatalgu.

Ärge unustage imperialistlikku sõda!
Ärge unustage 10,5 miljonit tapetuid, kelledest, kui neid üksteise kõrvale matta, saaks üle 100 ruutkilomeetrilise kalmistu.

Ärge unustage 25 miljonit haavatuid, invaliide, leski ja vaeslapsi, kes ühtekokku võtaksid oma alla maaala, mis on suurem kui Schweits, Holland ja Belgia kokku. Ärge unustage neid üle 1000 miljardi

kuldmarga, mis kulutati ainuüksi otsekoheste tapariistade peale. See on määratu suur summa, millega oleks võinud kauaks ajaks kindlustada inimväärse ülespidamise kõigile töötutele ja mitmeks aastaks vabastada igasugustest maksudest kogu linna ja maa töörahva.

Ärge unustage imperialistlikku rahu, Brest-Litovski, Versailles'i, St-Germaine, Trianoni rahulepinguid, milledega rahvas telt võeti ära sajadtuhanded ruutkilomeetrid maid, miljonid inimesed allutati võõramaisele ikkele ja miljardeid sõjamakse pandi peale võidetutele. Ärge unustage neid „rahulepinguid“, mis kohe peale sõda panid aluse nute sõdade ettevalmistusele.

Ärge unustage 16-ne aasta pikkust *pärast sõjaaegset ajajärku*, mil sotsiaalne

¹ Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa ja Poolamaa komparteiide keskkomiteede üleskutse imperialistliku ilmasõja 20. aastapäeva puhul. Ilmus juuli algul s. a. — Toim.

ja natsionaalne rõhumine, marurahvuslik ässitustöö, kurnajate omavoli ja kurnatud hulkade orjastamine on võtnud enneolemata ulatuse.

Ärge unustage *kriisiaastaid*, ääretut viletsust ja nälga, ärge unustage 30 miljonit töötatöölist ja neid miljoneid inimesi, kes pärast sõda end ise on tapnud.

Ärge unustage miljoneid, keda on rahuajal ära tapetud nurgatakk — kurnajate klassilise vägivallavalitsuse säilitamiseks, uue üleilmse tapatalgu alustamise võimaluste loomiseks.

Ärge unustage möödunud sõda ja võideldelge halastamata uue läheneva üleilmse imperialistliku sõja vastu!

Kümned sõjad kõigis ilmakaartes on ümber lükanud selle loosungi, mille abil sõjaõhutajad tahtsid mässajaid hulki tagasi hoida, on ümber lükanud võltsi loosungi: „Ei kunagi tule enam sõda!“ Tähtsamate imperialistlike maade ja neist sõltuvate riikide tormiline relvastumine üksteise võidu ja väevahendamise konverentsi nurjumine paljastavad ka teise sõjakasude ahnitsejate loosungi: „Pärast sõda peab tulema desarmeerimine“.

Kapitalistlikkudel maadel on praegu *just nüsamuti nagu 1914. aastal* juhtivatel kohtadel parteid, kes tahavad sõda. *Faschismi* abil tahavad nad maha suruda neid jõude, kes üles tõusevad imperialistliku sõja vastu. Rahvuslik tagakiusamine, intriigid, kindralstaapide palavlik-kiire tegevus muudavad imperialistlike maade vahelise üldise majandusliku sõja uueks imperialistlikuks sõjaks.

Tööliklassi orjastamine, kõikide ta vabaduste hävitamine faschistlikkudel maadel, proletariaadi õiguste järjesti suurenev kärpimine erakorraliste seadustega kodanlik-demokraatlikkudel maadel, sõjavaenu õhutamine juba rahuajal, — see kõik peab ette valmistama tulevaste väerindade seljatagust.

Kõige uuem sõjatehnika, sõjalennukid, kahurid, mis lasevad sadade kilomeetrite kaugusele, hoitakse tegevusvalmis, et nende abil *ära kaotada piirjoont väeliinide ja seljataguste vahel*. Pankurid, vabrikandid, mõisnikud, nende poliitikamehed ja kindralstaabi ohvitserid püüavad juba praegu *ära kaotada piirjoont sõja ja rahu vahel*, et ühel ilusal päeval panna töörahvast alanud uue imperialistliku ilmasõja fakti ette.

Igas ilmakaares vilguvad imperialistliku sõja tulekeeled. Tokiost Berliini ja Berliinist Tokiosse ulatavad üksteisele kätt jaa-

pani faschistlikud sõjaväelised ringkonnad ja saksa hitlerfaschistid.

Inglise tagurused on üheks küljeks selles sõjaõhutajate kolmnurgas, mis ette valmistab imperialistlikku sõda proletaarse riigi — NSV Liidu vastu. Jaapani imperialistid on sõjalise tapatalgu muutnud igapäiseks nähtuseks Kauge-Idas, Mandshuurias, Sise-Mongoolias, kus nad pommitavad rahulikke külasid ja tapavad kaitseta naisi ja lapsi. Imperialistlikud suurriigid toetavad raha ja relvadega hiina rahva timukaid võitluses hiina tööliste ja talupoegade revolutsioonilis-demokraatliku nõukogude vabariigi vastu. Ameerika Ühendriigid ning Jaapan valmistavad endid kiiresti ette selleks, et jõuga otsustada küsimust: kes jääb valitsema Vaikse okeani üle. Lõuna-Ameerikas peavad inglise ja Põhja-Ameerika imperialism sõdu oma palgasulaste abil. Inglise imperialism relvastub võitluseks Ameerika vastu. Hitleri Saksamaa on üks suur sõjalaager, kust iga päev võib oodata kallaletungi. Prantsuse imperialismi sõjaparteid relvastuvad sõjaks Saksamaa vastu. Silmanähtavalt läheneb uus imperialistlik ilmasõda.

Ainult üks maa võitleb vankumataalt rahu eest.

Ainult üks riik on oma ülesandeks teinud sõja kaotamise. See on riik, kelle juhtiv enamlik partei Leniniga eesotsas muutis vennatapva imperialistliku sõja ainsaks õiglaseks sõjaks, — rõhutute sõjaks rõhujate vastu; see on riik, kelle juhtmõtteks ei ole mitte kapitalistlik kasu, vaid töörahvahulkade heaolu; see on riik, kes ehitab sotsialismi, kes on kõigi maade töörahva isamaa. See riik on *Nõukogude Liit*.

Selle riigi piiride vastu juhivad imperialistid oma relvad. Tema poole on pööratud täitmata tahne kapitali kiskjapilgud. Tema vabadele rahvastele kallaletungiks relvastuvad need, kes kõige rohkem peavad kartma oma võimu kukutamist, võimu, millega käib kaasas töörahvahulkade rõhumine ja kurnamine.

Kõigist provokatsioonidest hoolimata teostab NSV Liit vankumatakindlalt oma rahupoliitikat, proletaarse internatsionaalsi poliitikat.

Kõigi maade töölisel, noortöölisel, naisel!

Teie olete see jõud, kes suudab ära hoida inimsoo tõukamist uude rahvaste tapatalgusse. Selleks, et kapitalismi kukutamiseks imperialistlikule sõjale lõppu teha, puudub ainult *tööliklassi ühtsus*. Ainult tööliste ühine klassivõitlus liidus

linna ja maa töörahvaga võib tühistada kõik rahanduskapitalistide, sõjaõhutajate, sahkerdajate, diplomaatide, parlamenditegelaste ja kindralite plaanid.

Sellele ühisele klassivõitlusele kapitalismi vastu, tema tagurikkuse vastu, tema faschistliku valitsemise vastu kutsume meie üles kõiki töölisi, kogu töörahvast, mehi ja naisi, vanu ja noori imperialistlikkudel ja ärarippuvatel maadel ning asumaadel. Meie pöörame teie poole vahettegemata teie nahavärvi, teie rahvusliku kuuluvuse vahel, meie kutsume teid kõiki üles vahettegemata teie parteilise või ametiühingulise kuuluvuse vahel, vaatamata selle peale, kas olete organiseeritud või organiseerimata.

Eriti pöörame meie sotsiaaldemokraatlike tööliste, reformistlike ametiühingute liikmete poole, samuti ka kõikide nende tööliste poole, kes sotsiaaldemokraatialle lähedal seisavad.

Kogu töörahva solidaarsuse tähe all — võitlusele uue rahvaste tapatalgu vastu, kõikide rõhutute ühiste huvide tähe all — võitlusele kõikide rõhujate vastu, proletarise internatsionalismi tähe all — võitlusele ühe rahva hullupöörase teise kallale õhutamise vastu, võidelda kõik ühes meiega, kommunistidega ja teiste revolutsiooniliste organisatsioonide liikmetega uue ilmasõja ettevalmistamise vastu.

Meie pöörame kõikide sotsiaaldemokraatlike parteide poole ettepanekuga: Hoolimata sellest, et teie imperialistliku ilmasõja algul üle läksite oma sõdiva kodanluse poole, hoolimata sellest, et teie nõus olite imperialistlike rahulepingutega ja hääletasite uute sõjakulude poolt, hoolimata sellest, et teie selle taktikaga lõhestasite liikumise, paneme meie ette: *Organiseerige ja viige üheskoos meiega*

läbi ilmasõja alguse 20. aastapäeval, 1. augustil, meelevaldused järgmiste juhtsõnade all:

Mitte ühtegi inimest ja mitte ühtegi kopikat sõja jaoks. Relvastuseks määratud summad kulutada linna ja maa töörahva kindlustamiseks tööpuuduse, haiguse, invaliidisuse, vanaduse vastu ning ta maksukoorma kergendamiseks!

Mitte ühtegi rongi ega aurikut ei tohi lasta viia sõjamoona Jaapanile ja faschistlikule Saksamaale!

Kaitseme Nõukogude Liitu, tema sotsialistlikku ehitustööd imperialistide kontrrevolutsioonilise sõja eest!

Kaitseme hiina revolutsioonilis-demokraatlikku nõukogude vabariiki kontrrevolutsiooni kallaletungide eest!

Kaitseme Hiinat imperialistlike riikide vahel ärajagamise eest!

Kaitseme asumaade rahvaid imperialistide rõõvkäikude eest!

Töölisel ja ametnikul, töötaval talurahvas, käsitöölisel ja väikekaupmehel, noorsugu ja naised!

Meie kutsume teid üles ühisele vennalikule võitlusele uue imperialistliku ilmasõja sütitajate vastu. Võidelda ühes meiega kapitalismi vastu, kes on sõdade allikaks. Võidelda kodanluse kukutamise eest, sotsialismi eest!

Maha imperialistlik sõda!

Maha faschism!

Elagu proletaarne internatsionalism!

Elagu kõikide tööliste ja kogu töörahva ühine võitlus kapitalismi kukutamiseks!

Elagu üleilmne revolutsioon!

Prantsusmaa kompartei KK.
Inglismaa kompartei KK.
Saksamaa kompartei KK.
Poolamaa kompartei KK.

N. Timson

1914—1918. a. a. imperialistliku sõja 20-daks aastapäevaks

1. Imperialism — sotsialistliku revolutsiooni eelõhtu

Leninlik õpetus imperialismi kui kapitalismi viimase arenemisastme üle on ümberlukkamatult tõendatud kogu kapitalismi arenemise ajalooa tema imperialistlikul arenemisastmel. Imperialism on XIX sa-

jandi lõpust ja XX sajandi algusest peale kapitalismi eriline ajalooline arenemisjärk. See iseäraldus on kolmesugune: imperialism on 1) monopolistlik kapitalism; 2) parasitlik või mädanev kapitalism; 3) surev kapitalism. Imperialismi põhiolu seisab monopolil võimuvalitsuses. Monopolism on imperialismi majanduslik põhijoon, mis

väljendub viies punktis: 1) kartellid, sündikaadid ja trustid; valmistuse koondumine sünnitab kapitalistide monopolistlikke liituseid; 2) suurte pankade monopoolne seisukord: 2—3 suurt pankat annavad tooni kogu Prantsusmaa, Ameerika, Saksamaa ja Inglismaa majanduselule. 3) Tooraine allikate oma kätte haaramine trustide ja rahandus-oligarhia poolt. (Tööstuskapital ja pangakapital liituseid, moodustades monopolistliku rahanduskapitali). 4. Maailma majanduslik ärajagamine rahvusvaheliste monopolide poolt, kapitali väljavedu, kui eriline iseloomulik nähtus, erinevalt kaupade väljaveost tööstuskapitalismi ajal. 5) Maailma ärajaotamine territoriaalselt suurte imperialistlike riikide vahel on lõpetatud. Imperialism, kui kapitalismi kõrgem arenemiseaste kujunes välja XIX sajandi lõpul ja XX sajandi algul. Hispaania-Ameerika sõda 1898. a. a., Inglise-Buuri sõda 1900—1902. a. a., Vene-Jaapani sõda 1904.—1905. a. a. tähistavad imperialismi tekkimist ja väljakujunemist. Imperialism, olles kapitalismi monopolistlikuks arenemisastmeks, ei kaota ära võitlust, vaid teeb selle veel teravamaks. „Monopolid, vabast võitlusest välja kasvades, ei kõrvalda teda, vaid nad on olemas tema üle ja tema kõrval, sünnitades sellega rea eriti teravaid ja suuri vastuolusid, hõõrumisi ja konflikte“ (Lenin). Kapitalistliku süsteemi kõigi põhimiste vastuolude järsk teravnemine, — proletariaadi ja kodanluse vaheliste klassivastuolude enneolematu teravnemine, vastuolude teravnemine asumaade rõhutud rahvaste ja rõhujate imperialistlike riikide vahel, vastuolude teravnemine „esirinnaliste“ imperialistlike tööstusmaade eneste vahel. Kõik see viib paratamatult kapitalistliku süsteemi hukkumisele proletariaadi üleilmse revolutsiooni hoopide all.

Lenin avastas ja põhjendas kapitalismi ebatasase majandusliku ja poliitilise arenemise seaduse. „Majandusliku ja poliitilise arenemise ebatasasus on kapitalismi ilmingimatu seadus“ (Lenin).

Imperialismi ajajärgul aga see ebatasasus suureneb ja teravneb, ta muutub sellel ajajärgul kapitalismi arenemist äramääravaks jooneks. Sellest seadusest välja minnes põhjendas Lenin sotsialismi võidu võimalust ühel, üksikult võetud maal.

Lenini poolt avastatud kapitalismi ebatasase arenemise seadust arendas edasi sm. Stalin leppimatus võitluses kahel väerinnal, eriti võitluses trotskismi kodanlise teooria vastu, et Nõukogude Liidus sotsialismi ehitamine võimata on.

Ebatasase arenemise seadus imperialismi ajajärgul tähendab ühede maade hüppelist arenemist teiste suhtes, ilmaturul ühede riikide kiiret väljatõrjumist teiste riikide poolt, juba ärajaotatud maailma perioodilised ümberjaotused sõjariistust jõul, konfliktide süvenemine ja teravnemine imperialismi leeris, üleilmse kapitalismi väerinna nõrgenemine, selle väerinna lõhkumise võimalus üksikute maade proletarlaste poolt, sotsialismi võidu võimalus üksikutele maadele“ (Stalin, — Kõne Kommunistliku Internatsionaali täidesaatekomitee VII pleenumil). Imperialism arendab kapitalismi valmistusjõude kuni sotsialistlikuks revolutsiooniks kõigi ainelistele eeldustele teostamise astmeni. „Kapitalism muutus progressiivsest reaktsiooniliseks, ta arendas valmistusjõude niivõrd, et inimkonnale tuleb kas üle minna sotsialismile, või aastaid ja aastakümneid üle elada „suurriikide“ relvastatud võitlust kapitalismi kunstliku alleshooldmise eest, asumaade, eesõiguste ja igatliiki rahvusliku rõhumise abil.“ (Lenin).

Imperialistlikud sõjad demonstreerivad seda tõsiasja, et imperialistlike riikide piiratud rüümad on muutunud takistuseks ühiskonna valmistusjõudude edaspidise arendamise teel, et ühiskonna edaspidine arenemine on võimalik ainult majanduse organiseerimise alusel rahvusvahelises ulatuses. Kuid imperialismi ja üldse kapitalismi ajal pole võimalik luua internatsionaalset majandusplaani, sellepärast, et „kapitalismi ebatasase arenemise seadus, mis imperialismi ajajärgul teravneb, teeb võimatuks imperialistlike suurriikide kestvad kindlad ühendused, seepärast, et rida imperialistlike sõdasid, milledest ilma sõjad välja kasvavad, millede läbi kapitali keskenduse seadus oma üleilmse piirini — üleilmse ühise trustini püüab minna, käivad kaasas niisugused hävitused, mis paneb tööliklassi ja miljonite asumaade proletarlaste ning talupoegade õlgadele niisugused raskused, et kapitalism peab proletarise revolutsiooni hoopide all paratamatult palju varemalt hukkuma.“ (Kõnede programm).

Imperialism on sotsialistliku revolutsiooni eelõhtu.

Sel viisil organiseeritakse rahanduskapitali jõudude vastu kaks peamist revolutsioonilist jõudu, — üheltpoolt kapitalistlike riikide töölised ja teiselt poolt välismaa kapitali ikkega mahasurutud asumaade rahvahulgad, kes sammuvad rahvusvahelise revolutsioonilise proletarise liikumise juhtivuse ja hegemoonia all. Proletariaat ei ole võitluses proletarise revolutsiooni eest

ühiskonnas mitte isoleeritud klass. Tema vastu ei seisa „lausa reaktsoonilised hulgad“ (nagu seda Trotski räägib), temal (proletariaadil) on vaja oma poole võita proletaarsete revolutsiooni tagavaraväge — töötavaid talurahvahulki. „Küsimus nende hulkade võitmisest proletaarsete revolutsiooni poole on proletaarsete revolutsiooni kõige tähtsam küsimus. Keda toetab võitluses võimu eest linna ja küla töörahvas, kodanlust või proletariaati, kelle tagavaraväeks ta saab olema, — kas kodanluse tagavaraväeks või proletariaadi tagavaraväeks, sellest on leib revolutsiooni saatus ja proletariaadi diktatuuri tugevus.“ (Stalin.)

Imperialismi ajajärgul teravneb võitlus maailma ärajaotamise pärast imperialistlike riikide vahel. Maakera territoriaalne ärajaotamine lõpetati XX sajandi alguks.

Kapitalistlikus korras pole maailma jagamiseks ühtegi teist viisi peale reaalse jõu, aga üksikute imperialistlike riikide jõud muutub kapitalismi ebatasase arenemise tõttu. Siit imperialistlike sõdade kui ainukese vahendi paratamatus rikutud „tasakaalu“ jaluleseadmiseks, kusjuures neile sõdadele „oma ulatuse ja oma tehnika hävitavuse poolest maailma ajaloo võrdseid ei ole“. Nii siis sünnib militarismi ja marinismi määratusuur kasv, milline kasv imperialismi ajajärgul paratamata on, sest et sõjad põhjenevad kapitalismi põhiolus eneses, nad lõpevad alles siis, kui lõpeb kapitalismi olemasolu. Eriti hoogsat militarismi kasvu näeme meie kapitalismi parastsõjaaegse üldkriisi ajajärgul, mis seletatav on peaaesjalikult pärast sõda olemasoleva põhimise vastuoluga, — vastuoluga imperialismi süsteemi vahel (kapitalistlikud maad) ja sotsialismi süsteemi vahel (NSV Liit), kui ka vastuolude äärmise teravnemisega imperialistlike maade eneste vahel.

Leninile kuulub imperialismi teooria loomise teene. Tema võttis esimesena imperialismi, kui kapitalismi uue ja sealjuures viimase astme marksistliku analüüsi alla, seades üles küsimust imperialistliku ahela nõrga lüli katkemise kohta ja sotsialismi võidu võimaluse kohta ühel eraldivõetud maal. Peale Leninit arendas imperialismi leninlikku teooriat edasi sm. Stalin, kes võitluses Buharini „organiseeritud kapitalismi“ sotsiaaldemokraatliku teooria vastu ja kapitalismi mädanemise protsessist labase ning skolastilise arusaamise — kapitalismi stagnatsiooni (valmistusjõudude arengu seisumajäämise) teooria, selle kontrrevolutsioonilise trotskismi „teoreetilise“ seisukoha vastu tõstis leninliku imperialismi teooria uuele kõrgemale astmele.

II Internatsionaali juhid Kautsky'd ja Hilferdingid jutlustasid imperialismi kodanlist, sotsiaalfaschistlikku teooriat.

Lenin kirjutas Kautsky „ultraimperialismi“ teooriat, et need „Kautsky jutud ultraimperialismi üle ergutavad muuseas seda sügavalt ekslikku ja imperialismi jutlustajate veskile vett valavat mõtet, nagu nõrgendaks rahanduskapitali võimuvalitsus ebaühtlust ja vastuolusid üleilmlikus majanduses, kuna ta neid tegelikult aga suurendab“. Lenin näitas ära, et ultraimperialismi teooria marksismist otsustavalt lahkumise läheb.

Midagi ühist pole marksismiga ka saksa pahempoolsete radikaalide — Luxemburgi ja teiste imperialismi teoorial, kes arendasid kapitalismi automaatse, ilma proletariaadi revolutsioonilise võitluseta kokkuvõtmise teooriat. Lenin aga näitas, et imperialism on „oma iga äraelav, kuid mitte oma iga äraelanud kapitalism, surev, kuid mitte surnud ja et „absoluutselt väljapääsematuid seisukordi olemas pole; tõendada absoluutselt väljapääsematust oleks tühipaljas pedantsus või mäng mõistete ja sõnakõiksudega. Tõelikuks tõenduseks selles ja sellesarnastes küsimustes võib olla ainult praktika. Kodanline kord kogu maailmas elab üle suurimat revolutsioonilist kriisi. Nüüd on vaja revolutsiooniliste parteide praktikas tõendada, et neil on küllalt teadlikkust, organiseeritavust, sidemeid kurnatavate hulkadega, otsustavust ja oskust, et seda kriisi edukaks, võidukaks revolutsiooniks ära kasutada“. (Lenin.)

2. Imperialistliku sõja tekkimine

Imperialistlik ilmasõda, mis algas 1914. a., avas imperialistlike ilmasõdade ajajärgu, ühtlasi kapitalismi üldkriisi ajajärgule alust pannes, klassivõitlust kuni kodusõjaks ja proletaarsete revolutsiooniks muutumiseni teravaks ajades. „Sõda pole mitte juhuslikkus, mitte „pätt“, nagu arvavad kristlikud papid, kes isamaaarmastust kuulutavad... vaid on kapitalismi paratamatu arenemiseaste, samavõrra seaduslik kapitalistliku elu kuju, kui rahugi“ (Lenin, XIII köide, lk. 16). Rahvusvaheliste konfliktide rahuliku lahendamise püüe on suuremalt osalt ainult selle või teise imperialistliku riigi maadehaaramise poliitika katteks. XVIII sajandi lõpp ja XIX sajandi esimene pool on iseloomustatavad „rahvusliste“ sõdadega, mis soodustasid kodanlike riikide ühinemist — Saksamaa, Itaalia. Kuid läinud sajandi 80-date aastatest alates jõuab kätte otsustav muudatus kõikide kapitalistlike riikide välispoliitika aja-

loos. Imperialistlikkude riikide välispoliitika allub rahanduskapitali huvidele.

Viimaste aastakümnete rahvusvaheliste diplomaatlikkude vahekorjade ajalugu võib jagada kolme ajajärku: 1) Berliini kongressist 1878. a. kuni 1898. a., mida iseloomustavad konfliktid Inglismaa ja Prantsusmaa, Inglismaa ja Venemaa vahel. Kokkupõrked sündisid võitluse alusel koloniaalmaade pärast. Võitlus käis Afrika ja Aasia ärajaotamise pärast. Saksamaa tormiline majanduslik tõus alles algas, ta polnud veel saanud Inglismaa põhimiseks võistlejaks, kes (Inglismaa) oma peavastaseks luges Prantsusmaad. 80-date aastate alguks muutub Prantsusmaa üheks tähtsamaks sõjaliseks ja koloniaalseks riigiks. 1881. a. ta heidab oma alla Tunisi, 1885—1886. a. — Indo-Hiina, siis tungib ta Kesk-Afrikasse ja lõpuks 1894. a. haarab ta oma kätte Madagaskari saare. Kõik need võidud halvendasid vahekordi Prantsusmaa ja Inglismaa vahel, kes samuti püüdis oma mõjupiirkonda laiendada Afrikas. Kõigi Suez kanal aktiivsete ülesostmise teel sai Inglismaa Suez omanikuks, aga 90-dateks aastateks olid juba Egiptus ja Sudan tema piiramata võimuses. Prantsusmaa ja Inglismaa vahel käis võitlus Sudani pärast, maade pärast kuni Nigeri jõeni. Dahomead oma kätte haarates püüdsid prantslased oma koloniaalriiki kindlustada ja Senegali kaudu teda Atlandi okeani rannikule välja viia.

Vahekorjade teravnemine Prantsusmaa ja Inglismaa vahel jõudis äärmuseni 1898. a. kokkupõrke puhul Faschodi maakohas Niiluse ülemjooksul läänest idapoole liikuva prantsuse väeosa ja põhjast lõunapoole mineva inglise väeosa vahel. Tekkis terav diplomaatlik konflikt, mis ähvardas sõjaks muutuda.

Samuti olid Inglismaal vaenulikud vahekorrad ka Venemaaga. Enne Venemaa lüüasaamist Vene-Jaapani sõjas, liikus vene sõjalis-feodaalne imperialism edasi Kesk-Aasiasse, haarates oma mõju alla Turkestani, Hiva, Buhaara jne. Kõik see tekitas hädaohtu Inglismaa valitsemisele Indias. Samuti tegid Inglismaad rahutuks Venemaa plaanid Konstantinopoli suhtes. Paralleelselt nende vastuoludega teravnnes võitlus Venemaa ja Austria vahel majandusliku ning poliitilise mõju pärast Balkanil. Türgimaad 1878. aastal ära tükeldades ei saanud Venemaa kõiki San-Stefano rahu tulemusi kasutada, sest et Euroopa suurriikide kongressil Berliinis 1878. aastal ta sunnitud oli oma võistlejate, Austria ja Inglismaa, pealerõhumisel terve rea

järelandmisi tegema. Venemaa sai ainult Batumi, Ardahani ja Karski, jättes Türgile Makedoonia ja Saloniki ning Austria-Ungarile Bosnia ja Herzegovina.

Selle võitluse tagajärjel kujunesid imperialistlikkude riikide koalitsioonid Euroopas.

7. oktoobril 1879. aastal sõlmiti Austria-Saksa liit, mille põhjal mõlemad kokkuleppivad pooled sõja korral Venemaaga olid kohustatud üksteise abistamiseks välja astuma. Itaalia, kes rahul polnud Tunisi haaramisega Prantsusmaa poolt, ühines 20. mail 1882. a. Austria-Saksa liiduga, lootes nende abil oma imperialistlikke soove rahuldada.

Nii siis Türgimaa jagamise, Balkani haaramise ja Afrika (Tunisi) allutamise ning riisumise küsimus põhjustas kolmikliidu moodustamise, mis suunatud nii Prantsusmaa kui ka Venemaa vastu.

1891. aastal sõlmiti prantsuse-vene liit, mille tähtsamateks eeldusteks olid järgmised tegurid: 1) vaen Prantsusmaa ja Saksamaa vahel (revanschi idee Prantsusmaal pärast Prantsuse-Preisi sõda 1870—1871. a.), 2) imperialistlikud vastuolud Prantsusmaa ja Inglismaa vahel, 3) kokkupõrked Balkanil Venemaa ja Austria vahel, kusjuures viimase seljataga seisis Saksamaa, 4) konfliktid Venemaa ja Inglismaa vahel. Peale selle oli Venemaa Prantsuse rahanduskapitalile laialdaseks kapitalide mahutamise piirkonnaks, teisestküljest sai vene tööstus sealt kapitale; prantsuse-vene kapitalistide vastastikused huvid olid põhjuseks ka lähenemisele nende riikide valitsuste vahel.

Teine ajajärk XIX sajandi lõpust alates kuni 1908. aastani oli rahvusvaheliste vahekorjade ajaloos iseloomustav riikide füüsiliku übergroupeerumise poolest. XIX sajandi lõpust algas inglise-saksa võitlus, mis ilmasõja ettevalmistamises juhtivat osa etendas. XIX sajandi lõpust peale toimub saksa tööstuse ja kaubanduse maruline kasv, mis hakkas tõsiselt ähvardama Inglismaa monopoolset olukorda ilmaturul ja iseäranis ta „mõjupiirkondi asu- ja poolasumaadel, kuhu välja veeti kapitali, kaupu ja kust saadi toorainet, olavaid töökäsi jne. Mõjupiirkondade omandamise probleem seadis eriti teravalt päevakorda maailma ärajaotamise küsimuse.

1899. a. oli Inglismaa asumaade suurus 9,3 mln. ruutmiili ühes 309 mln. elanikuga, Prantsusmaal 3,7 mln. ruutmiili 14,7 mln. elanikuga. (Lentin, „Imperialism kui kapitalismi kõrgem arenemisaste“. Tabel.)

Saksamaa hakkas ühes oma tööstuse ja kaubanduse hiiglasuure kasvuga püüdma uute müügiturgude, tooraine allikate ja üldse uute territooriumite omandamise poole (näit. Bagdadi raudtee ehitamise projekt — Berliin — Konstantinopol — Bagdad, kuni Persia lahe kallasteni, mis kujutas hädaohtu Briti kuningriigi toetuspunktidele — Indiale, Egüptusele). Saksamaa püüdis kindlustada end Kauge-Idas, Väike-Aasias ja Afrikas. Võistlusilmaturul Inglismaa ja Saksamaa vahel muutus 90-date aastate lõpuks ikka ägedamaks ja suuremaks. Relvastuse kasv mõlemal maal tunnistas nende kahe kapitalistliku suurriigi püüet lahendada põhimisi vastuolusid otsekohese jõukatsumisega sõjaväljal. Sellest ajast alates otsivad mõlemad riigid eelseisvaks relvastatud võitluseks võimsaid liitlasi.

1904. aastal sõlmiti inglise-prantsuse kokkulepe, kusjuures Inglismaal tuli Prantsusmaale tõsisemid järelandmisi teha. Selle lepingu põhjal sai Prantsusmaa õiguse vahele segada Marokko sisemistesse asjadesse, sai õiguse seal mitmesuguste uuenduste tegemiseks. Peale selle läks Prantsusmaa kätte suur ja temale kasulik territoorium Senegalias ja Nigerias (Lääne-Afrika). Selle asemele sai Inglismaa täieliku tegevusevabaduse Egüptuses, olgugi, et ta juba varemgi siin täielikuks peremeheks oli. Vene-Jaapani sõda nõrgendas Venemaad ja muutis teda sellega Inglismaa tõsisest vastasest võimalikuks liitlaseks võitluseks Saksamaa vastu. Venemaa oli ka huvitatud kokkuleppest Inglismaaga, seepärast, et ta kaotust Kauges Idas püüdis tasa teha Lähedas Idas ja Balkanil, kus ta kokku puutus Saksamaa-Austria liitlastega. Kokkuleppel Venemaaga (1907. aastal) teostati Persia tükeldamine, — põhjapoolne Persia läks vene mõjupiirkonda. Inglismaale jäi halvem lõunapoolne osa.

Nii kujunes „Kokkuleppe“ (Entente) suurriikide gruppeerumine (Venemaa-Inglismaa-Prantsusmaa) suurriikide „Liidu“ (Saksamaa-Itaalia-Austria) vastu. Saksamaa sal väga hästi aru, et Entente teravots on tema vastu juhitud, ta tegi korduvalt katseid Venemaad oma poole tõmmata selleks, et oma põhimist vaenlast, Inglismaad, nõrgendada.

Kolmas ajajärk algab 1908. aastast ja kestab kuni imperialistliku sõja alguseni. See ajajärk on rahvusvaheliste vahekorrad ajaloo sõja otsekohese ettevalmistamise ajajärguks. Vahekorra teravnemine Venemaa ja Austria vahel Balkanil, kus

Austria 1908. aastal, Venemaast hoolimata, Bosnia ja Herzegovina oma kätte haarab. Prantsusmaa ja Saksamaa kokkupõrge Marokko pärast — Prantsuse sõjaväe poolt Herzi linna äravõtmine ja Agadiri sadamasse saksa kahurpaadi „Panteri“ ilmumine. 1911. aastal Itaalia kallaletung Türgimaale sel eesmärgil, et temalt Tripolitaniat ja Kürenaikat ära võtta. Balkani sõda 1912—1913. a. a., 1912. a. oktoobris Montenegro, siis Serbia, Bulgaaria ja Kreeka kuulutasid Türgimaale sõja, kes lüüa sai. 30. juunil tungis Bulgaaria Serbiale kallale, kuid Rumeenia ühes Kreeka ja Türgimaaga astusid Bulgaaria vastu välja ja löid ta puruks. Kõik see oli n. ö. ilmasõja eelmäng.

„Tänapäeva sõjal on imperialistlik iseloom. See sõda on loodud selle ajajärgu tingimuste poolt, mil kapitalism jõudis kõige kõrgemale arenemiseastmele. Rahvuslik element Austria-Serbia sõjas on täiesti alluv nähtus üldise iseloomuga imperialistlikus sõjas“ (Venemaa sotsiaaldemokraatliku tööliste partei (enamlaste) välismaa sektsioonide konverentsi resolutsioonist).

Suured kapitalistlikud riigid püüdsid eelseisvas sõjas järgmist: *maailma ümberjagamise ja maadehaaramise plaanid:*

1) Inglismaa püüdis haarata kogu Afrikat, alates Healoote maaninast kuni Egüptuseni, ning pärast Suez kanalit kaudu haarata Väike-Aasiat, Persiat, Araabiat ja Afganistani.

2) Prantsusmaa tahtis omale tagasi võtta Elsass-Lothringeni, ühteteist teisepool Rheini, saada omale Süüriat ja saksa asumaid Afrikas.

3) Venemaa tahtis saada Galiitsiat, Konstantinopoli ühes väinadega, Väike-Aasiat, Persiat ja Mongooliat.

4) Saksamaa püüdis omandada Mesopotamiat, Hollandi Indiat, Väike-Aasiat, Belgia-Prantsuse Kongot, osa Marokkost ja osa vene Poolast ning Baltimaad.

5) Austria tahtis ära võtta Adria mere idarannikut ja kindlustada Balkanil.

6) Itaalia ihus hammast Trentino, Istriet, Triesti, Dalmaatia ja Albaania peale.

Selviisil valmistusid sõjale kõik riigid ja ootasid ainult kohast juhust tema algamiseks. Lenin kirjutas: „Kogu viimaste aastakümnete majanduslik ja diplomaatiline ajalugu näitab, et mõlemad sõdivate rahvaste rühmad („Kokkulepe“ ja „Liit“) nimelt niisugust (imperialistlikku) sõda süstemaatiliselt ette valmistavad. Sel küsimusel, missugune rühm esimese hoobi andis või esimesena sõja kuulutas, pole

sotsialistide taktika äramääramisel mitte mingisugust tähtsust. Sõnakõlksud isamaa kaitsmisest, vaenulikule pealetungile vastulöögi andmisest, kaitsesõjast jms. on mõlemalt poolt lausa rahva pettus,“ Lenin, XIII köide).

Kõik riigid aitasid kaasa sõja algamisele, Saksamaa ajas Austria-Serbia konflikti meelegra teravaks, Austria sundis Serbiale oma ultimaatumi vägivaldselt peale, Venemaa tegi selleks kõik, mis võis, et Austria vastu kiiremini sõda alustada, Prantsusmaa seadis oma jõude võitlusevalmis, Inglismaa toetas oma „erapooletusega“ teiste maade sõjaettevalmistusi.

Sõja algamise põhjuseks oli Sarajevo linnas Austria troonipärija erz-herzogi Franz-Ferdinandi tapmine 28. juunil 1914. aastal Serbia rahvuslase poolt. Tapmine oli provotseeritud Serbia kaitsepolitsei (ohranka) poolt, vene kindralstaabi näpunäitel. See oli tulesäde, mis sattus imperialistlikkude vastuolude püssirohu keldrisse ja mis sai 1914. aasta sõja lähtepunktiks. 28. juulil algas Austria ja Serbia vahel sõda. 31. juulil kuulutati Venemaal üldine mobilisatsioon välja, mille peale Saksamaa esitas ultimaatumi mobilisatsiooni lõpetamise nõudmisega; Venemaa vastas selle peale äraütlemisega ja 1. augustil algas sõda. 3. augustil algas Saksamaa ja Prantsusmaa sõda, 5. augustil astus sõtta Inglismaa, 6. augustil algas sõda Venemaa ja Austria-Ungari vahel.

Suure tähtsuse omab sõjakäigus ka „hiljaksjäänud“ imperialistlikkude riikide sõtta astumine. 23. augustil 1914. a. Jaapan liitub Ententega. 24. mail 1915. a. liitub Itaalia Ententega, lootes Inglismaa abiga Triesti, Trenti, Tiroli jne Austria käest omale saada. Saksamaa muretsseb omale uusi liitlasi Türgimaa ja Bulgaaria näol. 1916. aasta augustis kuulutas Rumeenia liitriikidele sõja. 1917. aasta aprillis kuulutas Saksamaale sõja Ameerika, kes kartis Entente lüüasaamist, mille riigid kõik tema võlglased olid ja kes eeldas ilmaturusid ära jagada ainult Inglismaaga, mitte aga Inglismaaga ja Saksamaaga.

Kõik sõdivad riigid kujutasid imperialistlikku sõda kaitsesõjana („meile tungiti peale“,) vaenlast aga kujutati sõjasüüdlasena, sõjaalustajana, lepingu rikkujana, nõrkade rahvuste rahvusvaheliste õiguste rikkujana jne. „Kõik“ „kaitsevad“, „kõik“ on „ausameelsed“, kuid sõda puhkes siiski lahti. Kes on siis selles süüdi?

Nikolai II kirjutab: „Praegu on vaja välja astuda mitte ainult ülekohtuselt haavatud meile lähedase riigi (Serbia) eest,

vaid kaitsta Venemaa au, väärikust, terviklust, ja tema seisukohta suurriikide seas. Meie usume kindlasti, et Venemaa kaitsmisele asuvad üksmeelselt ja ennastsalgavalt kõik meie truud alamad.“

Vilhelm II kirjutab: „Senini kannatas Saksamaa rahulikult vastase kadedust ja vihkamist. Nüüd aga meie vastased alandasid meid ja nõuavad meilt, et meie rahulikult, käed süles, vaataksime pealt, kuidas vaenlane valmistub otsustava löögi andmiseks. Austria-Ungari alandamine on meile võimu ja au kaotuseks.“

Vabariiklik Prantsusmaa, Poincare'ga eesotsas kirjutab: „Oo, teie soldatid, kes te võitlete Belgias, Lothringenis, Elsassis, teie olete õnnelikud. Teie saate kaitsma mitte ainult endi koldeid, endi au, teie saate kaitsma Euroopa sõltumatust, tsivilisatsiooni, õigust, inimlikku südametunnistust. Soldatid, praegune sõda on vabadusesõda.“

Inglise kuningas ja parlament pöörasid sõjavägede poole: „Teie lahkute kodumaa, et võidelda meie maa julgeoleku ja au eest. Belgiale, keda me oleme kohustatud kaitsma, tungiti kallale. Prantsusmaad ähvardab sellesama võimsa vaenlase pealetung.“

Sel viisil peteti hulki ja varjati nende eest sõja tõelisi eesmärke ja tema süüdlasi — kapitalismi, imperialismi süsteemi. Tokumentide avaldamist 1914. a. sõja tekimise kohta võltsitakse kapitalistlikkudel maadel seniajani. Sotsiaaldemokraadid kaitsesid ja kaitsivad täiel määral oma isamaa kodanluse seisukohti sõja põhjuste küsimuses. Kautsky ajas sõjapõhjuste klassilise analüüsimise asemel süü sõja algamise küsimuses üksikute isikute peale — süüdi on keiser Vilhelm jm. Ajaloo ja 1914. aasta sõja põhjuste võltsimise eeskujuks on endine akadeemik Tarle, kes (oma raamatus „Euroopa imperialismi ajajärgul“) annab ententefiilse „kontseptsiooni“ ilmasõja tekimise kohta. Tema põhimine tees on: „tagurline Saksamaa tungis kallale demokraatlikule Prantsusmaale ja Inglismaale. Inglismaa oleks muuseas kavatsenud juba riikliku sotsialismi teele astuda“ (M. N. Pokrovski). Sõja tõelisteks põhjusteks olid aga teravnenud imperialistlikud vastuolud eeskätt Inglismaa ja Saksamaa, Prantsusmaa ja Saksamaa, Venemaa ja Saksamaa vahel, lahendamatud rahvuslised vastuolud ja rahvuslik rõhumine Euroopas ja laialdastel asumaadel ning kodanluse kasvav hirm proletarise revolutsiooni ees, — see kõik kutsus välja imperialistliku ilmasõja.

3. Sõjategevuse käik

Saksa kindralstaabi plaan (n. n. Schlifferi plaan) nägi ette sõja algamisega hoobi andmist kõigepealt Prantsusmaale, talle seljatagant kallale tungides ja teda ühekahe lahinguga ära hävitades. Pärast Prantsusmaa purukslöömist pidi tulema Venemaa järjekord. Pealetungimist algas Saksa sõjavägi (1,5 miljoni sõjameest ja 4300 kahurit) vaenlase kindlustele seljatagant kallal tungimisega Prantsuse põhja-ida piiril, Belgiast läbi minnes. Belgia territooriumi loeti rahvusvaheliste lepingute järgi erapooletuks maaribaks ja Saksa vägede sissetung Belgiasse andis Inglismaale ettekäände sõtta astumiseks. Saksa sõjavägi jõudis edukalt edasi ja 1914. a. septembri alguseks, s. o. umbes kuu aja pärast peale sõja algust, jõudis ta Marne jõeni, tungides ligi 400 klm Prantsusmaa sisse.

Prantsuse sõjategevuse plaan (Joffre plaan) kandis strateegilise enesekaitse ja äraootamise iseloomu. Sakslaste pealesurumisel kahe kindlustatud raiooni — Verduni ja Pariisi — vahele taganedes, otsustas Prantsuse kindralstaap nende kindluste peale toetudes sakslasi tagasi lüüa; viidi läbi Prantsuse sõjaväe kiire ümbergruppimine ja Inglismaa abil loodi sakslased Marne jõe juurde tagasi. Manööverdus sõda lääne (prantsuse) rindel muutus positsioonisõjaks, — mõlemad pooled pugesis kaevikutesse. Sakslaste lüüasaamine Marne jõel, pöördepunkt sõjakäigus, näitasid Schliiffeni plaani — sõda ühe hoobiga kiirelt läbi viia — nurjaminekut.

Venemaa operatiivne plaan oli vastuoluline, — peajõud juhiti Austria-Ungari vastu, kuna hädaohu ähvardas Saksamaa poolt. Lisaks sellele oli Vene kindralstaap (Jenuschkevitch — Ivanov — Samoilov ja teised) kohustatud oma tegevust inglise-prantsuse väejuhtide operatiivsele plaanile allutama. Vene sõjavägi sai lüüa Ida-Preisimaale sissetungimisel, kuid suurt edu saavutas ta Austria väerinnal, venelased võtsid Galiitsia ära ja tungisid Karpaatidesse. Kuid juba 1915. aastal sundisid sakslased venelasi kuni Varssavini taganema. Pärast seda võitlust vene väerinnal vaibub aktiivne tegevus ja algab positsioonisõda.

Kahe peamise väerinna — lääne ja ida väerindade — pikkus oli mitusada kilomeetrit. Suur tähtsus oli ka teisejärgulistel väerindadel — Serbia, Itaalia — Euroopas, Kaukaasia, kus tegutses vene sõja-

vägi — Aasias, Mesopotaamia ja Palestiina väerinnad, kus tegutsesid inglased.

Merel blokeeris Inglise laevastik Saksa ranniku ja katkestas laevavahenduse Saksamaaga täiesti. Austria laevastik oli liitlaste poolt Adria merde kinni pandud. 1915. aastal algas Saksamaa veealust sõda, hävitades vastase, pärastpoole ka erapooletute maade kauba- ja sõjalaevu. Veealune sõda sai eriti Inglismaale suureks takistuseks kauplemisel ja sõjaväe varustamisel.

1916. aastal algavad pealetungid uuesti, uue sõjatehnika, keemia, tankide ja lennuväe tarvitamisega. Loodeti lühikeste tihedate hoopidega vaenlast purustada.

Suured lahingud käisid läänerindel Verduni kindluse pärast, kus hukkus üle 1 miljoni inimese mõlemalt poolt (sakslasi 650 tuh. inimest, prantslasi 350 tuhat). Pärast Verduni läksid liitlased üle pealetungile Somme jõel.

Venelaste pealetungil kindral Brussilovi juhatusel, ülesandega vaenlase väerinnast läbi murda, oli alguses suur edu, kuid et Brussilov tagavaravägede ja kindralstaabi poolt toetust ei saanud, siis pandi ta pealetung Stahodi jõe ääres seisma.

1917. aastal vene revolutsiooni mõjul, iseäranis kaksikvõimu ajal, ärkas hulkades lootus sõja lõppemise peale, kasvas deserteerimine (sõjaväest ärajooks — 4 sõjaaasta vältel oli üle 201 tuh. deserteerimise juhtumise, kuna 1917. a. veebruarist kuni juunini üksik oli üle 114 tuhande deserteerimise juhtumise). Entente ja vene imperialistid püüdsid 1917. aasta veebruarirevolutsiooni ära kasutada sõja huvides. Nõnda nimetatud „revolutsioonilise riigikaitse“ lipu all püüdis ajutine valitsus, Kerenskiga eesotsas, 1917. a. juunis väerinnal pealetungile minna. See samm soodustas veel enam vana sõjaväe lagunemist, sundides Venemaad paratamata separaat-rahu tegema. Kuid ajutine valitsus sellega ei nõustunud. Siit enmlaste, kes sõja vastu teravalt välja astusid, populaarsuse kasv, sõjaväe enamlustamine, Oktoobrirevolutsioonile ettevalmistamine ja lõpuks tema edukas läbiviimine. Bresti rahu 1918. a. viis Venemaa ilmasõjast välja, kuid Venemaa väljajangemine sõjast ei võinud enam Saksamaad päästa, sest et 1917. aastal asus Venemaa asemele Ameerika, kes Saksamaale sõja kuulutas. 1918. aastal algas prantslaste ja inglaste pealetung, mille tagajärjel saksa väed puruks löödi, septembris astub Austria-Ungari „separaat-rahuga“ sõjast välja. Saksa sõjaväes olid „Spartakuse“ organisatsiooni mõjul rahutused. Saksa valitsusel tuli vaherahu ettepa-

nekuga Ameerika Ühendriikide presidendi Wilsoni poole pöörata. 1919. aastal sõlmiti Versailles'irahuleping, Saksamaale väga raske tingimustel. Sõjategevusele tegi lõpu 1918. aasta novembri revolutsioon Saksamaal, mis kukutas Hohenzollernite võimu.

Ilmasõda pani püssi alla kuni 65 mln. inimest — üle 22. mln. Saksamaa koalitsiooni poolt ja üle 43 mln. Entente poolt. Tapetute arv oli üle 10 mln. inimese. Ainelised kahjud ulatasid üle 337 miljardi dollari. Euroopa tuleb sõjast välja laastatuna ja jõuetuna, Ameerika hakkab kapitalistlikus ilmas juhtivat osa etendama. Maailm lõheneb Oktoobrirevolutsiooni tagajärjel kaheks süsteemiks — sotsialismiks ja kapitalismiks, ja sellega algab kapitalismi üldkriis, süsteemikriis.

Sõdivate maade majanduslik seisukord osutus väga raskeks, vähenes külvipind, vähenes kariloomade arv, mis tõi kaasa tarvitamisenormide sisseseadmise (kaardite järgi), toiduainete turul kasvab spekuleerimine. Ameerikas aga sai põllumajanduse kasv hoogu. Väljaarvamised näitavad, et üldine külvipind vähenes Euroopas sõja tagajärjel 5,8 mln. ha võrd, viljasaak vähenes aga 219 mln. kvintaali võrd. Tööstus, olles pandud sõjateenistusse, elas üle tooraine puudust. Langeb raua ja kiviõli tootmine. Koksi valmistus oli kogu Euroopas 1913. aastal — 679 000 tuh. tonni, aga 1918. a. — 60 600 tuh. tonni. Üleilmne rauamaagi tootmine oli 1913 aastal — 166 674 tuh. tonni, aga 1918. a. — 127 000 tuh. tonni jne.

Kapitalistid said sõjatellimiste pealt määratusuuri kasusid, mis tõusid kuni 200% ja enam. Kõige suuremad sõjatööstuse kontsernid — saksa Krupp, inglise — Armstrong, prantsuse — Schneider-Creusot, vene — Putilov j.t., hoolimata igasugustest patriootlikkudest huvidest, jagasid sõjavarustuse müügituru omavahel ära. „Kasul ei ole isamaad.“

Töölisklassi ja talurahva hulkade olukord halvenes määratumatalt; viidi läbi töö militariseerimine ja riik segas end majanduslikku ellu. Lenin rääkis Saksamaast, kui „riikliku kapitalismi“ eeskujust, „või lihtsamalt ja selgemalt öeldes sõjaline sunnitöö töölistele, sõjaline kaitse kapitalistide kasudele“ (Lenin).

Enne sõda oli tööliste keskmine toidukalooriate tarvitus Lääne-Euroopas (Saksamaal) 3624 kalooriat päevas, 1916—17. a. a. aga kõigest 1500—1600 kalooriat. Kasvab tööliisklassi revolutsiooniline liikumine; teravneb klassivõitlus.

4. II Internatsionaali varing

Lenin hindas II Internatsionaali varingut (krahhi) ilmasõja ajal kui imperialismi kõikide vastuolude teravnemise haripunkti saadust, haripunkti, mis väljendus sõjas.

Sõda seadis klassivõitluse põhiküsimused teravalt üles. Ta süvendas kuristikku kodanluse ja proletariaadi vahel ja viis tölisklassi väikekodanlustunud ladvikkihi avalikult kodanluse kaissu. Kas kodanluse poolt või vastu, kas proletariaadi poolt või vastu, — nii seisis küsimus. „Keskmise seisukoha võtmise püüde tähendab tegelikult varjatud üleminekut imperialistliku kodanluse poole“ (Lenin, XVIII köide, lhk. 292—93). Niisuguse jõudude klassilise differentseerumise tagajärjel, mis sõja poolt välja kutsutud, sai lõhutud II Internatsionaal, kes sõjaeelsetel aastatel sm. Stalini sõnade järgi endast proletariaadi ja väikekodanluse liitu kujutas.

Sõjas puhkenud II Internatsionaali kriisi leninliku analüüsi põhimomentideks tuleb lugeda järgmisi:

a) See kriis on selle tagajärg, et oportunist sõja mõjul läks otsekohelele ja avalikule liidule imperialistliku kodanlusega.

b) Selle liidu tekkimist valmistas aastakümnete kestel ette maskeeritud majanduslik (üliskasu) ja ideeline liit oportunisti ja kodanluse vahel.

c) Sotsiaal-marurahvusluse klassiliseks baasiks on töölisaristokraatia, kes huvitatud on oma kodanluse võidust.

d) Kriis väljendab sügavat kuristikku, mis tekkinud revolutsioneeruva proletariaadi ja II Internatsionaali oportunistlike juhtide vahel.

e) Oportunistide poolt „pahempoolsete“ manöövrivate tarvitusele võtmine selleks, et hulki enda mõju all hoida.

Lenin võttis kursi uue, III-da Internatsionaali loomise peale, mis oportunistidest puhtana peaks halastamata võitlust igasuguse oportunisti vastu ja viiks rahvusvahelise proletariaadi kapitalistliku korra kukutamisele sõjariistus jõul. Hoolimata II Internatsionaali Stuttgardi kongressi otsusest 1907. aastal ja Baseli erakorralise kongressi otsusest 1912. aastal, mis iseloomustasid eelseisvat sõda Euroopas, kui imperialistlikku sõda ja ära märkisid sotsialistide täpsed kohustused selles tulevases sõjas, toonitades vajalikkust sõja ajal tekkivat majanduslikku ja poliitilist kriisi kapitali võimu kiiremaks kukutamiseks ära kasutada, asusid II Internatsionaali sotsialistlikud parteid, peale vene

enamlaste ja mõnede väikeste gruppide Läänes, kohe sõja algul oma kodanliste imperialistlikkude valitsuste kaitsmisele. „Isamaakaitsmise“ loosungi all hääletas saksa sotsiaaldemokraatia 4. augustil 1914. a. saksa riigipäeval sõjakrediitide poolt. Samuti talitasid ka prantsuse sotsialistid.

Töölisterpartei Inglismaal võttis väerinna vabatahtlikkude värbeerimise hoogtööst aktiivselt osa.

Vene vähemlased Plehanoviga eesotsas kutsusid üles „riigikaitsesele“. „Isamaakaitsese“ eesmärgil lõpetasid vähemlased tülitsemise sots.-revolutsionääridega ja astusid nüüd ühises väerinnas „lühüasaamist soovijate“ (oma valitsuse lühüasaamine) enamlaste vastu välja. II Internatsionaali juht Vandervelde (Belgia) ütles, et töölised peavad osa võtma isamaa kaitsmisest, unustades selleks ajaks klassivõitluse. Vandervelde ise aga sai „tema kõrguse“ Belgia kuninga ministriks. Vandervelde järgi said kodanliste valitsuste ministriteks sotsialistid — Prantsusmaal Guesde, Thomas, Samba, Inglismaa töölisterpartei liikmed Henderson, Burns, Clynes, J Roberts. Kautsky esines sõja algul teadaandega, et II Internatsionaal on rahu tööriist ja sõja vastu pole ta suuteline midagi ära tegema — „las iga partei tegutseb ja talitab nii, nagu talle dikteerivad oma isamaa proletariaadi huvid, nüüd on iga partei ülesanne oma isamaad kaitsta, sest kaotusest kannatab kõigepealt proletariaat“.

Kõigil sõjast osavõtjatel maadel, proletariaadi revolutsioonilisi püüdeid väljendades, astus sõja vastu välja sotsialistlikkude parteide pahempoolne tiib. Peale vene enamlaste oli kõige tugevam sotsialistlik opositsioon Saksamaal. Karl Liebknechti mehine väljaastumine sõja vastu, sõjakrediitide poolt hääletamisest loobumine jne. Saksa sotsiaaldemokraatia pahempoolne tiib moodustas „Internatsionaali“ rühma, kuhu kuulusid F. Mehring, R. Luxemburg, Klara Zetkin ja teised, kes sõjavastast kihutusetööd tegevat ajakirja välja andsid. Pärastpoole (jaanuar 1916. aastal) moodustatakse „Spartakuse“ rühm eesotsas Karl Liebknechtiga, kes järgmiselt ära määras sotsiaaldemokraatia ülesanded: 1) ilmingimata hääletamine sõjalaenude vastu, 2) hulkade viimiseks väljaastumistele sõja vastu ära kasutada parlamendis kõikvahendid. „Spartakus“ korraldas streike ja meelevaldusi, lasi välja sõjavastaseid lendlehti ja pärastpoole, 1919. a. jaanuaris, juhtis saksa proletariaadi revolutsioonilist väljaastumist. Prantsusmaal oli sõjavastane opositsioon üliväga killustunud.

Jaur'es oli sõja vastu väljaastumise poolt, kuid seisis patsifistlikkudel seisukohtadel, arvates, et sõda võib takistada manitsustega ja äraneedmistega; Jaur'es tapeti 31. juulil 1914. aastal. Prantsuse proletariaat korraldas väljaastumisi sõja vastu, näit. meelevaldused 29. ja 30. juulil 1914. a. Pariisis, Lionis, Marseilles, Toulouses, ja mujal, mis läbi viidi reformistliku Üldise tööföderatsiooni juhtide vastuseisust hoolimata.

Samasuguseid töölise väljaastumisi sõja vastu oli ka Inglismaal, kuid seal aeti nad juba kohe alguses nurja trade-unionide, Töölisterpartei ja Iseseisva töölisterpartei juhtide poolt.

Pole kahtlust, et hulgad olid otsustavalt imperialistliku sõja vastu. Ametiühingute organisatsioonide rahvusvahelise liidu sekretär Karl Legien sai 31. juulil Itaalia, Prantsusmaa, Belgia, Inglismaa, Hollandi, Schweitsi, Norra ja Ameerika Ühendriikide ametiühingute organisatsioonidelt rea telegramme, millistas sõja vastu protesti avaldasid.

Nii võitis kahest põhivoolust, kes enne sõda II Internatsionaalis võitlesid — revolutsioonilisest ja oportunistlikust, — sõja ajal oportunistlik vool, kes Internatsionaali kokkulangemisele viis, kes alatult ära andis proletariaadi klassihuvid, kujutades imperialistlikku sõda, kui „kaitsesõda“, kes hääletas sõjakrediitide poolt, kes „võidurikka sõja“ organiseerimiseks imperialistlikkudesse valitsustesse astus, kes õhutas marurahvuslust „kodurahu“ („Burgfrieden“) kasuks, kes töölisklassi streigiliikumist maha surus. Niisugune oli ametliku sotsiaaldemokraatia osa imperialistliku sõja ajajärgul.

Peale oma esimest kriisi imperialistliku sõja ajal mitme aasta kestel veel pärast sõda on rahvusvaheline sotsiaaldemokraatia kogu aeg teinud alatut tööd kapitalistliku ühiskonna päästmiseks kommunistliku revolutsiooni eest. „Puhta demokraatia“ juhtsõna all on ta veresse uputanud revolutsiooniliste töölise väljaastumisi. Peale esimeste sõdade ja revolutsioonide vootu, kapitalismi üldkriisi teisel ajajärgul, teenib sotsiaaldemokraatia kodanlust sellega, et ta aitab kapitalistlikku majandust kõvendada, kuulutades elujõulise organiseeritud kapitalismi uut ajajärku, ajajärku, mis viib sotsialismile.

Kapitalismi stabilisatsiooni lõpu ajajärgul valmistab sotsiaaldemokraatia teed peadtõstvatele fashismile, lõhestades ja halvates töölisklassi jõude võitluses fashistliku reaktsiooni vastu. Nüüd, 1934. aastal,

samuti nagu kahekümne aasta eest — 1914. aastal, avaneb II Internatsionaali kriisi uus ajajärk. Poliitilist ja organisatsioonilist varingut elab läbi saksa sotsiaaldemokraatia, kes enne seda oli II internatsionaali juhtiv partei. Saksa sotsiaaldemokraatia vandus alla Hitleri fashistlikule diktatuurile ja osa ta juhte läks avalikult üle Hitleri poole. Lalaldased s.-d. tööliste hulgas kaotavad ikka enam usu oma parteisse ning oma juhtidesse. Samasugust pankrotti põeb II internatsionaali „pahempoolne“ partei — austria sotsiaaldemokraatia, kes juudaselikult ja argpükslikult ära andis austria tööliste kangelasliku sõjariistus võitluse 1934. aasta veebruaris. Sügavalt on vapustatud prantsuse sotsialistlik partei, suur osa tema juhtidest läks üle fashismi ideoloogilistele seisukohtadele, luues uue fashistlikku tüüpi n. n. „neosotsialistliku“ partei.

Lõhenemise tähe all elab inglise tööliste partei — Mosley grupi üleminek fashismi poole, Macdonaldi rahvuslaboristide grupi äraminek parteist, iseseisvate sotsialistide lahklöömine.

Samasugust pilti näeme ka Eestis. Eesti sotsiaaldemokraatia elab üle sügavat kriisi, õigemini — lagunemist. Tema ridades on 3—4 voolu, kelledest mõned (näit. „pahempoolsed“ N. Andreseniga eesotsas) juba organisatsiooniliselt lahku on lõõnud ametlikust sotsiaaldemokraatiast.

Kõik sotsiaalfashismi parteid elavad läbi sügavat ideoloogilist ja organisatsioonilist kriisi. Reformismi ja „väljaspool klasse seisva parlamentarismi“ ideoloogia on jooksnud ummikusse.

Uus II internatsionaali kriis on samuti nagu 1914. a. kriiski imperialismi vastuolude üldise järsu teravnemise tagajärjeks. Ta valmis kapitalistliku ajutise ja osalise stabilisatsiooni lõpu ja uuele revolutsioonide ja sõdade voorule ülemineku tagaseinal. II Internatsionaali 1914. a. kriisi ja praeguse kriisi aegse olukorra vahel on kolm põhjalikku erinevust: 1) sotsialismi võit NSV Liidus, 2) ühtsete kommunistlikkude parteide olemasolu kapitalistlikkudel maailmal, 3) pealesõjaaegse kapitalismi 20-aastase arenemise kogemused. Sotsialismi võit NSV Liidus on võimsaks aluseks proletarisele revolutsioonile kapitalistlikkudel maailmal. NSV Liidu kogemuste najal võivad kommunistid näidata, kuhu viib proletariaadi diktatuuri tee, mida ta töörahvale annab. II Internatsionaali esimest kriisi kasutas proletariaat oma kommunistlikkude parteide loomiseks kõigil kapitalistlikkudel maailmal. Uus kriis loob võimalused sot-

siaalfashismi edukaks isoleerimiseks hulkadest ja tööliklassi enamuse kompartei poole võitmiseks, proletarise revolutsiooni võiduks nõukogudevõimu kujul.

Sotsiaalfashistid töötavad üheskoos kindralstaapidega, nad kiidavad saksa riigipäeval Hitleri välispoliitilise deklaratsiooni heaks, prantsuse sotsialistid hääletavad parlamendis sõjakrediidide poolt. Juba enne sõja lahtipuhkemist põhjendavad sotsiaaldemokraatlikud juhid isamaakaitsemise loosungit. Pariisi konverentsil ütles prantsuse sotsialist Renaudel: „Kui hitlerlik Saksamaa astub sõjateele ja kui Prantsusmaa on suuteline sõdima — milline on siis kummagi maa sotsialistide ülesanne? Kui internatsionaalne organisatsioon tunnistab, et meie riik asub kaitseseisukorras, ja teine riik tungib talle kallale, siis teatage ma samal päeval oma kohusest kaitsta enda isamaad.“ („Populaire“, 23. VIII 1933. a.)

„Austro-marksismi“ teoreetiline ajakiri „Der Kampf“ kirjutab 1933. a.: „Kui tänapäeva olukorras sõda lahti puhkeb, on ta veel enam kui 1914. aastal tõelikuks rahvasõjaks. Diktatuurimaadel on hulkade vastupanu sõjaideoloogiale, milles neid kogu aeg kasvatatakse, koguni väike. Demokraatiamaadel saavad hulgad endi terve loomusunni mõjul aru, et käes on võitlus nende vabaduse, nende kõrgemate eluliste huvide eest. Siis on sõna ütelda jõul, ja võitluse ettenägemata käigust oleneb, kas diktatuuri võit ei too ja ei pane maksma tervet barbaarsuse ajajärku. Revolutsioonärid täidavad oma kohust ainult siis, kui nad kõigi abinõudega diktatuuri langesemisele kaasa aitavad. Et nende ülesandeks sellejuures demokraatiamaadel, kuigi neid ka kümme korda „kapitalistlikkudeks“ ja „kõdulisteks“ nimetatakse, on demokraatia kaitsmine, selles ei saa midagi muuta; et demokraatia kaitsmine ühtlasi endale riigi kaitsmise vormi võtab, see on ajaloolik saatus. Internatsionaal, kus tänapäev otsustavat osa etendavad demokraatlikkude riikide parteid, ei või peale sõja lahtipuhkemist ükskõiksele sõjavaenulikele seisukohale asuda.“

See on s.-d. juhtide poolt juba avasina antud lubadus oma isamaa kodanluse huve kaitsta sõja puhul. Sotsiaalfashistlikud juhid ühes oma tegevusega nõukogudevastase sõja konkreetes ettevalmistamises laimavad igati Nõukogude Liitu, süüdistades teda sõjalistes sepitsustes, imperialistlikkude liitude sõlmimises kapitalistlikkude riikidega jne. Proletariaat ja tema eelvägi kommunistlik partei peavad

selle sotsiaaldemokraatia võtte halastamata paljastama, samuti nagu kogu sotsiaaldemokraatia ülbet juudasetööd.

5. Enamlaste taktika

Isamaakaitse vingus, mis imperialistliku sõja alguses 1914. a. kõiki juhte ja väikekodanlisi ning laialtisi töölistergi hulki haaras, jäid ainult enamlased eesotsas Leniniga ja ühes nendega ka vähemad revolutsionääride grupid Läänes truuks revolutsioonilise marksismi ideedele.

Enamlaste taktika sõja küsimuses oli antud Keskkomitee manifestis „Sõda ja vene sotsiaaldemokraatia“, mis trükiti partei keskhäälekandjas „Sotsiaaldemokraat“ nr. 33, 1. sept. 1914. a., ja mida arendati laiemalt VSDTP välismaade sektsioonide Berni konverentsi resolutsioonides 1915. a. märtsis. Need otsused leidsid oma väljenduse järgmistes loosungites: 1) imperialistliku sõja muutmine kodusõjaks, sõjariistus võitluseks sotsialismi eest, 2) oma valitsuse lüüasaamine. Põhiloosungiks oli esimene, mis lähtus sellest, et kogu objektivne ajaloo arenemiskäik on päevakorda seadnud võitluse sotsialistliku revolutsiooni eest. Hulkade rahulolematust sõja ja tema süüdlaste — kapitalistide ja kapitalistliku korra vastu kasvas, imperialistliku sõja kodusõjaks muutmise loosung oligi selleks loosungiks, mis juhtis hulkade kasvavat rahulolematust revolutsiooni teele. Selle ülesande täitmiseks pidi Berni konverentsi otsuste järgi läbi viidama: 1) tingimata sõjakrediitide poolt hääletamisest loobumine ja sotsialistide väljaastumine kodanlistest valitsustest; 2) täielikult lõpp teha kodurahu poliitikale; 3) põrandaaluste parteiorganisatsioonide loomine ilma milledeta sõja ajal on võimata revolutsioonilist tööd teha; 4) soldatite vennastamise toetamine väerinnal; 5) proletariaadi kõigi revolutsiooniliste massiliste väljaastumiste organiseerimine ja toetamine.

Nende otsuste alusel tegid enamlased agitatsiooni ja propagandat (enamlaste fraktsioon Dumas — Badajev-Petrovski j. t. hääletasid sõjakrediitide vastu ja avaldasid sõjavastase protestideklaratsiooni, tegid väljaspool Duumat suurt tööd sõja imperialistliku põhiolu paljastamise alal) tsaarivalitsuse lüüasaamiseks, sest valitsuse sõjavägede lüüasaamine nõrgendab valitsust ja aitab kaasa töörahva kapitalistidevastase kodusõja lahtipuhkemisele. Leninil tuli pidada võitlust Kamenevi (parempoolsete) vastu, kes ei olnud nõus „oma

valitsuse lüüasaamise“ loosungiga ja libises kaitsesõjalusele, ja Buharini-Pjätakovi „pahempoolsete“ kõikumiste vastu, kes nõudsid oma valitsuse lüüasaamise asemel „revolutsioonilisemat“ loosungit — „võitlust rahu eest“ (samasugusel seisukohal seisis ka Trotski). Lenin nimetas nende ettepanekuid „marksismi karrikatuuriks“, mis tekivad imperialismi ajajärgust valesti arusaamisest (Buharini — organiseeritud kapitalism). Lenin ja enamlased pidasid leppimatut ja halastamatut võitlust oportunistidega VSDTP ridades. Nende kindel poliitika oli: lahku lüüa II Internatsionaali oportunistid ja tsentrismid, ning asutada uus, III Internatsionaal, võitluseks kapitalistliku süsteemi kukutamiseks. Lenin ja enamlased said väga hästi aru, et ühtsuse alalhoidmine oportunistliku II Internatsionaaliga on tööliklassi äraandmine, sellepärast löid enamlased lõpulikult lahku sotsiaalmarahvuslastest ja alustasid kõigi revolutsiooniliste olluste vahenditult organiseerimist rahvusvahelises töölistergi liikumises. Selle ülesande täitmiseks oli tarvilik:

1) Paljastada sotsiaalmarahvuslasi — Plehanovit ja Ko Venemaal, Scheidemanni Saksamaal, Renaudel'i, Guesde't Prantsusmaal, Bissolati Itaalias, Hyndmani, „fabiaanlasi“ Inglismaal, kes olid sotsialistid sõnades, marurahvuslased tegudes, kes asusid kodanlise isamaa kaitsmisele imperialistlikus sõjas ja said otsekohesteks sotsialismi äraandjateks.

2) Võitlus tsentrismiga — Kautsky, Haase, Ledebour Saksamaal, Longuet Prantsusmaal, Macdonald, Snovden — Inglismaal, Axelrod, Martov, Tshheidse, Zeretelli ja Trotski — Venemaal. Tsentristid II Internatsionaalis oli jõe truudus „marksismile sõnades ja allumise oportunistlike tegudes“ (Lenin). „Tsentristid oli proletariaadi ja kodanluse vahel kõikuva väikekodanluse ideoloogia. See oli ideoloogia, mis proletaarsed huvid allutas väikekodanluse huvidele ühes ühises parteis“. (Stalin).

Trotski heitis kõrvale Lenini seaduse kapitalismi ebatasasest arenemisest ja sotsialismi võidu võimalusest ühel maal. Pealoosungiks luges ta võitlust rahu eest, oma loosungit „ei võitu ega lüüasaamist“ üles seades. Lenin kirjutas selle kohta: „Kes pooldab loosungit „ei võitu ega lüüasaamist“, see on teadlik või mitteteadlik marurahvuslane, see on paremal juhtumil leplik väikekodanlane, kuid igatahes proletaarse poliitika vaenlane, praeguste valitsuste praeguste valitsevate klasside poolehoidja“. Sotsialismi võidu võimalust ühel

maal eitades kaitses Trotski reaktioonilist „Euroopa Ühendriikide“ loosungit, ühes Kautskyga sotsiaal-marurahvuslasi toetas.

Pahempoolsete sotsiaaldemokraatide, eriti saksa sotsiaaldemokraatide vead avastas Lenin kirjatükis „Juniose broschüürist“ (selle broschüüri, nimega „Saksa sotsiaaldemokraatia kriis“, kirjutas R. Luxemburg 1915. a.). Broschüüri peapuuduseks on sotsiaal-marurahvusluse sidemest sõjaeelse oportunistmiga mittearusaamine, sellepärast tegeles Luxemburg ainult juhtide arvustamisega, oportunistidest lahkulöömise ja iseseisva kommunistliku partei loomise tarvidusest Saksamaal mitte aru saades. Samuti valesti seadis R. Luxemburg üles küsimuse „isamaa kaitsmisest“. 1914. a. sõda imperialistikuks tunnistades, seadis ta Saksamaa jaoks üles mõeldud 1848. a. ajajärgu programmi, esitades loosungi — „ühine suur saksa vabariik“. See loosung oli siis, 1848. a. õige, kuid imperialismi ajajärgul ei väljendanud ta enam saksa proletariaadi huve. Ainult imperialistliku sõja muutmine kodusõjaks, kapitalistide võimu kukutamine ja proletariaadi diktatuuri maksmapanek oleks tõmmanud proletariaadi „isamaa kaitsmisele“, s. t. proletarise riigi kaitsmisele. Luxemburg ei vabaneud kautskistlikust mõjust ning II Internatsionaali traditsioonidest. Selle mõju vastu oli tarvis pidada järjekindlat püsivat võitlust, seda võitlust pidasidki enamlased, ette valmistades täielikku lahkulöömist II Internatsionaalist. Nüüd kasutavad sotsiaalfaschistid R. Luxemburgi vigu võitluseks leninismi vastu. Kuid vaatamata nendele vigadele, jääb Rosa Luxemburg „Punaseks Rosaks“, kes hukkus proletarise revolutsiooni eest kodanliste timukate käe läbi. Proletariaat hoiab temast kaua alal sooja mälestuse, kui revolutsionäärist, kes tegelikult klassivõitluses kogu jõuga võitles proletariaadi diktatuuri eest.

6. Võitlus III Internatsionaali eest

Võitluses tulevase III Internatsionaali kaardrite eest etendasid suurt osa rahvusvahelised konverentsid Zimmerwaldis ja Kienthalis (Schveitsis). 1915. a. peetakse Zimmerwaldis ära mitme maa sõjavastaste sotsialistide gruppide konverents. Konverentsi koosseis ei olnud ühtlane. Konverents võttis vastu manifesti kõigi maade proletarlastele üleskutsetega võidelda sõja vastu. Üleskutsete kirjutati: „Mees- ja naistöölised, emad ja isad, lesed ja vaeslapsed, haavatud ja san-

dikstehtud, kõigi teie poole, kes te kannatate sõja all ja sõja läbi, kõigi teie poole põõrame meie üle piiride, üle suitsevate lahinguväljade, üle lõhutud linnade ja küladel: kõigi maade proletarlastel, ühinege!“ Vastuvõetud manifest tunnustas, et töölisklass peab sõja vastu võitlema. Ta tunnustas samuti, et mitmesuguste sõdivate riikide sotsialistid peavad ühinema. Kuid revolutsioonilist sõjakat platvormi võitluseks manifest veel ei annud, — puudus võimu eest, proletariaadi diktatuuri eest võitlemise selge loosung. Kuid selle peale vaatamata etendas Zimmerwaldi konverents suurt osa kõigi pahempoolsete järjekindlalt internatsionalistlikkude olluste ühteliitmisel ja võitluses, seda organisatsiooniliselt kinnitades nn. Zimmerwaldi pahempoolse büroo loomisega, eesotsas V. I. Leniniga. Lenin ei pidanud võimalikuks ära ütelda manifestile allakirjutamisest, vaatamata selle manifesti poolikusele. Lenin kirjutas manifestile alla, kuid ühes teiste oma mõtteosalistega esitas ta teadaande, milles ära näitas, miks manifest neid ei rahulda. 1916. aastal tuli kokku Kienthali konverents. Kienthali konverents mõistis Zimmerwaldi pahempoolsete mõju all otsustavalt hukka sotsiaal-marurahvuslased, astus välja patsifismi vastu ja tunnustas, et võitlus kindla rahu eest tähendab ainult võitlust sotsialismi eest. Kienthali konverents läks oma otsustes Zimmerwaldi konverentsist palju kaugemale.

Nii viisi tegid enamlased Lenini juhtimisel sõja aastatel ära suure töö sotsiaal-marurahvusluse ja tseentrismi paljastamise alal ning võtsid pahempoolsete sotsiaaldemokraatide vead tõsise arvustuse alla. Nii sugune enamlaste võitlus valmistas ette III Internatsionaali loomist, mille ainukeks aluseks on enamlus. Lenini partei laimamine on trotskistliku konderbandisti Slutski väljaastumine „süüdistusega“ selle kohta, et enamlased ütlesid pahempoolsete arvustamisest fraktsioonilistel kaalutlustel ära. Enamlased ei võinud pahempoolseid ilma nende vigade ja sõnakõlksude terava arvustusega toetada, vastasel korral oleksid nad töörahva huvide äraandjaks muutunud.

K. Radeki „ojakeste“, s. t. enamluse ja luksemburgismi ühendamise teoorial Kominterni loomisel pole midagi ühist tõelusega. Kominterni lipu alla asusid ainult need, kes täielikult enamluse programmi omaks võtsid. Oma asutamise peale ei ole Komintern mitte mingi „ojakeste“ kogusumma, vaid ühtne enamlik organisatsioon.

7. Enamluse kogemused imperialistliku sõja aastatelt

Enamlaste võitlus imperialistliku sõja vastu, võitlus selle sõja muutmise eest kodusõjaks on kuni tänapäevani eeskujuks kommunistlikele parteidele nende võitluses uute imperialistlike sõdade vooru hädaohu vastu.

Kominterni VI kongress räägib otsekohe vene enamlaste kogemuste kasutamise vajadusest. Teesides Belli aruande kohta on öeldud: „Enamlased, kel oli hästiehitatud põrandaalne organisatsioon, olid ainukeseks parteiks, kes võis jätkata revolutsioonilist tööd sõja ajal. Kommunistide poliitiline programm imperialistliku sõja ajal on seesama programm, mille enamlaste partei Lenini juhtimisel välja töötas ja mida ta tarvitas kangelaslikus võitluses üleilmse imperialistliku sõja vastu“ (resolutsiooni 18. paragrahv). Vene kommunistide (enamlaste) taktika ja kogemuste tarvitamine tulevases sõjas vennaskompartei poolt ja Nõukogudema kaitsevõime kindlustamine on kõige paremaks proletaarse revolutsiooni võidu kindlustuseks kogu maailmas.

8. Sõja ja rahulepingute kokkuvõtted ja tagajärjed

Oktoobrirevolutsioon Venemaal, mis tegi seal lõpu kapitalismi valitsemisele, purustas imperialismi väerinna ja asus kohe imperialistliku sõja likvideerimisele. Nõukogude valitsus Venemaal pani kõigile sõdivatele rahvastele ja riikidele ette alustada viibimata lääbiräkimisi õiglase, demokraatliku rahu üle („viibimata rahu ilma maadevõtmiseta ja sõjakulude tasuta“). Proletaarse riigi rahupoliitika ja rahvaste vaba enesemääramise teostamine etendasid suurt osa imperialistlike sõjavägede laostamises. Tsaariaegsete salalepingute avaldamine, mis paljastas sõja tõelisi süüdlasi ning imperialistide maadehaaramise isu, avaldas määratusuurt mõju kõigi maade töörahva peale. Et seda muljet vähegi sumbutada, avaldas Ameerika Ühendriikide president Wilson 1918. a. jaanuaris oma tulevaste rahutingimuste 14 punkti, mis nõretas patsifismist ja kubises „avalikkude, õiglase, üheõigusliste lepingute“ lubadustest. Väikekodanlus võttis need 14 punkti vastu kui „uue evangeeliumi“. Ainult enamlased ja proletariaat tundsid nende lubaduste tõelist väärtust.

1918. aasta sügisest peale hakkasid Saksamaa ja ta liitlased, hoolimata Brest-

Litovski rahulepingust, mille järgi Saksamaa sai oma kätte Poola, Baltimaad, Ukraina, hoolimata võidust Rumeenia üle, kõigil väerindadel lüüa saama. 4.—5. oktoobri öösel 1918. aastal pööras saksa valitsus Schweitsi kaudu Wilsoni poole rahulumisega.

Wilsoni poolt 1918. a. veebruaris esitatud programmi alusel sõlmiti 31. oktoobril 1918. a. rahu Türgimaaga, ja 3. novembril andis alla Austria-Ungari.

Saksamaa ja ta liitlaste täieliku lüüasaamise järele läks nende saatuse määramine võitjate maade kätte, kes endile ülesandeks seadsid oma maadehaaramise püüdeid täielikult rahuldada ja Saksamaad imperialistlike suurriikide seast maha kustutada ning teda jäädavalt võitjate käpa alla jätta. 18. jaanuaril 1919. a. Prantsusmaal Versailles'is avatud rahukonverents pidi välja töötama rahutingimused Saksamaa jaoks, kus selleks ajaks monarhia oli kukutatud ning võim n.n. rahvavolinikkude — Eberti, Scheidemanni jt. kätte läinud. Võitjate maade vahel oli terve rida lahkeliidid, mis ei võinud rahutingimuste küsimuste lahendamisel oma mõju avaldamata jätta. Prantsuse kodanlus unistas Saksamaa täielikust hävitamisest: ta nõudis Süüria andmist Prantsusmaale, metallurgiafirmad püüdsid Rheini maakonda täielikult kätte saada, et tema sõerikkusi kasutada jne. Inglismaa kartis Saksamaa täielikku ärahävitamist: see oleks muutnud Prantsusmaa Euroopa mandril ülemvalitsejaks. Peale selle oli juba rahutingimuste väljatöötamise ajaks Saksamaa laevastik hävitatud, kaubalaevastik täielikult inglase valitsuse all, kõik Saksa asumaad Afrikas ja saared pidid minema Inglismaa kätte. Kõige selle tõttu ei kujutanud Saksamaa endast enam Inglismaale tõsist võistlejat ilmaturul.

Vaatamata tervele reale hõõrumistele rahukonverentsi juhtivate maade — Inglise, Prantsuse, Ameerika ja Itaalia — vahel, sai rahuleping Clemenceau (Prantsusmaa) plaani järgi vastu võetud ja Saksamaale peale sunnitud.

Versailles'i rahuleping, millega maailmasõda lõppenuks tunnistati ja mis 28. juunil 1919. a. alla kirjutati, on kõige suuremaks rõõvlepinguks maailma ajaloos.

Versailles'i leping seadis oma ülesandeks Saksamaad kui suurriiki majanduslikult ja poliitiliselt täielikult hävitada. Saksamaa kaotas kõik oma asumaad kogu liikuva ja liikumata varandusega. Saksamaa kaotas õiguse omale edaspidi asumaad soetada. Prantsusmaa sai Elsass-

Lothringeni, Saksa-Prantsuse piirjooneks muutus peamiselt Rheini jõgi, Saari söebasseini okupeeris samuti Prantsusmaa; Eupeni ja Malmadi maakonnad läksid Belgiale; Posen, Lääne-Preisimaa, osa Sileesiast ja Pommerni läksid Poolamaale; Poola maaalad Lääne-Preisimaal ja Pommernis, ulatudes Balti mereni, moodustasid „koridori“, mis Ida-Preisimaa muust Saksamaast ära eraldas. Suuremaid Balti mere sadamaid — Danzig, lahutati Saksamaast ning muudeti „vabalinnaks“ Rahvasteliidu hooldamise all. Reparatsioonimaksude summa määrati 1920. a. kindlaks 269 mlrd. kuld margale, millist hiiglasumat hiljem alandati.

Kuid vaatamata sellele üliraskele Versailles'i lepingu koormale on Saksamaa rahvamajandus (liitriikide eneste krediitide abil) uuesti üles ehitatud ja praegusel ajal, eriti fashismi võimuletulekul, on saksa imperialism jällegi esimesejärgu tähtsusega sõjahädaohu teguriks Euroopas. Versailles'i rõhuline isendast, mis rahvuslust süttas, andis rikkalikku materjali hitlerliku fashismi demagoogiale. Käesoleval ajal on kõigist Versailles'i lepingu punktidest jõusse jäänud ainult territooriumi kohta käiv osa. Reparatsioonimaksude süsteem varises maailma majanduskriisi ja proletariaadi revolutsioonilise liikumise hoopide all kokku.

Mitte vähem raskemad polnud ka St-Germaini rahulepingu (10. sept. 1919. a.) tingimused, mis sõlmiti Entente ja Austria-Ungari vahel. Austria-Ungari pidi tasuma kõik liitriikide kahjud, mis saadud 1914—1918. a. a. sõja tagajärjel. Austria sõjavägi ei tohi ulatada üle 30 tuh. inimese.

Austria-Ungari, kui riik, kadus täielikult Euroopa poliitiliselt kaardilt. Tema asemele tekkisid uued riigid: Poola, Tshehoslovakkia, Ungari, Austria, Austria muudeti väikeseks 6 mln. elanikuga riigiks, kes allub Rahvasteliidu rahvusvahelisele finantskontrollile, kes ärarippuv on imperialistlikkude suurriikide finanskapitalist. Sevres'i rahulepingu järgi, mis sõlmiti võitjate maade ja Türgimaa vahel 10. augustil 1920. a., läksid Araabia, Palestiina ja Mesopotaamia inglastele, Süüria — Prantsusmaale, Smürna — Kreekamaale, osa Väike-Aasia kaldast Itaaliale. Dardanellid, Marmori meri, Bosporuse väin kuulutati „lahtisteks“ „kõigile rahvustele“, kuuludes Rahvasteliidu juures asuva „väinade komisjoni“ kontrolli alla.

Niimoodi kaotas Türgimaa enda rahvusliku iseseisvuse. Kuid seda röövlepingut ei suudetud ellu viia. Oktoobrirevolutsiooni

mõjul puhkes Türgimaal Sevres'i röövlepingule vastuseks rahvuslik revolutsioon, mis imperialistlikkude sissetungijatega edukalt hakkama sai, eriti aga inglise imperialismiga ning kreeka okupatsiooniväega. Türgimaa revolutsioon kandis imperialismivastast iseloomu. Kodanlis-demokraatliku revolutsiooni ülesandeid ta lõpule ei viinud. Lõpuks pöördus ta agraarrevolutsiooni vastu, tööliste ning töötavate talupoegade vastu. Suurt abi andis türgi rahvale imperialismi vastu sihitud rahvusliku liikumise võidu saavutamises NSVL oma mõjuavaldusega Lausanne'i konverentsil 1922/23. a., kus Türgimaale kindlustati iseseisvus ning ta sõjaeelsed piirid.

Sõda, mida kodanlus ja sotsiaal-isamaalased kuulutasid võitluses väikeste rahvuste „demokraatia ja vabaduse eest“, lõppes võidetud maade majandusliku ja poliitilise maharõhumisega. Loomulik, et niisugustes tingimustes kogu lüüasaamise raskus langes töötavatele hulkadele. See sõda näitas eriti selgelt imperialismi ajajärgu parasiitlikku, mädanevat iseloomu ja kriiputas teravalt alla ta välispoliitika rööviseeloomu. Versailles'i rahu löi eeldused möödapäsematuteks edaspidisteks kokkupõrgeteks võitjate maade vahel, kui ka konfliktideks nende ja kaotanud maade vahel. Inglise-Saksa vahelise võitluse asemele ülevõimu pärast maailmas, astub pärast sõda kõigepealt võitlus esikoha eest Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa vahel. Kogu pärast sõjaajaga ajajärgu kestel on Versailles'i leping süvendanud vastuolusid nii kapitalistlikkudes riikides enestes kui ka üksikute imperialistlikkude maade vahel. Esimese viieaasta kestel pärast maailmasõda (1919—1924), kapitalismi teravama kriisi ja revolutsioonilaine kasvamise tingimustes, oli üleilmse imperialismi kogu välispoliitika suunatud Versailles'i lepingu aluste kindlustamisele, võitlusele kasvava proletarse revolutsiooni ja NSV Liidu vastu, kus proletariaat võimu kindlalt oma kätte oli haaranud ning sotsialismi ehitamisele asunud. Kapitalismi „relatiivse stabiliseerumise“ ajajärgul õnnestus kapitalistidel teatud määral relatiivset tasakaalu rahvusvahelistes vahekordades alal hoida. Rahvasteliit ja II Internatsionaal toetasid Versailles'i röövlepingut, seda rahvahulkade kui rahvastevahelise rahu tuge kujutades, NSV Liitu aga rahu-rikkujaks süüdistades. „Desarmeerimise“ loosung oli vaid demagoogiliseks katteks, mille varjul igasugused röövimised võidetud maade ja asumaade kallal läbi viidi ning

agar ettevalmistus uueks sõjaks ja relvastumiseks toimus. Ainult NSV Liit paljastas Versailles'i lepingu rööviseloomu, teostas ja teostab kindlalt rahupoliitikat, ning esitas kõikide riikide täieliku (ja osalise) desarmeerimise programmi.

9. Revolutsioonide ja sõdade teise voo eel

„Imperialistliku sõja 20-dat aastapäeva võtab kogu maailm vastu keerulises pinevas sõjaeelses olukorras. Kapitalistlik maailm otsib kriisist väljapääsu sõja teel. Läheneb silmanähtavalt uus sõda.“ (Stalin.) Oma aruandes ÜK(e)P XVII kongressil tänava aasta algul rääkis sm. Stalin, et poliitilise olukorra teravnemine kapitalistlikkudel maadel loob pinna sõjalistele kokkupõrgetele, „sõjale kui maailma ja mõjupiirkondade uuesti ümberjagamiseks tugevamate riikide kasuks. Jaapani sõda Hiinaga, Mandshuuria okupeerimine, Jaapani väljaastumine Rahvasteliidust ja edasi- tungimine Põhja-Hiinasse ajasid olukorra veel teravamaks. Võitluse tugevnemine Vaikse okeani pärast ning Jaapani, Am. Ühendriikide, Inglise ja Prantsuse merirelvastuse kasv on selle teravnemise tagajärjeks. Saksamaa väljaastumine Rahvasteliidust ja revanschi viirastus andsid uue tõuke olukorra teravnemisele ning relvastuse kasvule Euroopas. Ei tule imestada, et kodanline patsifism on nüüd haledas seisukorras, kuna lobisemine desarmeerimise üle asendub „asjalikkude“ juttudega relvastuse kasvust. Vastuolude teravnemine ja selletõttu kiirenev ettevalmistamine uueks imperialistlikuks sõjaks ja interventsiooniks NSV Liidu vastu kutsub esle militariseerimise pöörase kasvu. Relvastuse vähendamise üle lobisemise katte all suurendatakse kapitalistlikkudel maadel määratult relvastust. Viis tähtsamat imperialistlikku riiki — Inglismaa, Prantsusmaa, Ameerika Ühendriigid, Jaapan ja Itaalia — kulutasid 1914. a. relvastuse peale ligi 1200 mln. dollarit, 1934. a. aga ainuüksi ametlikkudel andmetel 2800 mln. dollarit. Kasvanud on nende sõjavägede koosseis inimeste arvu poolest. Sellele kõigele tuleb veel sõjatehnika ülisuur kasv juurde lisada. Relvastusekulud suurendavad määratult töörahva maksukoormat. Imperialistide ajutine kokkulepe merejõudude vahekorra kindlaksmääramise üle — Washingtonis 1922. a. ja Londonis 1930. a. — on nüüd uute mererelvastuse võidujagamistega purunenud. Jaapani relvastuse

kasvu näitavad järgmised arvud: 1932. a. kulutati relvastuse peale 407 mln. jeni, 1933. a. — 659 mln. jeni, 1934. a. — 821 mln. jeni, 1935. a. peale on ette nähtud 937 mln. jeni, neist ligi 487 mln. jeni mereväele ja 499 mln. jeni maaväele.

Ameerika mereministeeriumi aruanne toob andmeid 1933. aastal sõjalaevastikule 32 uue laeva ehitamiseks 238 mln. dollari andmise kohta.

Briti mereväe suurendamise programm, mis on arvatud 3 aasta peale, näeb ette 18 ristleja, 50 hävitaja, 4 lennukite emalaeva ehitamise, milledest igaüks on 11 tuhat tonni suur. Inglismaa suurendab eriti agarralt lennuasjandust ja mereväe baase. Saksamaa loob Poolaga 1931. aastal 14. jaanuaril liidu, luues samasuguse liidu ka Jaapaniga, tõstes sõjaväge kuni 300 tuhat inimeseni. 14. oktoobril 1933. aastal astub ta Rahvasteliidust välja, sel samal päeval lahkub saksa delegatsioon „väevähenduse“ konverentsilt — kõik see näitab, et Saksa fashism on üks agaramaid sõjaorganiseerijaid, kõigepealt NSV Liidu vastu.

Tänapäeva rahvusvaheliste vahekordade peamiseks rahvusvaheliseks vastuoluks on kahe süsteemi — sotsialismi ja kapitalismi võitlus, Nõukogude Liidu ja kapitalistliku ilma vaheline võitlus.

Kapitalistlikus ilmas on kõige tähtsamaks rahvusvaheliseks vastuoluks Inglise-Ameerika võitlus ülevõimu eest maailmas. Sügavad vastuolud on Ameerika Ühendriikide ja Jaapani vahel, Prantsusmaa ja Saksamaa vahel.

Imperialistlikus leeris võib vastuolude arenemises praegusel ajajärgul ära märkida sõjakollet: 1) Kauge Ida ja Vaikse okeani sõlmpunkt, kus imperialistlik sõda juba käib. Siin — Vaiksel okeanil — käib imperialistide võitlus Hiina, Indo-Hiina, Malai saarestiku, Filippiinide saarte, Austraalia, Uue Meremaa jne turgude uue ärajagamise pärast. Peamine võitluse objekt imperialistide vahel on Hiinamaa. Peamised võistlejad Vaiksel okeanil on Ameerika Ühendriigid ja Jaapan.

Imperialistide vastuolude teravnemine Kauges Idas suurendab seal NSV Liidule kallaletungimise hädahoitu. Jaapani imperialism tahab NSV Liitu ära hävitada enne, kui algab sõda Vaiksel okeanil, s. t. ta kardab sotsialismi edusamme NSV Liidus ja tema mõju Hiina, Mandshuuria, Korea ja Jaapani enese töörahva võitluses. Nõukogude Kauget Ida oma kätte haarates kindlustaks Jaapan oma seisukohti ka sõjaks Ameerika Ühendriikidega.

Jaapani rahvusvahelist seisukorda ei saa pidada heaks. NSV Liit on suur ja võimas maa. Prantsusmaa, kes alles hiljuti oli silmapaistev Jaapani liitlane NSV Liidu vastu, on viimasel ajal Jaapani huvide kaitsmist järsult nõrgendanud ühenduses Prantsusmaa ajutise lahkumisega nõukogudevastase liidu ja interventsiooni õhutaja osast; Prantsusmaa püüab nüüd Ameerika Ühendriikidelt toetust saada Saksamaa vastu.

Jaapani-Inglise vahekorrad ei ole ka kuigi hiilgavad, sest Jaapani pealetungimine Inglise mõjupiirkondadesse Põhja-Hiinas ja majandusliku sõja teravnemine (Jaapani dumping tõrjub Idastinglise kaubad välja) ajab Inglise-Jaapani vahekorrad teravaks. Inglise imperialism on käesoleval ajajärgul nõukogudevastase väerinna üks juhte, ta teeb jõupingutusi selleks, et Jaapanit Inglise ja üleilmse imperialismi huvides NSV Liidu vastu sõtta tõugata, soovides sellega Jaapanit nõrgendada ja tema edasiliikumist Hiinas seisma panna, samuti ka NSV Liitu nõrgendada.

2) Saksamaa rahanduskapitali, kes praegu oma diktatuuri fashismi kujul teostab, püüab Versailles'i lepingust vabaneda ja maadehaarmise teele asuda. Oma eesmärkide teostamiseks ehib Saksa kodanlus oma maadehaaramise plaane hulkade ees erilise aarialaste „kõrgema raassi“ maru-rahvusliku teooriaga, kes (aarialased) ajaloost poolt valitud olla teiste rasside (näiteks slaavlaste) üle valitsemiseks. Kõike seda tehakse selleks, et kindlustada revolutsioonilise liikumise hoogsa tõusu hoopeid all kõikuvat rahanduskodanluse võimuvallitsust.

Saksa imperialismi suurtesse plaanidesse käib Saksamaa sõjaeelsete piiride jaluleseadmine, kõigepealt Ida-Euroopa arvel — võtta ära Poolalt Ülem-Sileesia, Danzigi koridor, Poošen ühendada Saksamaaga, samuti ka Austriat ja Balti riike — Leedut, Lätit, Eestit, Soomemaad; edu korral mitte ära öelda ka Skandinaavia riikidest — Taanist, Rootsist, Norrast, peale selle võtta Prantsusmaalt Elsass-Lothringen, heites oma võimu alla veel Belgia ja Hollandi. Eriti meelitas saksa fashiste Nõukogude Ukraina haaramise ja koloniaalse orjastamise lootus. Nõukogude Liit on saksa fashismi imperialistlike plaanide peamiseks objektiks. Saksa fashismi sõja ettevalmistamise plaanid on juhitud kõigepealt NSV Liidu vastu. Hitleri poolt esitatud Prantsusmaa ja Poola kokkuleppe kava võib teostada ainult NSV Liidu arvel. Fashism topib end „Euroopa kaitsejaks“ enamluse vastu ja nõuab selle eest Prantsusmaaga

ja teistega ühesugust õigust relvastamise peale ja ühesugust osa tulevastes võitluses. Vastuolud fashistliku Saksamaa ja tema imperialistlike naabrite vahel on seni veel liiga suured selleks, et nende vahel mingit kindlat kokkulepet võiks olla. Fashistlik Saksamaa etendab Euroopas sedasama sõja algataja osa, mida Jaapan Aasias. See kõik sunnib Nõukogude Liitu ja kõigi maade töörahvast veel suuremale valvelolekule.

3) Itaalia imperialism püüab ülevõimule Donau-Balkani maadel — Austrias, Ungaris, Tsheho-Slovakkias, Rumeenias, Lõuna-Slaavias, Bulgaarias ja Kreekas. Prantsusmaa on Itaalia imperialismi peamine võistleja, kes samuti oma seisukohti Balkanitel ja enam ida-Euroopas kindlustada tahab. Siin on Austria üheks imperialistide vastuolude pea tulipunktiks.

Võitlus Prantsusmaa vastu ühendab Itaaliat hitlerlise Saksamaaga, kuid samal ajal teravneb nende vahel võitlus Austria pärast, keda Saksamaa enesega ühendada tahab. Seda asjaolu ära kasutades püüab Prantsusmaa Itaaliaga Saksamaa vastu kokkulepet saavutada.

Prantsuse-Itaalia võitluses etendab Inglismaa vahekohtuniku osa; Inglise imperialismile pole praegu sõda imperialistide vahel Euroopas kasulik, tema (Inglismaa) püüab ühendada Euroopa riike oma juhtimise alla Ameerika Ühendriikide vastu ja iseäranis NSV Liidu vastu. Seepärast püüab Inglise imperialism „4 lepingu“ (Inglismaa-Prantsusmaa-Itaalia-Saksamaa) abil Prantsuse-Itaalia-Saksa vastuolusid NSV Liidu vastase interventsiooni organiseerimise peale rakendada. Viimastel nädalatel on mingisugustes Inglismaa poliitilistes ringkondades märgata teatud poolehoiu kasvu NSV Liidule, eriti Saksamaa 30. juuni sündmuste mõjul. Kuid vara on sellest teha juba kaugeleulatavaid järeldusi Inglismaa poliitika põhijoone kohta tulevikus.

4) Kodanlus tahab oma peamist vaenlast — NSV Liitu hävitada või vähemalt nõrgendada. Ta tahab hävitada seda ilma revolutsiooni kantsi ja sellega hoopi anda revolutsioonilisele liikumisele imperialistlike maadel, kapitalistlikku korda kindlustades. Imperialistid tarvitavad laialiselt provokatsiooni sel eesmärgil, et NSV Liitu sõtta tõmmata, et kergem oleks interventsiooni laialiste rahvahulkade ees õigustada. Saksamaa suhted NSV Liidu vastu kubisevad provokatsioonidest hitlerliste võimude ja organisatsioonide poolt, samuti ka sotsiaal-fashismi poolt. Kauges Idas jätkab Jaapani imperialism provokatsioonide ja

interventsioonide agara ettevalmistamise poliitikat, samuti nagu Saksamaagi, ära öeldes NSV Liiduga mittekallaletungi lepingu sõlmimisest. Tokio näpunäidetel lõhub Mandshukuo Nõukogude Liidule kuuluv Ida-Hiina raudtee tööd, valmistab ette äkitselt raudtee oma kätte haaramist (1932—33. a. oli seal 951 kallaletungimise ja 280 nõukogude teenijate läbipeksmise juhtumist). Jaapani sõjaväelised ringkonnad unistavad Nõukogude Kauge Ida ja isegi kogu Siberi haaramisest kuni Uraalini. Monopolistliku kapitali valitsejad, börsetegelased, sõjakontsernide omanikud otsivad sõja teel kriisist väljapääsu, oma kasudeks kapitalistliku diktatuuri riigimasinat ära kasutades.

Kõik need Vicersid, Armstrongid, Mitskid, Mitsubischid, Schneiderid, Krupid ja teised on kõige agaramad sõja ja interventsiooni õhutajad, sest nemad loodavad miljonite verejõgedest õngitseda ohtralt kuldkaalu. Need on need sõjaõhutajad, kes teritavad kihvu proletariaadi diktatuuri riigi vastu. Sm. Voroschilov oma kõnes ÜK(e)P XVII kongressil ütles: „Sõda, kui teda meile kaela sunnitakse, saab olema suur ja tõsine sõda. See sõda saab olema enamlastega ja meie ajal. See sõda läheb tema algatajatele kalliks maksma.“

Ainult „NSV Liit on neil aastatel kindlalt ja vääramatult oma rahuseisukohtadel seisnud, võideldes sõjahädaohu vastu, võideldes rahu alalhoidmise eest, neile maadele, kes nii või teisiti rahu alleshoidmise eest seisavad, vastu tulles ja paljastades neid ning näokatteid maha kiskudes neilt, kes sõda provotseerivad ja teda ette valmistavad“ (Stalin). Sm. Stalin ütles oma kõnes ÜK(e)P XVII kongressil, et tingimused, mis soodsustavad NSV Liidu keerulist ja rasket võitlust rahu eest ja ta diplomaatiliste edusammude aluseks on, on järgmised:

1) NSV Liidu kasvav majanduslik ja poliitiline võimsus, 2) kõigi maade tööliklassi toetus NSV Liidule, 3) mõnede maade huvi NSV Liiduga häid vahekordi ja majanduslikke sidemeid alal hoida, 4) meie vahva Pünavägi, kes iga silmapilk valmis on kaitsma riiki kallaletungide vastu väljastpoolt.

NSV Liidu välispoliitika kõige tähtsamaks edusammuks on see, et meil esimese viisaastaku vältel korda läks imperialistide interventsiooni ära hoida ja ilma sõjata teise viisaastakusse astuda. See ei tähenda, et meie võime saavutatud edusammudega rahule jääda. Järjesti kasvava

interventsiooni hädaohu tingimustes, endi rahupoliitikat kindlalt läbi viies, peame meie samal ajal endi riigikaitsevõimet igati suurendama. Nüüd, teise sõdade vooru eel, valmistab II Internatsionaal juba varakult 1914. a. jõleda äraandmise korradmisele ja aitab omamaa kodanlusel töörahvast viia uude hirmsasse sõtta. „Mitte diktatuuri hukkimine Venemaal, vaid tema edaspidine olemasolu on kõige raskemaks hädaohuks ja kahjuks meie aja proletariaadi vabadusvõitlusele“, — kirjutas sotsiaalfaschist Kautsky 1933. aastal. Eriti hädaohtlikud on „pahempoolsed“ sotsiaalfaschistid ja trotskistid, kes proletariaadi imperialismivastast võitlust tagasi hoidvad ja nõrgendavad. Sotsiaalfaschismi juhid võtavad aktiivselt osa uue imperialistliku sõja, interventsiooni ja faschistliku terrori organiseerimisest.

Otsustav osa võitluses imperialistlike sõdade ja interventsioonide vastu langeb rahvusvahelise proletariaadi peale ja asumaade ning sõltuvate maade töörahva rahvuslis-revolutsioonilise liikumise peale. Seda revolutsioonilist liikumist juhib Komintern ja tema sektsioonid — kommunistlikud parteid. Üleminek imperialistlike sõdade ja interventsioonide teise vooru sünnib revolutsioonilise tõusu hoogsaks kasvu olukorras kogu kapitalistlikus ilmas. Austria proletariaadi kangelaslik sõjariistus võitlus ja Prantsuse proletariaadi suured revolutsioonilised väljaastumised, barrikaadid Daanis, Hollandis, võimas streigiliikumine Ameerika Ühendriikides jne, kindnitavad hiilgavalt rahvusvahelise proletariaadi juhi sm. Stalini mõtet, et „tormijooksu idee valmib hulkade teadvuses“, et kogu kapitalistlikus maailmas, olgugi mitte ühetasaselt, valmib revolutsiooniline kriis.

Komparteidel on vaja hulkadele selgitada, et „imperialistlikku sõda sünnitab kapitalism, et imperialistliku sõja muutumine kodusõjaks ja kapitalismi kukutamine on ainukeseks tõsiseks kindlustuseks uute imperialistlike sõdade ja interventsioonide vastu“ (Kommunistliku Internatsionaali täidesaatekomitee XIII pleenum). Tarvis on töörahvahulkadele näidata, millise suure saladusekatte all ette valmistatakse imperialistlike sõdu, ja et see sõda ning interventsioon praegu iga silmapilk võivad lahti puhkeda. Laialiste hulkade tõmbamiseks võitlusesse sõdade vastu oli ja on määratusuur tähtsus rahvusvahelistel hulgalistel revolutsioonilistel väljaastumistel, nagu 1932. a. rahvusvahelisel sõjavastasel kongressil, 1933. a. faschismivastasel kongressil, noorsoo sõja-

vastasel kongressil Pariisis, sõjavastasel kongressil Ameerika Ühendriikides, sõjavastasel kongressil Schanghais jne. Praeguses pinevas sõjaeelses olukorras tuleb kapitalistlikkude maade komparteidel organiseerida ja koondada proletariaati võimu haaramise revolutsiooniliste loosungite alla. Nõukogude võimu maksmapanek — see on Kominterni pealoosung praegu. Tervis on kindlalt paljastada sotsiaalfaschis-

tide manöövreid, altpoolt revolutsioonilise ühiväerinna alusel juhtida töörahva klassivõitlusi, töölisklassi enamust kompartei poole võites ja sel juhtumil, kui sõda algab, muuta teda Lenini õpetuse järgi kodusõjaks ühes revolutsioonilise võimu haaramisega proletariaadi poolt ja proletariaadi diktatuuri maksmapanemisega kui mitte kogu maailmas, siis vähemalt tervel real praegustel kapitalistlikkudel maadel.

MIS SÜNNIB SAKSAMAAL

J. Jeruhimovitsš

Saksamaa 30. juuni sündmuste poliitiline mõte

Signaalid faschistliku diktatuuri sisepoliitilise kriisi kätte jõudmisest Saksamaal tulevad üksteise järgi. Pärast Papeni signaali Marburgis — kõu Berliinis! Möödus kõigest 13 päeva, kuid kui kiiresti valmivad sündmused ja kui kiiresti faschistlik diktatuur end paljastab ja kogu oma jõledas alasti olekus esile jääb.

Siin nende päevade lühike kroonika.

17. juunil pidas *Papen* Marburgis oma kõne. 19. juunil kordab *Göring* asekanterleri sõnu Preisi riiginõukogu istangul: „*Meie seisame ühel alusel*, — ütleb Preisi peaminister, — *see on see usaldus, mida meie vastu senini tunti. Kui see alus kokku langeb, hukkab kõik*“. *Göring* pidas silmas muldugi rahandusmagnaatide usaldust, 20-dal ilmuvad kuulujutud Papeni, *Neurathi* ja *Schwering-Krossigi* — kolme praeguse valitsuse „konservatiivse“ ministri ametist lahkumise kohta. 21. sel. kätatab *Göbbels* kõnes rahvus-sotsialistliku partei Berliini organisatsiooni koosolekul „reaktsiooniliste kükede“ peale. Seisukord pole veel selge ja propagandaminister kordab oma kõnet Essenis 24. juunil veel teravamates väljendustes. „Rahvus-sotsialismi vaenlased, — hüüab *Göbbels* demagoogiliselt, ei asu mitte tööliste leeris, vaid aulikkude härrade ridades“. Kui neis *Göbbelsi* sõnades oli üleskutse neile hukdale, kes faschistide järel sammusid, siis sündmused kuue päeva pärast näitasid, et „*aulikkude härrade leer*“ just ongi „*rahvus-sotsialismi*“ leer. Alus, millest *Göring* rääkis, hakkab selleks ajaks ähvardavalt kõikumama. Seda tunnistas *Hess*, Hitleri asetäitja, ava-

likult omas 25. juunil Kölnis peetud kõnes. *Hess* lausub: „kompromissid on need, mida tänane päev meile dikteerib“.

26. juunil püüab *Göbbelsi* häälekandja „*Angriff*“ veel sellelesamale „konservatiivsele leerile“ küsimusi anda, kelle ees 4 päeva pärast „rahvus-sotsialism“ avalikult kapituleerub. „Kas vajab meie revolutsioon poliitilisi kasvatajaid? — küsitleb „*Angriff*“. Kuid see oli juba hilinenud küsimus, sest just sel päeval olid rünnakrühmlaste ja „*Teraskiivri*“ vahel Pommernis kokkupõrked, mis oli sündmuste arenemises pöördeväliseks avalduseks. Rünnakrühmlaste peastaap, teisiti öeldes, Rõhm, keelas „*Teraskiivri*“ kogu Pommernis kohe ära ja nõudis siis tema ärakeelamist kogu riigis. *Hitler* lükkab selle nõudmise tagasi. Kahe päeva pärast hakkab „*Teraskiiver*“ tema eest võitlema.

Selsamal päeval, 26. juunil, kuulutati „kurjaturtsujate“ vastane hoogtöö ootamatult lõppenuks, agitaatorid lasti laiali ja kinnitati ära 1. juulil eelseisev kõigi rünnakrühmade vormaliselt üheks kuuks laialisaatmine. Samal ajal libisevad ajakirjandusse kuuldused selle kohta, et suurtootuse kuningad — *Krupp*, *von Bohlen*, *Thyssen* ja *Borsig* lahkuvad, protestiks rünnakrühmlaste „omavoli“ vastu, töösturite rahvus-sotsialistlikust organisatsioonist. Saksa informatsiooniline büroo ruttas neid kuuldusi ümber lükkama. Kuid imelikul kombel ruttas *Hitler* *Göringu* saatel 28. juunil ametlikult *Kruppi* juurde Essenisse selleks, et „pulmapidust“ osa võtta. Meie ei tea, kuivõrd igavene on *Hitleri*

ja rahanduskapitali vahel Essenis sõlmitud abieluühendus. Kuid pulmad peeti Essenis ära. Ja kahe päeva pärast kuulutati seda Berliinis, Breslaus, Münchenis, Dresdenis, Bremenis ja teistes linnades tapmistega, vangistamistega ja rünnakrühmade laialiajamisega!

Kui uskuda rahvus-sotsialistliku partei ajakirjanduse osakonna ametlikku teadaannet, siis Hitler lendas Münchenisse lennukil Bonnist 30. juunil kell 2 öösel. Bonn, see on peaaegu Essen. Järelikult, Hitler läks nagu Luther „pulmapidult“ otsekohe, tõsi küll, mitte Vittenbergi lossi palvemajasse, et Rooma paavstirooni kirikuvande alla panna, vaid Baieri pealinna, et sealt Essenit direktiive täita. Silmanähtavalt ei riskeerinud „juht“ Berliinist seda kahtlemata hädaohlikku operatsiooni juhtida!

Ametlik teadaanne ütleb, et Münchenist läks Hitler „isiklikult mitme inimese saatel Wiessee'sse, et seal „igasuguseid vastupanemise katseid idus maha suruda“. Ajalooline silmapilk! Vaenlane on lähedal! Hädaoht on suur. Kuid teutoonlik vaim põlgab teda! Kõrvale alatu argtus! „Igasugune vähemgi haledus peab kaduma!“ Sõrmega näitab juht uksele... Rahvus-sotsialismi vaenlane on ootamata tabatud: „mässuliste staap on täis... poisikesi, kelledega... elasid mõned... rünnakrühmade juhid“. „Mässupesa“ on purustatud.

Oma kõnes Marburgis tuli von Pape-nile meelde küsimus, mis esitati talle tema nooruspäevil: „Missuguse ilme oleks võtnud saksa ajalugu, kui Friedrich Suur oleks abellunud Marie-Theresega.“ Asekantsler ei annud selle küsimuse peale vastust. Kuid pole kahtlust selles, et tänapäeva Saksamaa ajaloos poleks olnud nende sarnaseid sündmusi, mis sünnivad praegu sellest olenedes, kas Rõhm alati Friedrich Suure osa mängis ja kas tema üksi kannatas „teatud õnnetu kalduvuse“ (s. o. homoseksualismi. — „K-vtl.“ toim.) all.

Rahvus-sotsialistliku partei ajakirjanduse-osakonna ametlik teadanne on igal juhtumil ajalooline dokument. Tema autor on surematuse ära teeninud. Olenemata sellest, et *tema ülesandeks oli varjata praegu Saksamaal toimivate sündmuste poliitilist mõtet*, on tema looming sopane vaatepilt, mis kokku seatud „puhtavere-liste aarialaste“ isiklikkude omaduste ja elukommete jõledatest üksikasjadest. Meie ees on faschistliku reshiimi kõige silmapaistvamate juhtide, nende väikeste tsaarriikeste vapustav portree, kes 17 kuu kestel pidasid kohut Saksamaa töötava rahva üle ja tarvitasid vägivalda tema kallal.

Meie ees pole mitte üks Rõhm. Pole raske ära tunda „ühes Berliinis tuntud tumedas isikus“ krahv Heldorfii? Aga Heynes, kes on tuttav oma provokaatorlikkude ja valede lugudega Leipzigi protsessil? Aga Schneidehuber, Schmidt, Hayn, Heidebrecht, krahv Aperti, Ernst? Ja kui palju neid on veel Saksamaa tänapäeva valitsejate ridades? Rõhm — see on kogutüüp. Meile, muidugi, on arusaadav see tung, mis juhtis rahvus-sotsialistlike ladvikkihte sündmuste üle ametliku teadaande kokuseadmisel. Nii või teisiti, aga hulkadele on vaja midagi öelda. Neile on vaja selletada diktatuuri enese leeris tarvitatava verise vägivalda põhjust. Ja päevavalgele tuuakse Rõhmi must pesu, mis on, nagu seda Wotani tõelised saksa pojad oma väljapääsematus seisukorras tähele ei pane, faschistliku „uuestisündimise“ tõeline lipp.

Missugune satiirik oleks võinud faschistliku diktatuuri ilmet teravamini ja paremini kirjeldada, kui seda tegi 1934. aasta 30. juuni ametliku teadaande tundmatu autor!

* * *

Faschistlikus diktatuuris Saksamaal tekkis sügav lõhe. 30. juunil astus Hitler oma enese partei vastu välja. 31. jaanuaril 1933. a. Rõhm — üks Hitleri usaldatavamaid isikuid, rünnakrühmade staabi ülem, s. t. see lüli, mis ühendas faschistlikku ladvikkihti tema organisatsioonilise hulgalise baasiga — rünnakrühmadega ja õieti *partei põhialusega*, juhtis töölislinaosade rüüstamist ja metsikut jahti kommunistide ja revolutsiooniliste tööliste peale. 17 kuu pärast aetakse see „riigimees“ oma kohalt minema, tema nimi kustutatakse Preisi riiginõukogu liikmete nimekirjast, ta arreteeritakse ja isegi tapetakse.

Kuid asi ei seisa mitte Rõhmis, asi seisab rünnakrühmades, miljonites rünnakrühmlastes. Asi seisab faschistliku reshiimi saatuses. Faschistlik reshiim seisab praegu saksa tööliiklasi ja tööraha hulkade ees kogu oma alastiolekus. Faschistlikud ajalookirjutajad ilmaaegu veendavad kogu maailma, et pööret diktatuuri sisepoliitikas tähistas skandaal Wiessee avalikus majas. Saksamaa ajalugu tehakse töölislinaosades, ajalugu tehakse kompartei poolt.

Hulgalise, kuigi seni veel passiivse vastulöögi kõvenemine faschistliku diktatuuri vastu ja tema hulgalise baasi kiire nõrgenemine seadsid juhtiva ladvikkihi ette saatliku küsimuse: *kuidas edasi minna?*

See tõsiasi, et rünnakrühmade staabis, Rõhmi kodus, „mässu plaanitseti“, näitab, kui suur on väikekodanluse laiade hulkade tungrõhumine, kelle turjal fashistid võimu juurde roomasid ja kui ähvardavaks muutus fashismi poolt petetud miljonite töötajate meeleolu.

Faschistlik diktatuur viis kodanluse klasivõimu tema kõige teravamate vormideni. Mitte kunagi pole saksa töölisklass olnud niisugustes täieliku õigustuse tingimustes. Mitte kunagi pole miljoneid töötajaid nii piinarikkalt ja piiramata kurnatud. *Kuid mitte kunagi pole ka valitsevate klasside eneste seisukord nii pinev olnud nagu praegu.* Faschistlik diktatuur tegi oma võimuletuleku surematuks ennenägematu terroristliku sõjakäiguga proletariaadi vastu. Kuid töölisklassi ei saa ära hävitada. Faschistlik diktatuur ei põlanud selleks ära mitte mingisuguseid vahendeid, et „marksismi välja juurida“. Kuid klasse ei saa petta. Faschistlik diktatuur kuulutas „rahvuse ühtsust“. Kuid sõnadega ei saa reaalseid klassivastuolusid pehmen-dada ega kõrvaldada.

30. juunil 1934. a. tunnistas faschistlik diktatuur ise oma tegudega, et *tema poliitika kokku varises*. Ta võtab jällegi tarvitusele kuulipildujad, kuid *seekord oma enese kaardivõde vastu*. Teist teed ei jää talle üle isegi siis, kui need paugud Berliinis ja teistes Saksamaa suurtes keskkohdades samal ajal selle usalduse hävitavad, mida laiad väikekodanluse kihid faschistliku korra vastu tundsid.

Faschistlik ladvikkiht ei läinud mitte kerge südamega *avalikule kapituleerumisele*, „reaktsiooniliste klikkede“ ees, millede üle Göbbels veel eila demagoogilistel eesmärkidel naeris. See kolmanda impeeriumi „hiigel“-lobiseja toppis kinni oma kõneosavuse fontaani (või ta topiti kinni?) ja tõmbus tagasi. Göbbels spekuleeris sõnaga „sotsialism“ rohkem kui ükski teine faschistlik juht. Tema oli see, kes võttis tarvitusele lööklause — „tegevuse sotsialism“. Tuli ka tema tund, faschistlik diktatuur seisab hulkade ees *ilma näokateta oma täieliku ja hirmust ning sisemisest nõrkusest metsikuks läinud kontrrevolutsiooni tõelisel kujul*. Vastuolud faschistliku ladvikkihi ja tema hulgalise baasi vahel purustasid faschistliku reshiimi demagoogilise kesta. Ta lõhkes praksedes ja tõi nähtavale selle, mis selle kesta all peitus: *rahanduskapitali soomustatud rusika*.

Pole mingisugust kahtlust selles, et see kiirus, millega Hitleri-Göringu rühmitus

tegutseb, *on seletatav kõigepealt tema kriitilise seisukorraga*. Papeni kõne, olenemata selle isiku üleriiklikust ulatusest, oli hirmutavaks hoiatuseks Hitlerile, kui rahanduskapitali tahte täitjale.

Rahanduskapital on muidugi tänulik Hitlerile tema võitluse eest töölisklassi ja töörahva vastu. Ta on Hitlerile tänulik selle eest, et ta lõi tingimused varjamata häbematuks röövimiseks ja rikastumiseks. Kuid ta veendus ikka rohkem selles, et sotsiaalne demagoogia sel näol, nagu teda tarvitati — on *praegustes konkreetses tingimustes ülivõaga hädaohtlik sõjariist*.

Kümned ja sajad tuhanded fashismi poolt petetud töötajad said võitlusvahendiks revolutsioonilise proletariaadi vastu, — selle vastu ei ole rahanduskapitalil midagi. Ta on valmis isegi nendesamade faschistlike juhtide teeneid tunnustama, kes praegu oma enese veres ujuvad: omal ajal nad täitsid hiilgavalt nende ette seatud ülesande. *Siis oli hädaohtlik mäng tulega õigustatud*, sest fashism sai vihasid väikekodanlisi hulki ja teatuid mahaäänud töolistekihte pankade, universaalmagasinide jms. „ärajaotamise“ loosungitega kaasa tõmmata.

Nüüd on seisukord teistsugune. Nüüd nõuavad need petetud hulgad faschistlikult diktatuurilt, et ta *oma enese vekslid ära tasuks*. Kuid nagu Göbbels oma kõnes Essenis tunnustas, ei või mitte ükski neist lubadustest täidetud saada. Papen nõudis pööret „konservatiivse kontrevolutsiooni“ poole *kuni pole veel hilja, kuni Saksamaa töörahvas pole veel oma rõhujaid kohtu ette nõudnud*.

Sisuliselt esitati Hitlerile ultimaatum: kas sõnakuulmine, või võitlus. Papen võis nii rääkida, sest et tema taga seisid käesoleval juhtumil rasketööstuse ringkonnad, pangad ja reichswehr. Hitler võttis ultimaatumi vastu, mida tunnistavad tema korraldused ja kõik ta sammud 30. juunil ja iseäranis päevakäsk — „*loiaalselt suhtuda reichswehrile*“.

Seda oli Hitler sunnitud seda kiiremini tegema sellepärast, et *diktatuuri enese sügavuses algas avalik võitlus võimu pärast*. Selles õhkkonnas just tekkiski, nagu seda ametlike teadetest aru võib saada, hädaoht, et *üksteisele vaenulised rühmitused faschistlikus leeris eneses üksteist kõrvaldada püüavad*. Hitleri-Göringu rühmitus oli neil päevil suurimas hädaohus. Vormaalselt likvideeris Hitler niinimetatud „*teise revolutsiooni laine*“ pooldajad; sisuliselt, Schleicherit ja kümneid rünnakrühmade suuremaid juhte maha lastes,

püüdis Hitler ära hoida võimu minemist selle rühma kätte, kes sisemise kriisi silmapilgul end Hitleri rühmitusele vastu püüdis seada, selleks rünnakrühmade rahulolematust ära kasutades.

Segaduse tundidel Hitler ei unustanud nähtavasti Papeni hoiatavaid sõnu „alt-poolt ülestõusu“ hädahoju kohta, tema kõrvus kõlasid asestantsleri sõnad: „Kes vastutamatult sarnase mõttega („teise laine“ üle. — J. J.) mängib, see peab arvestama sellega, et teisele lainele võib kergesti järgneda kolmas... See, kes ähvardab giljotiiniga, võib kõigepealt ise kirve alla sattuda.“

Hitler hoiatas oma vastaseid. Seni lendasid nende pead. Kuid faschistlik diktatuur astub oma olemasolu uude ajajärku võrratult halvemate tuleviku väljavaadega. See, mis praegu Saksamaal sünnib, näitab ainult seda, kui kõikuv on valitse-

vate klasside seisukord ja kui suur on hulkade käärimine. Saksamaa valitsevate klasside saatus on kaardi peale pandud. Nad ei usu sellesse, et neil korda läheb proletaarset revolutsiooni muidu ära hoida, kui kõigi nende, kes neile teele ette jäävad, veel suurema ja halastamatu hävitamise abil.

Kuid kuhu viib see tee?

Juunisündmused näitavad seisukorra teravnemist Saksamaal, klassivõitluse ja laialiste hulkade rahulolematuse suurenemist. Diktatuur rabeleb seisukorrast väljapääsu otsimises. Ta saab hoobi Marburgist. See oli juuni esimene signaal. 30. juuni sündmused on teine signaal. Kuid Saksamaa ajalugu läheb edasi, ta läheneb sellele pöördepunktile, mil kõlab kolmas ja viimane signaal.

Ja see aeg polegi nii kaugel.

(„Pravda“)

NÕUKOGUDE LIIDUST

Partei ja tema keskkomitee otsuste enamliku täitmise eest!

Juuli algul s. a. peeti ära ÜK(e)P Keskkomitee juures asuva parteilise kontrollkomisjoni teine pleenum.

Seltsimees *Stalini* idee kontrolli ümberorganiseerimise kohta õigustas end täielikult. Uus olukord nõudis uusi juhtimise vorme ja meetode. Uutmoodi tõusis üles ka otsuste täitmise kontrollimise küsimus.

Uutes tingimustes pidi *inspekteerimise* meetod, mis oli aluseks tööliste ja talurahva inspeksiooni tööle, koha andma partei ja valitsuse otsuste täitmise *kontrollimise* meetodile. *Kontroll muutus juhtimise lahutamatuks osaks.*

Sm. Kaganovitshi kõne „Parteilise kontrolli ja ametiühingute, komnoorteühingu ja ajakirjanduse kontrollimisetöö ülesannete kohta“, ei tee mitte ainult parteilise kontrollkomisjoni tegevuse esimesi kokkuvõtteid, vaid märgib ära ka tema edaspidise töö programmi.

Millest kõnelevad parteilise kontrolli komisjoni esimesed töötamise kuud? Pärast

XVII kongressi on partei ja tema keskkomitee otsuste täitmise kontrollimine kahtlemata kõvenenud. Partei otsuste täitmise kontrollimine on muutunud süstemaatiliseks ja sügavamaks. Ja peamine, ta mitte ainult ei paljasta, vaid ka *hoiab ära* eksisamme ja vigu sotsialistliku ehitustöö üksikute aladel ja üksikutes parteiorganisatsioonides.

Juhtivate tegelaste aruanded, volinikude aruanded ja läbirääkimised nende kohta parteilise kontrolli komisjoni pleenumil näitasid, et nii komisjoni keskparaat, kui ka tema esindajad kohtadel on juba suure jaatava töö ära teinud. Tähelepanu keskkomitee oli koondatud XVII kongressi otsuste täitmise kontrollimisele. Kontrollimine puudutas üliväga palju ja tähtsaid küsimusi, alates üldistest majanduslikkudest ja lõpetades kultuur-eluoluliste küsimustega.

Põhijoon kogu parteilise kontrolli komisjoni töös on — *operatiivsus* ja tegu-

võimsus. Ta haarab otsustavad ja põlevad päevaküsimused. Ta mitte üksi ei kõrvalda üksikuid puudusi, vaid ta püüab saavutada ka üldist tõusu asutuse, ettevõtte, kolhoosi ja sovhoosi töös.

Viimasel ajal komisjon kontrollis põllutööd rahvakomissariaadi, sovhooside rahvakomissariaadi, teede rahvakomissariaadi ja veetranspordi rahvakomissariaadi ümberkorraldust ühenduses XVII kongressi näpunäidetega. Selgus, et nende rahvakomissariaatide ümberkorraldus on ainult osaliselt läbi viidud. Kõige enam on ta puudutanud keskparaati, aga veel täpsemalt rahvakomissariaate juhtivat koosseisu. Kuid ta pole viidud kesk- ja algülideni nii rahvakomissariaatides enestes, kui ka eriti nende organites kohtadel. Rahvakomissariaatides pole veel tegelikult teostatud töö täpne jaotus, mille tagajärjel sünnib viivitus operatiivsete küsimuste lahendamises.

Kõik see on tunduval määral seletatav sellega, et paljud rahvakomissariaatide juhtivad töölised kuni tänapäevani pööravad väga vähe tähelepanu *organisatsioonilisele küsimusele*, nõrgalt organiseerivad inimesi. Kuid ometi inimeste organiseerimises valmistuse parandamiseks — selles on organisatsioonilise küsimuse mõte. Inimesi organiseerida, tähendab tööliste vahel tööd õieti ära jagada ja jooksvas ning plaanilises töös, samuti ka otsuste täitmise kontrollimises täpsust kindlustada.

Parteilise kontrolli komisjon mitte ainult ei annud hinnangut rahvakomissariaatide aparadi seisukorrale, ta mitte ainult ei paljastanud nende pikaldase ümberkorraldamise põhjusi, vaid määras kindlaks ka *konkreetse tee ja viisi* XVII kongressi otsuste kiiremaks täitmiseks põllutöö rahvakomissariaadi, sovhooside rahvakomissariaadi, teede rahvakomissariaadi, veetranspordi rahvakomissariaadi poolt.

Komisjoni volinikud kõvendasid partei otsuste täitmise kontrolli kohtadel ja selgitasid välja rea vääranähtusi ja suuri puudusi piirkondade ja oblastite parteiorganisatsioonide töös.

Kuid need on, muidugi, alles *esimesed sammud* volinikkude töös, samuti kui ka komisjoni gruppide töös. Vaja on edasi minna, edasi liikuda. Rohkem tähelepanu küsimuste sisule. Sügavalt tundma õppida riigiparadi, majanduslikkude, nõukogude ja parteiorganisatsioonide seisukorda, kaitset hinnata asjade seisukorda, mitte kõmu taga ajada, vaid õigeid, objektiivseid järeldusi teha, inimesi kasvatada ja neid täpselt ning viljakalt töötama õpetada.

„Täitmise kontrollimise õieti seadmisega, — tähendab sm. Kaganovitsh, — püüame meie inimesi kasvatada. Eksimistest tuleb karistada, kuid meile on tähtsam eksimistest eest mitte karistada, vaid neid *ära hoida*. Kümme korda väärtuslikum on inimest veategemisest õigel ajal ära hoida, kui pärast, kui viga juba tehtud, inimest karistada“.

Gruppide ja volinikkude kõige esimene kohustus on *partei ja tema keskkomitee otsuste õigeaegse täitmise kindlustamine*. Suurima tähtsuse omandab praegu kontrolli nõukogude valitsuse seaduste ja partei otsuste elluviimise üle, seaduste ja otsuste, mis tehtud sotsialistliku omanduse kaitsmise kohta, revolutsioonilisest seaduslikkusest kinnipidamise kohta, võitluse kohta riikliku töödistsipliini eest, igasuguste sulivõtete ja liialduste vastu. Seda aga võivad grupid ja volinikud saavutada ainult sel juhtumil, kui nad laiendavad endi mõjupiirkonda täielikult kuni majandusliku ja partei algorganisatsioonini, kui nad kontrollivad konkreetselt, kui nad *alatatud töö lõpuni viivad*. Arusaadav, et jooksvate küsimuste lahendamise kõrval vaja tundma õppida ja keskasutuste ning kohalikkude organisatsioonide ette *uusi küsimusi, suuri probleeme* üles seada.

Suureks miinuseks volinikkude töös on see, et nad pole veel parteiehituse küsimuste juurde asunud. Kuna just *partei-töö* peab nende *tähelepanu keskkohaks olema*.

Pärast XVII kongressi hakkasid partei-aparaat ja partei algorganisatsioonid paremini töötama, kuid ka siin on veel suur hulk lahendamata küsimusi.

Volinikud peavad parteiorganisatsioonidele abiks tulema nende ümberkorraldamisel mitte ainult vormiliselt, vaid sisuliselt. Vaja ainult omada rohkem „maitset“ parteitöö küsimuste vastu, ja sügavamalt temasse tungida. Selle juures tuleb meelles pidada, et volinikkude, samuti ka parteikolleegiumi praktikas peavad peamise koha võtma *kasvatustliku ja ärahoidva* iseloomuga abinõud. Mitte tagant järele konstaterimises, vaid vigade ärahoidmises, puuduste äraparandamises töö kestel, distsipliini ja vastutuse tõstmises — selles on, muuseas, üldse kontrolli põhimine mõte.

Kontrolli ülesanded suurenevad ja lähevad keerulisemaks meie majandusliku võimsuse, sotsialistliku ehitustöö ulatuse kasvuga. Parteilise kontrolli komisjon üksi ei suuda kõigi kontrolli objektidega ja küsimustega hakkama saada. Vaja on tõmmata

sellele tööle ametiühinguid, komnoorteühingut, ajakirjandust, sadandeid tuhandeid ja miljonisi töölisi, teenijaid, kolhoosnikke ja teisi töötajaid.

Partei XVII kongress tunnistas vajalikuks kõik tööliste ja talurahva inspeksiooni algorganite õigused ettevõtetes ametiühingute kätte anda ja ka komnoorteühingu „kerget ratsaväge“ jalule seada.

Kuid enamuses ettevõtetes pole ametiühingud veel osanud laialist hulgalist kontrolli juhtimiseorganite töö üle organiseerida ja aparadi bürokraatlikke vigu ja puudusi hulkade valju arvustuse alla panna.

Paljud ametiühingute juhid pole aru saanud XVII kongressi poolt täitmise kontrollimise kohta tehtud otsuse mõttest, nad pole endile selgeks teinud, et ametiühingute kontrollimisetöö on osa nende üldisest tööst, et kontroll on võimas tõstehoov hulkade ümberkasvatamiseks ja nende hulkade tõmbamiseks riigi juhtimisele, tööliste ja kolhoosnikkude huvide kaitsmisele. Nähtavasti pole juhulik, et paljud ametiühingute organisatsioonid, seal hulgas ka algorganisatsioonid, veel väga vähe tähelepanu pööravad tööliste

ainelise ja eluolulise teenimise konkreetsetele küsimustele! Tihti nad ei tea, mis sünnib nende nina all: korralagedus ja kuritarvitused üksikutes tööliste varustamise organites, kooperatiivides jne.

Elab alles spekulant, elavad veel kulakuluse jäänused. „Neid vaenlasi, — ütles sm. Kaganovitsh, — peame meie lõpuliikult kaotama mitte sõnadega, mitte lobisemisega, mitte küsimuse üldise ülesseadmisega, vaid tegelikult. Neid tuleb päevalgele tirida magasinis, ladus, ettevõttes, kolhoosis, hoolikalt kontrollides kaupade hoidmist, väljaandmist, arvestuse jne korda“.

Parteilise kontrolli komisjoni pleenumi poolt äramärgitud abinõud aitavad ametiühingutel ja komnoorteühingul, samuti ka ajakirjandusel ilmtingimata oma kontrollimisetööd laialdaselt arendada ja parandada. Samal ajal need abinõud laiendavad parteilise kontrolli komisjoni töö ühist väerinda kõigi hulgaliste organisatsioonidega ühise eesmärgi — partei ja tema keskkomitee otsuste enamlike täitmise nimel.

(„Pravda“)

Nõukogude Liidu põllumajanduse põlevad päevaküsimused

1. juulil s. a. lõppenud ÜK(e)P Keskkomitee pleenum oli pühendatud meie maa põllumajanduse kõige tähtsamatele küsimustele. Juba läinud aasta, aga iseäranis käesoleva aasta kevadine külv näitasid, missuguseid edusamme meie põllumajanduses saavutanud oleme. Küllalt on, kui tähendada ainult kahele otsustavale tõsiasjale. Esimene: vilja riigile andmise plaani ennetähtajaline täitmine, ja teine: kevadise külvi täitmine ennänägematult lühikese ajaga ja kõrgeomaduslises. Kas need tõsiasjad ei räägi kujukamalt kui igasugused sõnad kolhooside tugevnemisest, kolhooside ja sovhooside määratusest majanduslikust kasvust!

Kuid kõik pole veel tehtud. Saagirikkus ja töövilkus pole mitte kõigis kolhoosides ja sovhoosides veel väärikal kõrgusel. Kolhoosid on majanduslikult ja poliitiliselt tugevnenud. Tänavukevadiste edusammude kinnitamine tähendab viljakoristust kiirelt ja ilma vilja kaotusteta läbi viia ja vilja riigile andmise plaani õigel ajal täita.

Kõik asjaolud räägivad selle poolt, et käesoleval aastal me võime viljasaaki paremini ära koristada ja vilja riigile andmise plaani paremini organiseeritult täita. Kuid ainult lootusetud oportunistid ja pensikud inimesed võivad arvata, et kõik isenesest läheb, et kas või natukenegi parteiorganisatsioonide mobiliseeruvust nõrgendada võib. Selle eest hoiatab keskkomitee pleenum otsustavalt.

Mitte ühekski silmapilguks ei või ära unustada, et üldise hea seisukorra juures ühes või teises piirkonnas ehk oblastis on olemas veel tugevasti mahajäävaid raioone, aga eesrinnalistes raioonides — mahajäävaid kolhoose ja sovhoose. Vaadake, näiteks, Piiterski raiooni loetakse Saraatovi piirkonnas õigusega kõige eesrinnalisemaks. Tunduv osa kolhoose said siin töötuspäeva kohta 9 ja enam kilogrammi vilja. Kuid, näiteks, just Budjonõi nimelise kolhoosi kõrval, kus kolhoosnikud said töötuspäeva kohta 9 kg vilja, on kolhoos „International“, kus kolhoosnikud töötuspäeva kohta ainult poolteist

kilogrammi vilja said. Niisuguseid näiteid võiks tuua hulga igast piirkonnast. Ja piirkonna juhtivad tegelased tihti ei märka keskmiste arvude taga mahajääjaid. Ülesanne seisab selles, et juba käesoleval aastal kolhoosilis-sovhoosilist väerinda ühe tasaseks teha. *Mitte ükski kolhoos ei tohi enam maha jääda.*

Vilja riigile andmine on see, millega järgi proovitakse kolhooside ja sovhooside majanduslikku ning poliitilist kõvadust! „*ÜK(e)P Keskkomitee ja NSV Liidu rahvakomissaride nõukogu otsusega igale sovhoosile, MTJ, kolhoosile ja üksikmajapidamisele eraldi kindlaks määratud teravilja riigile andmise, samuti ka seemnevõla tagasiantmise plaanid on kõikumatud.*“ Keskmiste arvudega, nagu näeme, ei saa läbi. *Seepärast tuleb peamine tähelepanu pöörata mahajäävatele majapidamistele.*

Väiksemgi vastupanu vilja riigile andmisele, ükskõik kelle poolt see ka ei tuleks, missuguse lipuga seda ka ei varjaks, peab saama kõige otsustavama vastulöögi. „Vilja riigile andmine on esimene käsk!“ See loosung pole enamlastele mitte paljas sõnakõlks. Ainult esimesest viljapeksust vilja riigile andmist täites, võib majapidamist õieti planeerida. Senikaua, kui teravilja riigile andmise plaan täielikult täidetud pole, jääb pekstud viljast kolhoosnikkudele avansside andmiseks ja karjale loomatoiduks ainult 10 ja eesrinnalistes kolhoosides 15 protsenti.

Eesrinnalistel kolhoosidel, kes teravilja riigile andmise kuuplaani täitnud, lubatakse pekstud vilja koguhulgast seemnevõlvide moodustamiseks veel 10 või 15 protsenti jätta. Pole rääkidagi, kuidas see mahajäävate järgitõmbamist soodustab. *Viljaga ja leivaga kauplemine keelatakse kategooriliselt ära kuni teravilja riigile andmise plaani täieliku täitmiseni oblastis, piirkonnas ja vabariigis.*

Kogu teravusega on pleenumi resolutsioonides üles seatud kõik karjakasvatuse arendamise küsimused.

Seniajani jäi karjakasvatus tugevasti maha. See on meie põllumajanduse kõige mahajäänud ala. Teravilja probleemi edukas lahendamine ja sovhooside ning kolhooside üldine tugevnemine loovad nüüd kõik tingimused sotsialistliku karjakasvatuse kiiremaks tõusuks. Juba läinud aasta edusammud mõjusid soodsalt karjakasvatuse peale ja iseäranis just karjakasvatuse sovhoosides.

Kariloomade juurdekasvu ulatus, ja mis iseäranis, tähtis, tema alleshoidmine on

käesoleval kevadel tunduvalt suurem, kui kõigil eelmistel aastatel. See tähendab, et käesoleval aastal me võime karjakasvatuse arendamises murrangut saavutada. Vaja nii nagu tarvis, nii nagu see enamlastele omane, selle tähtsa asja juurde asuda. Partei XVII kongressil seadis seltsimees *Stalin* selle ülesande üles. Nüüd annab keskkomitee pleenum laialdase programmi võitluseks sotsialistliku karjakasvatuse eduka arendamise eest.

Põhimiseks puuduseks sel alal oli nokitsemine ja töö ühtlusetus. Karjakasvatuse farmides enam, kui kusagil mujal, on alles hoidunud isaisade töömeetodid. Mitte juhuslikult pole veel senini kindlaks määratud tagajärjekamaid töö organiseerimise vorme. Igas farmis on töö iseviisi organiseeritud. Kolhooside, MT Jaamade ja raioonide juhid ei teinud enamasti üksikasjaliselt tegemist karjakasvatuse küsimustega ja igatahes tegid nad nende küsimustega võrratult vähem tegemist, kui teiste majandusharudega.

Aeg on nokitsemisele lõpp peale teha ja niisuguse energiaga ja niisuguste meetoditega karjakasvatuse juurde asuda, mis sotsialistlikule majandusele väärivad on. Nii seadis keskkomitee pleenum küsimuse üles.

„*Karjakasvatuse kiirema tõusu kindlustamiseks loeb ÜK(e)P keskkomitee pleenum vajalikuks riikliku külviplaani eeskujul tarvitusele võtta karjakasvatuse arendamise riikliku plaani meetodi, sovhooside ja kolhooside kaubafarmide karjaravu kasvu plaaniliste ülesannete sovhoosidele, kolhoosidele, kolhoosnikkudele ja üksikmajapidajatele noorkarja üleskasvatamise plaani ja söödabaasi valmistamise plaani äramääramisega, viies need plaanid sovhoosideni, kolhoosideni ja külanõukogudeni.*“

Sotsialistlik karjakasvatus peab olema mitte ainult plaaniline, vaid ka hästi produktiivne, teda tuleb ehitada teaduse ja tehnika viimaseid saavutusi arvesse võttes. Seepärast pööratakse pleenumi otsuses eriliselt tähelepanu tõuasjandusele ja kariloomade tõu parandamisele, samuti ka veterinaarse ja zootehnilise asjanduse parandamisele.

Otsuses nähakse kolhoosidele ette kõige mitmekesisemaid kergendusi, mis karjakasvatuse arendamist igati ergutaksid. Küllalt on, kui öelda, et 1935. aastal vabastatakse 5 miljoni ha külvi igasugustest saaduste riigile andmistest. Selleks, et viljasaak sealt tervena läheks söödabaasi moodustamiseks kolhooside karjakasvatuse

ja hobusekasvatuse kaubafarmidele. Ja neil samadel eesmärkidel vabastatakse juba käesoleval aastal 2 mln. ha riigile vilja andmisest.

Karjakasvatuse tõsus on põhilülks kolhooside kaubafarmide arendamine ja karjakasvatuse sovhooside kindlustamine. Kuid samal ajal vaja tähelepanu pöörata kolhoosnikkudel isiklikul tarvitamisel olevate kariloomade parandamisele ja nende arvu kasvule. Kolhoosniku individuaalne majapidamine — väike tükk kodu lähedast maad köögivilja aia jaoks, lehm ja siga — on tema kõrval-majapidamiseks. *Põhiline on kolhoosis. Kolhoosnikud on sellest väga huvitatud, et kolhoosi karjakasvatus õitseks ja kasvaks. Siia peab tema peamine huvi suunatud olema.*

Läinud aasta teisel poolel anti 900 tuhandele kolhoosnikule vasikad. Käesoleval aastal müüakse kolhoosnikkudele veel 2 mln. vasikat, milleks riik 70 mln. rubla protsentideta laenu annab. Peale selle antakse neile 2700 tuhat pörsast ja 700 tuh. lambatalle. Ainult nõukogude riik võib üles seada ja täita niisuguseid määratu-suuri plaane, ainult tema võib lubada en-

dale niisuguseid kulutusi miljonite talupoegade abistamiseks.

Ülesanded on täpselt ja selgelt üles seatud. Nüüd, varukaid üles käärides, asja kallale! Ja samuti, nagu ka teravilja alal, on siin esimeseks käsuks kohustuste täitmine riigi ees. Liha riigile andmise plaani täidetakse reas raioonides mitterahuloldavalt. See on nende raioonide parteiorganisatsioonide poolt karjakasvatusele avaldatud tähelepanematusete otsekohene tagajärg. Ei või, ega pea olema liha riigile andmise vastuseadmist karjakasvatuse arendamisele. Üks peab teisega tihedalt seotud olema. Liha riigile andmise kohustuse peab täitma iga majapidamine, ilma igasuguse erandita.

Meie asusime karjakasvatuse kallale tunduvalt soodsamates tingimustes, kui olid need, milledes tuli lahendada teravilja probleem. See on selge igaühele. Raskusi ei tohi vähendada, kuid nad saavad nüüd kergemini ära võidetud. Meie tõstame sotsialistliku karjakasvatuse ennenägematule kõrgusele.

(„Pravda“)

Bibliograafia

Joh. Reesen — Revolutsiooni kandvate jõudude hindamisest Eestis. „Külvaja“ kirjastus 1933. a. Leningrad. Trükitud 1500 eks. 78 lhk. Hind 1 rbl. 50 kop.

„Revolutsiooni kandvate jõudude hindamine ei ole mitte ainult teoreetiline, vaid ka taktiline ja strateegiline proletariaadi klassivõitluse probleem. Selle küsimuse juures on tarvilik peatuda selleks, et temale, kui praeguse ajajärgu ühele tähtsamale probleemile eesti töölisteliikumises tarvilikku enamlist tähelepanu juhtida, meie partei aktiivi tähelepanu sellele ülitähtsale klassivõitluse sõlmpunktile koondada, — kirjutab Joh. Reesen oma raamatukese esimesel leheküljel. Kuid tuleb juba kohe alguses öelda, et sm. Reesen oma ülesandega hakkama ei saanud, oma raamatukeses partei aktiivile midagi uut ega kasulikku ei anna, rääkimata juba enamlikust tähelepanu juhtimisest, s. o. enamlikust küsimuse käsitlemisest. Sm. Reesen kirjutab raamatu nii nagu seda kirjutada ei ole vaja; vastutav toimetaja K. Trein kirjutab raamatu trükkilubale alla, ilma et ta raamatu sisu üle järgi oleks mõtelnud. Ja tagajärg oli see, et „Külvaja“ kirjastas raamatu,

mis eesti töölisteliikumisele kasu asemel kahju toob.

Kõigepealt, raamatukeses, mis pretendeerib kõike oportunistlikkude, kontrrevolutsionilikkude jne seadete lõpulikule äravõitmisele teoorias (lhk. 27), on, vaatamata ta väikesele lehekülgede arvule, suur hulk jämedaid poliitilisi ja teoreetilisi vigu. Toome siin neist tähtsamad.

„Demokraatlik-kodanline revolutsioon, mis algas Eestis ühenduses Suure Vene revolutsiooniga, lõppes kodusõjas kodanluse võiduga, mis seega võimu ülemineku kodanluse kätte kindlustas“ (meie sõrendus. — Toim.), — kirjutab sm. Reesen (lhk. 9).

Nähtavasti on sm. Reesen arvamisel, et oktoobrirevolutsioon, nõukogude valitsus, Eesti töörahva kommuuna kõik vaid demokraatlik-kodanlase revolutsiooni etaapid Eestis olid. Reeseni kirjutuse järele algas kodanline-demokraatlik revolutsioon Eestis 1917. a. veebruaris ja lõppes 1919—1920. a. kodusõjas kodanluse võiduga. Et see mitte

„juhusline“ kirjaviga pole, näeme sellest, et see mõte sm. Reesenil kordub. Samal leheküljel loeme: „*Demokraatlik-kodanline revolutsioon* (meie sõrendus. — Toim.), mis mõisnikkude suurmaaomanduse likvideeris, tõi ka kaasa klassilisi nihkumisi Eestis“.

Sm. Reeseni viga seisab selles, et ta revolutsiooni käiku Eestis lihtsustab ja kodanlist kontrrevolutsiooni demokraatlik-kodanlikeks revolutsiooniks ristib. Kodanlis-demokraatlikule revolutsioonile järgnes Eestis 1917. a. novembris proletaarne revolutsioon, mis proletariaadi diktatuuri maksma pani. Saksa imperialismi toetusel läks kodanlusel korda proletariaadi diktatuuri kukutada ja kodanlist väevõimuvalitsust maksma panna. See oli kodanline kontrrevolutsioon. Mitte demokraatlik-kodanline revolutsioon ei likvideerinud mõisnikkude suurmaaomanduse, nagu kirjutab sm. Reesen, vaid kodanline kontrrevolutsioon võitles proletaarse revolutsiooniga — proletariaadi diktatuuriga.

Selles on määratusuur vahe. Mõisnikkude suurmaaomanduse likvideerimine ei sündinud esijoonel talurahva mobiliseerimiseks mõisnikkude ja feodaalaja jäänuste vastu, vaid selleks, et talurahvast proletariaadi diktatuuri valitsuse vastu mobiliseerida, kes kodanluse sõnade järgi „talurahvast kuulipriitsiga kommunasse ajab“. Mõisnikkude ja feodaalhärradega võis kodanlus isegi liitu luua, nagu seda kodusõja päevil nägime ja nagu seda võõrandatud mõisate eest tasumaksu seadus näitas. Kuid kui kodanlisel kontrrevolutsioonil otsustada tuli, kas kaotada proletaarses revolutsioonis kõik, või ohverdada ajutiselt oma liitlase — mõisniku huvid, siis valis kodanlus viimase tee, rakendades oma kontrrevolutsiooni teenistusse kodanlis-demokraatliku revolutsiooni abinõud — mõisate võõrandamise ning maareformi. Ja peab ütleva, et kodanlusel tõesti korda läks osava poliitika läbi talurahvast oma poole tõmmata. Seda talle kergendasid tunduvalt proletariaadi diktatuuri valitsuse vead Eestis agrarökismuses.

Nõukogude valitsus ning Eesti töörahva kommuuna ei seadnud talurahva ette oma programmina mõisate jagamise küsimust. Seda kasutas ära oma huvides kodanline kontrrevolutsioon, viies lõpuni (kuivõrd seda suudab teha kodanlus) kodanlik-demokraatliku revolutsiooni. On imelik, et sarnane eesti agrarökismuse tundja, nagu seda on sm. Reesen, kelle sülest mõnigi kasulik töö agrarökismusest on ilmunud, niisugustes elementaarsetes revolutsiooni-

liikumise küsimustes silma ja suu vahel ära eksib. Ja veel imelikum on see, et ortodoksaalsust nõudva ning ise sellele pretendeeriva, agrarökismustele pühendatud kirjutuste autori, Joh. Reeseni sülest seni ühtki kirjatükki ilmunud ei ole Eesti Nõukogude valitsuse vigadest agrarökismuses. Selle küsimuse üle aga maksaks kirjutada — oleks kasulik parteile ta töötamisel talurahva seas, ning aitaks töörahval selgusele jõuda revolutsioonilise liikumise ajaloo küsimuste üle.

Edasi. Lehekülgl 14 loeme: „Kuid seal-samas ei takista sotsiaaljuudased mõni nädal hiljem kapitalismi üldkriisi ja eriti eesti härrasriigi üldise kriisi — majandusliku, poliitilise ja ideoloogilise kriisi (meie sõrendus. — Toim.) mõjul vastu võtma otsusi...“

Et autoril selge ettekujutus kapitalismi üldkriisist oleks, seda see väljavõte ta kirjutusest küll ei tõenda. Kapitalismi üldkriis ei kujune niimoodi, nagu autor näib uskuvat. Majandusliku, poliitilise ja ideoloogilise kriisi kokku pannes ei saa meie veel kapitalismi üldkriisi. Kapitalismi üldkriis seisab üldises kapitalistliku valmistussüsteemi kriisis — õpetavad meid Lenin ja Stalin, ütleb Kom. Internatsionaali programm. Ta väljendub kõigepealt ühise kapitalistliku valmistussüsteemi lõhenemises ilmasõja ja Oktoobrirevolutsiooni tagajärjel kaheks teineteisele põhimõtteliselt vastukäivaks süsteemiks: kapitalistlik ja sotsialistlik ilm, kapitalistlikud riigid ja sotsialistlik Nõukogude Liit. Ta väljendab teiseks — klassivõitluse ääretus teravnemises töö ja kapitali vahel, sarnase olukorra saabumises kõigil kapitalistlikudel maadel, et päevakorras on kapitalismi võimu kukutamine, äraiganenud kapitalistliku valmistussüsteemi asendamine sotsialistliku süsteemiga. Kolmandaks väljendub ta võitluse teravnemises asumaajate ja rõhutud rahvaste poolt imperialismi vastu, rahvusliku vabastusvõitluse, asumaade revolutsiooni arenmises. Siit järgneb ka, et ei ole õige rääkida mingist eesti härrasriigi üldisest kriisist, nagu pole õige rääkida Inglismaa, Prantsusmaa jne kapitalismi üldisest kriisist ja nende kogusumma all kujutada kapitalismi üldkriisi.

Lehekülgl 16-dal vaidleb sm. Reesen sotside vastu, kes tõendavad, et riiklik kapitalism kapitalistliku majandussüsteemi raamidest sammu sotsialismile tähendavat. Ja siin teeb sm. Reesen jällegi vea. Ning mis veel hullem, ta teeb jämeda poliitilise vea Lenini tsitaati populariseerides. Reeseni poolt toodud tsitaadis kirjutab Lenin,

et maailma kapitalism, mis ümber kasvas imperialismiks, tegi sõja ajal kaunis suure sammu edasi riiklikuks kapitalismiks muutumises. Sm. Reesen seletab seda Lenini mõtet järgmiselt.

„Sellest Lenini seadest järgneb, et riiklik kapitalism on kapitalism monopoolse kapitalismi, s. o. imperialismi ajajärgul.“ (Meie sõrendus. — Toim.)

Selle oma seletusega ei ütle sm. Reesen ei rohkem ega vähem kui seda, et riiklik kapitalism ongi imperialism, ning et vaid imperialismi ajajärk lõi riikliku kapitalismi. Et sarnast pudru Lenini ülevaalkirjutusest kirjutisest välja lugeda, selleks peab tõesti erilist oskust omama. Lenin ütleb selge sõnaga, et kapitalism tegi sõja ajal kaunis suure sammu edasi riiklikuks kapitalismiks muutumiseks. Kuid kusagil ei räägi Lenin sellest, et imperialismi ajajärgu kapitalism on riiklikuks kapitalismiks muutunud.

Kui nüüd kas või nende poliitiliste vigade iseloomustamiseks, millest me siin kirjutame, sedasama meetodi ning neid samu väljendusi tarvitada, mida tarvitab sm. Reesen oma raamatukeses mitmete parteiseltsimeeste kohta, siis tuleks küll vist nii kirjutada:

„Oitse provokaatorlikult kõlavad“ autori kirjutused demokraatlikust revolutsioonist ja üldkriisist, seades oma „oportunistlikku liini partei liinile vastu“; riikliku kapitalismi hinnanguga „trumpab ta üle mitte ainult sotsiaaljuudased, vaid ka provokaator V. Teppichi, kes eesti kaitsepolitsei... seisukohti väljendab“, „see autori seade langeb ühte ka... kontrevolutsioonilise rahvusdemokraatia teooriaga“, sest „oportunistid, eesotsas“ sm. Reeseniga, „ei suuda peale kitsa grupilise võitluse platformi midagi oluliselt tähele panna, isegi seda mitte, et nad niisuguste sõpradega, nagu sotsiaaljuudased ja provokaatorid, ühes kooris... kiidulaulu jorutavad“.

See on ainult pisike osa neist vägisõnadest ja iseloomustamistest, millest sm. Reeseni raamatuke kubiseb. „Kõige alatum klassivõitluse mahasalgaja, äraandja ja kodanluse poole ülejooksja, äraandja, ülejooksik, paendlane ja kõhkleja“ — on nimes, mida sm. Reesen ühe ainsa lehekülje peal jagab parteiseltsimeestele, kes kümneid aastaid töolisteliikumises ja parteis tegevad, aga ühes ehk teises küsimuses vigu teinud on (*ka raskeid vigu*), kuid selle peale vaatamata partei poolt vastutavale tööle pandud, sest et nad oma vigu tunnustanud ning neid parandada püüavad.

Meie arvates on sarnane seltsimeeste mustamine ja poriga pildumine partei ridades lubamata, sest ta kihvitab partei poliitilist elu, kaotab parteis seltsimeheliku vahekorra ja sellepärast meie Reeseni raamatukest, vaatamata ta vigadele, sarnaselt iseloomustama ei hakka. Üleme ainult, et sm. Reesen teeb seal vigu, mida esimese astme parteikooli õpilane ei teeks, mille (vigade) üheks põhjuseks nähtavasti sm. Reeseni lohakas töötamiseviis on.

Vaevalt võib näit. järgmist väidet millegi muu, kui sm. Reeseni lohakuse arvele panna: „Faktid kinnitavad, et Eesti on tegelikult ärarippuv mõnest Saksamaa ehk Inglismaa, Prantsusmaa ehk Ühendriikide suurpangast“ (lhk. 25). Miks mitte juurde lisada „Jaapani ehk Rootsi, Itaalia ehk Schveitsi“ jne, jne, — sm. Reesen? Siis oleks täieline kindlustus, et mõni neist maadest ikka kindlasti see maa on, kust Eesti krediidid voolavad. Või veel parem oleks ehk kirjutada „mõnest maakeral asustatud suurpangast“. Eksimine oleks võimata!

Käsikäes rea lohakate ja poliitiliselt valede seadetega käib sm. Reeseni raamatukesest läbi mingisugune subjektivistlik, isiklik joon. Igaüks, kes raamatukese kätte võtab ja ta kas või läbi lehitsebki, tunneb kohe, et autoril sm-ste H. Saksa ja Looperiga „kana kitkuda“ on.

Milles asi seisab? Sm. Reeseni sulest ilmus raamatuke „Talurahva klassiline kihinemine Eestis ja rahvusdemokratism“. Bibliograafia instituudi ülesandel seadis brigaad sm. H. Saksa juhatusel selle raamatu kohta kriitilise ülevaate kokku. See arvustus oli arutusel brigaadi koosolekul, kuhu ka sm. Reesen kutsutud. Kuna sm. Reesen sinna ei ilmunud, siis anti temale brigaadi poolt tutvumiseks arvustuse kavand ning raamat, milles brigaadi äärmärkused. Sm. Reesen pidi peale arvustusega tutvumist ta brigaadile tagasi andma, et koos sm. Saksa ja Looperiga arvustuses muudatused ette võtta, mida vaja oleks teha olnud. Nagu sellest näha, talitas brigaad kõigiti parteiliselt ja loiaalselt sm. Reeseni vastu. Sm. Reesen aga, selle asemel, et seltsimeestega kokku tulla ja neile nende vead ära näidata ning üheskoos Bibliograafilisele instituudile kriitiline ülevaade raamatust teha, talitab teisiti. Ta jätab seltsimeeste käsikirja, mis veel kusagil avaldatud pole, ning mida autorid ise veel trükivalmiks ei pea, oma kätte ning vastab avaldamata, poolvalmis käsikirjale raamatukesega! See oleks veel pool viga. Kuid sm. Reesen

võtab oma raamatus seltsimehed käsile kui klassivaenlase agendid. Kas on see õige?

Keegi peale brigaadi liikmete ja sm. Reeseni seda käsikirja ei ole näinud. Käesolevat ülevaadet kirjutades ei ole meil õnnestanud sm-te Saksa ja Looperi käsikirjaga tutvuneda. Sm. Reeseni poolt toodud 3—4 lühikese väljavõtte põhjal võib otsusele jõuda, et seltsimehed S. ja L. tõesti *jämedaid vigu tegid oma seadetes maa-reformi ja ta tagajärgede kohta Eestis*. Need vead kannavad *parempoolset iseloomu* ja on nähtavasti seoses vigadega, mida näit. sm. Saks tegi EKP küsimustes. Kuid huvitav on ära märkida seda, et sm. Reesen ise oma raamatukese lhk. 46 ääremärkuses kirjutab: „Sm. Saks ja Looper tunnistasid küll hiljem oma vigu, mida nad teinudnende arvustuste kirjutamisel...“ (meie allakriipsutus. — Toim.) Kui see nii on, sm. Reesen, kui sm-hed Saks ja Looper oma vigu tunnustasid ja neid ei kaitse, milleks siis seltsimeeste mudaga loopimine, milleks siis räuskamine „sotsiaaljuudaste“ ja „kontr-revolutsioonilise rahvusdemokratismi seadetega“ ühtelangemisest jne? *See ei ole parteiline meetod.*

Sm. Reesenile ei jätku veel sellest, et ta tsiteerib avaldamata käsikirja, mille sm-d temale ettepanekute tegemiseks annud ja mille vigadest sm-d Reeseni enda sõnade järele hiljem (enne raamatu kirjutamist) lahti ütlesid, ja selle põhjal kõige jämedamaid süüdistusi tõstab seltsimeeste vastu. Ta võtab raamatu sm-te Saksa ja Looperi ääremärkustega ja tarvitab ka neid ääremärkusi, mida üldse keegi näinud ei ole, tõenduseks, et Saks „provokaatorlikult“ kirjutavat, ning et ta oma hinnanguga provokaator Teppichi üle trumpavat (lhk. 58, 61, 54, 52).

Sarnane meetod proletaarses ajakirjanduses ei kõlba. Muuseas, ka „Klassivõitluse“ toimetuse tegi vea sellega, et ta ajakirja oktoobrikuu numbris 1933. a. (nr. 157) ilma toimetuse märkusega paigutas sm. Reeseni artikli „EKP ülesannetest töös töötava talurahva hulgas“, milles sm. Reesen temale omase meetodiga sm. Saksa avaldamata arvustust, mille vigu sm. Saks ise ei kaitse, tsiteerib ning selle najal sm. Saksa oportunistiks kuulutab.

Veel vähem kõlbab sarnane meetod kommunistlikus parteis sm-te vastu, kes, ehk küll eksinud ja vigu teinud, neid vigu Reeseni enda sõnade järele tunnustanud on ja käesoleval ajal vastutaval parteiilisel töö tegevad. *See on — enesekriitika mahasurumine!*

Selle asemel, et koos seltsimeestega, kellele partei poolt ülesandeks tehtud, eesti keeles ilmuvat kirjandust jälgida ja selle üle kriitilisi ülevaateid koostada, nende poolt valmistatud arvustuse projekt läbi arutada ning kui tarvis ka parandada, laseb sm. Reesen õige „kubernerilikkude“ häält kuuldavale: kes mind — Reeseni — arvustab, see kirjutab provokaatorlikult! Kuidas julgete teie — Saks ja Looper, kellest pealegi Saks EKP küsimustes vigu tegi — mind arvustada ja minu raamatukese üle „võrdlemisi arhiivimaigulise asutise — Bibliograafilise instituudi jaoks“ arvustust kirjutada (lhk. 46) põrutab sm. Reesen. Sarnane toon kohutab inimesed eemale, kes kasulikku tööd võivad teha, kuid selle juures vigadest vabad ei ole.

Ning et tõendada, et teda — Reeseni — ikka tõesti arvustada ei tohi, selleks tsiteerib sm. Reesen oma paljudest kirjutustest, mida ta seni agraarküsimuse kohta Eestis avaldanud, kümmele lehekülge. Neid kirjatöid oli kindlasti huvitav lugeda siis, kui nad trükist ilmusid, kuid nüüd nad erilist põhjust tsiteerimiseks, eriti veel autori enda poolt, ei anna. Käesoleval ajal huvitab lugejat enam küsimus — misugused muudatused on sündinud eesti külas ja põllumajanduses kriisi tagajärjel, missugused muudatused sünnivad fashistide sissetungimise tagajärjel külas jne. Nende küsimuste kallal töötada oleks tõesti palju kasulikum, kui veltveebliina arvustajatele „vait!“ kärkida ja seitsmekümne kaheksa leheküljelises (väikeses formaadis) raamatukeses paaril korral seletada, et EKP 1926. aasta nõupidamisel vastuvõetud põhilised agraarküsimuse kohta „põhijoontes nende ridade kirjutaja (s. o. Reeseni) poolt koostatud ja EKP nõupidamisel 1926. aastal ühelhäälel vastu võetud“ (lhk. 40, 45). Mõõdu pidamine pole nähtavasti sm. Reeseni voorus. Meie peame oma kohuseks avalikult teatada, et kui ka see tõsi oleks, et EKP nõupidamise (konverentsi) otsused 1926. a. agraarküsimuse kohta põhijoontes sm. Reeseni kirjutatud, siis pole kuuldavasti EKP Keskkomitee sm. Reeseni mitte volitanud sarnasteks avaldusteks. EKP on enne ja pärast 1926. a. nõupidamist rea dokumente avaldanud, ning pole tarvilikuks lugenud nende autorite nimesid avaldada — nad on ja jäävad *partei* dokumentideks. Niisamuti pole EKP Keskkomitee sm. Reesenile ka kuuldavasti mingit volitust annud partei poliitilise liini ning sm. Reeseni kirjutuste identifitseerimiseks. Vastupidi, veel 1931. aastal nõu-

dis partei sm. Reesenilt avalikku enese-
arvustust ta töö kohta: „Nõukogude Liit
ja Valge Eesti“ (autorid J. Reesen ja Ed.
Linnamaa). Täni sm. Reesen seda tei-
nud ei ole. See annab veel kord tunnis-
tust sellest, et sm. Reesen enesekriitikat
ei salli. Kuid ka sm. Reesenil on enese-
kriitikat tingimata vaja.

Veel üks märkus — rahvusdemokraatia
kohta. Meie ajakirjanduses („Edasi“, Klas-
sivõitlus“ jt.) on rahvusdemokratiismi ja
rahvusdemokraatide vastu võideldes tihti-
peale — nagu seda teeb ka sm. Reesen —
ära segatud ja ühte kokku heidetud rah-
vusdemokraadid ja rahvusdemokraatia —
kui kulaklus, rahvuslik kodanlus, kes sei-
sab väljaspool parteid, teisepool barri-
kaade, — ja mõned parteilased, kelle kir-
jutustes rahvusdemokraatlikke vaateid ja
seadeid esineb. See ei ole õige. Üks asi
on võidelda rahvusdemokraatia vastu. Kuid
viga on rahvusdemokraatideks nimetada
ja rahvusdemokraatiana kujutada parteiliik-
meid, nagu J. Palvadret, V. Võõlmanni jt.
See ainult tumestab võitluse seadeid ja
raskendab võitlust rahvusdemokraatia vastu.
Mitte vahet teha rahvusdemokraatia ja
nende partelliikmete vahel, kelle sea-
ded mõningates küsimustes partei seade-
test lahku lähevad, ning rahvusdemokraat-
likku tendentsi ehk kallakut avaldavad, see
tähendab seda, et silmapaari vahelt kaob
ära see peavaenlane, rahvuslik kodanlus,
see tõelik kontrevolutsioonilik tegur, kelle
vastu peahoop tuleb sihtida, see klassilik
vaenlane, kes oma mõju ka parteiliikmete
ridadesse püüab laiutada.

See ei tähenda muidugi, nagu võiks seda
viimast, s. o. rahvusdemokratiismi mõju üksi-

kutele parteilastele, kuidagi aliahinnata.
Vastupidi. Meie peame rahvusdemokraat-
likke tendentsi, kallakuid, seadeid, partei-
vastaseid vaateid üksikute parteiliikmete
esinemistes kõige järjekindlamalt jälgima,
neid juurteni paljastama, nende sidevust
rahvusdemokratiismi praktikaga ära näitama
ja selgeks tegema, kust süsteemist niisu-
gused tendentsid ja seaded pärit on ja
kuhu nad välja viivad. Ainult seesuguse
selge seisukohaga suudame nii parteiliik-
meid kui ka töörahva hulki rahvusdemo-
kratiismi eest hoiatada, suudame neid kõige
edukamalt võitlusele organiseerida rahvus-
demokratiismi, kui kontrevolutsiooniliku jõu
vastu, ning ta mõju vastu parteis, kuivõrd
see nähtavale tuleb üksikute parteiliikmete
rahvusdemokraatlikkudes seadetes, vaade-
tes, tendentsides. Ülesanne ei seis sellest,
et mõnda parteiliiget, kelle kirjutustes ja
esinemistes ebaõiged, rahvusdemokraatlikku
kallakut kandvad seaded avalduvad (näit.
sm. Palvadre ning Võõlmann) „kontrevol-
utsioonilikuks rahvusdemokraadiks“ nime-
tada. Ülesanne seisab selles, et lõpuni
purustada kapitalistlikkude olluste püüded
rahvusdemokratiismi kaudu, ta igasugus-
tes väljendustes, sotsialismi võidurikast edu-
käiku takistada. Selle ülesande teostamine
nõuab, et ühtlasi ka nende seltsimeeste
seaded, kes rahvusdemokraatliku kallakuga
vigu teevad ja mitte-enamlikke seadeid esi-
tavad, järjekindlalt arvustataks, ümberlüka-
taks ning parteilikult paljastataks ja lõpuni
kahjutuks tehtaks. Sarnaselt saavutame
kõige suuremaid tagajärgi meie klassivaen-
lase, rahvusliku kodanluse — rahvusdemo-
kraatia vastu võitlemisel kõigis ta väljen-
dustes.

Vastutav toimetaja: H. Pöögelmann.

Tehniline toimetaja: N. Karotamm.

Valjaanne № 58. Ladumisele antud 1/VIII 1934. Trükkimiseks alla kirjutatud 17/VIII 1934. Paber 74 × 105
4 trükipoognat. Ühes trükipoognas 85.680 trükitähte. Üldse 342.720 trükitähte. Lengorlit № 21955.
Tiraash 650 eksempl. Töö № 5755. „KULVAJA“ trükkoda, Leningrad, Dshershinski nuiits № 49.

№ 114

„КЛАССОВАЯ БОРЬБА“ № 7-8 (166-7)

Издание ЭКП (Этсекции Коминтерна). Журнал на эстонском языке.

274/1934/р.

Издательское Товарищество Иностраных Рабочих в СССР, Ленинград, Апраксин пер., № 2.
Välismaatöölise Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, Apraksini põikuulits № 2.

Hind 1 rubla 50 kop.

ESTI
RAHVISRAHMATUKOGU
ARI

6.50
1.50
5.00